

รายงานการวิจัย

การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิต
และดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐาน

การหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

DESIGN AND DEVELOPMENT OF GRADUATE PROGRAMS
AT THE MASTER'S AND DOCTORAL LEVELS IN EDUCATIONAL
ADMINISTRATION ACCORDING TO GRADUATE PROGRAM
STANDARDS OF 2022, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY,
YASOTHON BUDDHIST COLLEGE

พระมหานพรัตน์ ขนุดิธมโม (ศิลากุล)

พีรพงษ์ แสนสิง

วรเชษฐ์ โทอิน

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2566 2) เพื่อออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิต และดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2566 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ และ 3) เพื่อกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ (2) ด้านปรัชญาการศึกษา (3) ด้านการบริหารการศึกษา (4) ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (5) ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) (6) ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (7) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และ (8) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ (\bar{X} 3.05) และการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรเน้นทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงต่อการพัฒนาหลักสูตร โดยได้รับการยืนยันจากผู้ให้สัมภาษณ์ว่า “ทักษะในศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่เพียงสิ่งที่ควรแทรกในรายวิชา แต่ควรเป็นแก่นกลางของหลักสูตรทั้งหมด” ความเห็นดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นที่หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาต้องยกระดับจากเนื้อหาเชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติเชิงประจักษ์อย่างแท้จริง ภาพรวมของการวิจัยสะท้อนว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่มีคุณภาพ ไม่สามารถพึ่งพาเพียงโครงสร้างหลักสูตรหรือเนื้อหาเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่ต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การออกแบบผลลัพธ์ที่ชัดเจน การประเมินตามสมรรถนะ และกลไกการบริหารจัดการหลักสูตรที่เปิดพื้นที่ให้กับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคเปลี่ยนผ่านอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: 1. การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร 2. การบริหารการศึกษา 3. ดุขฎีบัณฑิต
4. มหาบัณฑิต

ABSTRACT

This research aims to: (1) analyze the factors influencing the development of graduate programs in the field of Educational Administration, Faculty of Education, in accordance with the Graduate Program Standards B.E. 2565 (2022); (2) design and develop master's and doctoral degree programs in Educational Administration based on the aforementioned standards at Mahamakut Buddhist University, Yasothon College of Theology; and (3) formulate educational policy guidelines for the administration of master's and doctoral programs in Educational Administration.

Research Findings: The study revealed eight observable variables influencing outcome-based teaching and learning practices, namely: (1) the current state of instruction aligned with intended learning outcomes; (2) educational philosophy; (3) educational administration; (4) 21st-century education; (5) outcome-based education (OBE); (6) active learning approaches; (7) educational measurement and evaluation; and (8) quality assurance in education. Overall, these variables were found to have a moderate impact, with an average score of $\bar{X} = 3.05$. The study emphasizes that 21st-century education should prioritize higher-order thinking skills, problem-solving, and the integration of information technology as key components that significantly influence curriculum development. This is affirmed by one interviewee, who stated, "21st-century skills should not merely be integrated into individual courses, but should form the core of the entire curriculum." This perspective underscores the urgent need for graduate-level curricula to transcend theoretical content and move toward concrete, evidence-based practice. The overall research findings suggest that developing a quality graduate curriculum cannot rely solely on structural frameworks or theoretical content. Instead, it must be driven by active learning processes, clearly articulated learning outcomes, competency-based assessment, and inclusive curriculum management mechanisms that foster genuine stakeholder participation. These elements constitute essential conditions for sustainably enhancing educational quality during this era of transformation.

Keywords : 1. Curriculum Design and Development 2. Educational Administration
3. Doctoral Degree 4. Master's Degree

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาและการวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลงได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์และการให้ความช่วยเหลือ จาก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และสถาบันวิจัยญาณสังวร ที่ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อให้ดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตและศึกษาศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา พัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนางานประจำ พร้อมทั้งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบภาระงานของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัยและพัฒนาการบริการทางวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการพัฒนานักศึกษา

ผู้วิจัย ขอขอบคุณคณะผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจแบบสอบถาม ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาจนงานวิจัยเกิดความสมบูรณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์ไพรัช แสนสิ่ง ที่ช่วยเป็นธุระในการศึกษา ค้นคว้า หาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และได้ช่วยประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาต่อคุณพระรัตนตรัย พ่อ แม่ ครู อาจารย์ทุกรูป/ท่าน ที่ประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา อนึ่ง ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะนำเอาจุดบกพร่องที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร และนักศึกษา ต่อไป

พระมหานพรัตน์ ขนติธมโม (ศิลากุล)

หัวหน้าโครงการวิจัยและคณะ

21 กรกฎาคม 2568

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5. นิยามศัพท์เฉพาะ	10
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	11
1.7 หน่วยงานที่นำผลวิจัยไปใช้	12
2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา	13
2.2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา	19
2.3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21	29
2.4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้	41
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)	49
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา	59
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา	68
2.8 แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565	73
2.9 พื้นที่ที่ศึกษาวิจัย	75
2.10 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	78
2.11 สรุปกรอบแนวความคิด	82
3 วิธีดำเนินการวิจัย	83
3.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	83
3.2 ตัวแปร	86

3.3 ประเภทของข้อมูล	87
3.4 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	88
3.5 วิธีการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	90
3.6 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล	93
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	94
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	95
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	97
4.1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	97
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	97
4.3 รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	99
4.4 รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	114
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	118
5.1 สรุปผลการวิจัย	118
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	127
5.3 ข้อเสนอแนะ	131
บรรณานุกรม	132
ภาคผนวก	138
ภาคผนวก ก : แบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ	
ภาคผนวก ข : แบบสอบถามการวิจัยเชิงคุณภาพ	
ภาคผนวก ค : แบบประเมินคู่มือ	
ประวัตินักวิจัย	153

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	100
4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	100
4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะ	101
4.4	แสดงผลการทดสอบสถิติค่า t-test แบบ One Sample เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแต่ละด้านกับค่าเกณฑ์	102
4.5	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้	103
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปรัชญาการศึกษา (Educational Philosophy)	104
4.7	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการบริหารการศึกษา (Educational Administration)	105
4.8	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Education in the 21 st Century)	106
4.9	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)	107
4.10	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)	108
4.11	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา (educational measurement and evaluation)	109
4.12	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance)	110
4.13	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นทั้ง 8 กับการพัฒนาหลักสูตร ตามวิธีการของสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation)	112
4.14	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)	112

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่		หน้า
2.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	82

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หน่วยงานภาครัฐทางการศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) โดย นางสาวศุภมาส อิศรภักดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้มอบนโยบายการทำงานต่อผู้บริหารกระทรวง ว่า อว. จะมีแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา โดยในด้านการอุดมศึกษา วิจัยและนวัตกรรม จะมุ่งเน้นทั้งเพื่อความเป็นเลิศ และเพื่อความมั่นคงของชีวิตและเศรษฐกิจ โดยนโยบายมุ่งเน้นของ อว. ในด้านการอุดมศึกษา คือ “เรียนดี มีความสุข มีรายได้” ให้ยึดนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง หัวใจสำคัญ คือ การลดภาระของนักศึกษาและผู้ปกครอง และการลดภาระของอาจารย์ผู้สอน ซึ่งจะทำให้ นักศึกษามีความสุข ทั้งในระหว่างการศึกษาและเมื่อจบแล้ว มีอาชีพ มีรายได้ รวมทั้งทำให้อาจารย์ผู้สอนมีความสุข สามารถทำงานได้คล่องตัว โดยจะจัดให้มีระบบแนะแนวการเรียน (coaching) และเป้าหมายชีวิต จัดให้มีแพลตฟอร์มเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา (anywhere anytime) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และลดค่าใช้จ่าย ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาทักษะ โดยเฉพาะหลักสูตรประกาศนียบัตรระยะสั้น (non-degree) รวมถึงการจัดทำระบบวัดผลทักษะตามมาตรฐานวิชาชีพ (skill certificate) เพิ่มความยืดหยุ่นในการลงทะเบียนเรียนตามความต้องการ สามารถลงทะเบียนโดยไม่จำกัดจำนวนหน่วยกิตในแต่ละภาคการศึกษา พร้อมสนับสนุนให้มีรายได้ระหว่างเรียน หรือ “ทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย” ในส่วนการลดภาระอาจารย์ผู้สอน จะมีการปรับการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ โดยเพิ่มน้ำหนักการประเมินเรื่องความสามารถและความสำเร็จของนักศึกษานอกเหนือจากความสามารถทางวิชาการ รวมถึงกำหนดกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนในการประเมินการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการในแต่ละขั้นตอน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2566)

นโยบายมุ่งเน้นในด้านการวิจัยและนวัตกรรม คือ “วิจัยนวัตกรรมดี ตอบโจทย์ ตรงความต้องการ” และเน้นประเด็นสำคัญของการพัฒนาประเทศ ได้แก่ Go Green, พอเพียง, ความยั่งยืน (sustainability), ความเป็นกลางทางคาร์บอน (carbon neutrality), พลังงานสะอาด, เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม, เศรษฐกิจชีวภาพ, เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยมีทั้งมิติที่ทำเพื่อความเป็นเลิศ และมิติเพื่อสร้างความมั่นคงของชีวิตและเศรษฐกิจ สำหรับในด้านการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศนั้นจะสนับสนุนให้ดำเนินการตามภารกิจของหน่วยงานต่อไปเพื่อพัฒนาองค์ความรู้แก่ประเทศในระยะยาว ซึ่งประเด็นที่ อว. อยากจะมุ่งเน้น คือ การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศ ซึ่งจะต้องพึ่งพาข้อมูล ความรู้และวิทยาการด้วย

อย่างมาก โดย อว. จะเน้นหลักการสำคัญ คือ “เอกชนนำ รัฐสนับสนุน” โดยให้เอกชนผู้ที่จะใช้ประโยชน์เป็นผู้กำหนดทิศทางว่าควรจะทำเรื่องอะไร อย่างไร แล้วสถาบันวิจัยและมหาวิทยาลัยประเภทต่าง ๆ ของ อว. จะเข้าไปดำเนินการและสนับสนุนอย่างเต็มกำลัง ใช้ความต้องการเป็นตัวนำ (market-driven) พร้อมกับการปลดล็อกระเบียบ ข้อจำกัดต่าง ๆ นอกจากนี้ อว. จะมุ่งส่งเสริมการสร้างและสนับสนุนผู้ประกอบการนวัตกรรม เพิ่มจำนวนผู้ประกอบการนวัตกรรมทุกระดับ ตั้งแต่ระดับเยาวชน สตาร์ทอัพ SMEs และบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นมุ่งเน้น 8 ข้อให้ผู้บริหาร อว. เร่งนำไปดำเนินการ ได้แก่ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2566

1) ให้ปฏิบัติตามที่นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภาและรัฐมนตรีมอบนโยบายให้สำเร็จโดยเร็ว

2) ให้มหาวิทยาลัยและหน่วยงาน อว. จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น พัฒนาทักษะพร้อม “Skill Certificate” ในสาขาที่ประเทศต้องการ โดยการเก็บสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิต

3) ให้มหาวิทยาลัยและหน่วยงาน อว. จับมือและมีส่วนร่วมกับพื้นที่และชุมชนเพื่อนำองค์ความรู้ไปพัฒนาชุมชนในพื้นที่ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนั้น ขับเคลื่อนงานวิจัยนำไปสู่การแก้ไขปัญหาปากท้องและเศรษฐกิจได้

4) ทุกหน่วยงานต้องไม่มีปัญหาทุจริต คอร์รัปชัน (corruption) การแต่งตั้งสรรหาต้องโปร่งใสและเป็นธรรม

5) การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ให้เอาตัวชี้วัดด้านความสามารถและความสำเร็จของนักศึกษาเพิ่มเติมจากความสามารถทางวิชาการ

6) ให้ขับเคลื่อนนวัตกรรมไทยที่ใช้ได้จริง เกิดผลจริง เช่น อว. Fair ตลาดนัดนวัตกรรมไทยที่ทำให้ทุกคนอยากมาและเป็นพื้นที่ให้นักนวัตกรรม นักประดิษฐ์มาจัดแสดงผลงานจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างชื่อเสียงทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

7) การเดินทางเพื่อไปปฏิบัติภารกิจทั้งในและต่างประเทศให้คำนึงถึงประสิทธิภาพและผลประโยชน์ที่ประเทศจะได้รับ และต้องดำเนินการให้เหมาะสม ประหยัด คุ่มค่ากับงบประมาณ

8) ให้ดำเนินการสรรหาผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อดำรงตำแหน่งที่ว่างในทุกหน่วยงานให้ครบถ้วนโดยเร็ว

ระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กระบวนการบริหารการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยีและความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น หลักสูตรการบริหารการศึกษาที่มีความเป็นมาตรฐานและที่พึงประสงค์ในปัจจุบันนั้นต้องเน้นไปที่การพัฒนาทักษะทางวิชาการและทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสู่การ

เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องการหลักสูตรที่มีความเป็นมาตรฐานและยืดหยุ่นเพียงพอที่จะตอบสนองต่อความท้าทายที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกของการศึกษา หลักสูตรนี้จะเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำ การจัดการทรัพยากร การใช้เทคโนโลยี การสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองต่อผู้เรียน และการส่งเสริมความยั่งยืนและความเสมอภาคในการศึกษา โดยหลักสูตรมีเจตจำนงทางการศึกษา คือ (1) เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในด้านการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำทางการศึกษา (2) เสริมสร้างความสามารถในการวางแผนและพัฒนานโยบายการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (3) พัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการเรียนการสอนและการบริหาร (4) ส่งเสริมการออกแบบและการประเมินผลหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม และ (5) ส่งเสริมการศึกษาเพื่อความยั่งยืนและความเสมอภาคในสังคม และเนื้อหาหลักสูตรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยหลักการสำคัญ ดังนี้

1) การพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษา เน้นการศึกษาทฤษฎีและแนวทางการเป็นผู้นำในองค์กรการศึกษา การจัดการทรัพยากรบุคคล การตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ และการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล (Fullan, 2014; Sergiovanni, 2013)

2) การวางแผนและนโยบายการศึกษา ครอบคลุมการวิเคราะห์นโยบายการศึกษา ระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ การวางแผนกลยุทธ์ การออกแบบและการประเมินผลการประยุกต์ใช้นโยบายในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา (Bass & Riggio, 2006)

3) การจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและการบริหาร การจัดการระบบข้อมูล การพัฒนาสื่อการสอนแบบดิจิทัล และการสร้างความปลอดภัยทางไซเบอร์ในโรงเรียน (Robinson, Loyd, & Rowe, 2008)

4) การพัฒนาและประเมินผลหลักสูตร การออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม การใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย และการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องตามผลการประเมิน (Tyler, 1949)

5) การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู การพัฒนาทักษะการสอนและการจัดการห้องเรียน การสนับสนุนครูในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และการสร้างชุมชนการเรียนรู้เพื่อความต่อเนื่องในการพัฒนาวิชาชีพ (Darling-Hammond et al., 2017)

6) การจัดการศึกษาเพื่อความเสมอภาคและยั่งยืน การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนความเสมอภาคและการยอมรับความหลากหลาย การส่งเสริมการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน และการประยุกต์ใช้แนวคิดการศึกษาเพื่อความยั่งยืนในหลักสูตร (UNESCO, 2017)

7) การประเมินผลจะประกอบด้วย การประเมินทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากผลงาน การประเมินแบบออนไลน์

และการประเมินจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้การประเมินผลเป็นไปอย่างครอบคลุม และเป็นธรรม (Tyler, 1949)

ดังนั้น หลักสูตรการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและครอบคลุมทุกมิติของการศึกษา ตั้งแต่การพัฒนาภาวะผู้นำ การใช้เทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตร การพัฒนาวิชาชีพครู ไปจนถึงการสร้างความเสมอภาคและยั่งยืนในสังคม ด้วยการพัฒนาหลักสูตรที่ สอดคล้องกับความท้าทายของยุคสมัย เราจะสามารถสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาหลักสูตรเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลายซึ่งเกิดจากการ เปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยีและเศรษฐกิจ งานวิจัยในช่วงที่ผ่านมาได้เสนอปัญหาหลักที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร รวมถึงแนวทางการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และสังคมในยุคดิจิทัล จากการทบทวนงานวิจัยเรื่องปัญหาและการพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยพบประเด็นสาระสำคัญของข้อมูลที่นักวิชาการด้านการศึกษาสะท้อนมุมมอง ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 พบว่า (1) ความไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน หลายงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ยังขาดความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว (Voogt & Roblin, 2012) การพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม ยังไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้ประกอบการ (Binkley et al., 2012) (2) การบูรณาเทคโนโลยีในกระบวนการจัดการเรียนและการสอน การบูรณาการ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในหลักสูตรยังคงเป็นปัญหาหลัก (Law, Pelgrum, & Plomp, 2008) การขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนเป็น อุปสรรคสำคัญที่ทำให้การใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนยังไม่ได้ผลเต็มที่ (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010) และ (3) ความท้าทายในการสร้างความเสมอภาคและการยอมรับความหลากหลาย งานวิจัยยังพบว่าหลักสูตรยังคงมีปัญหาในการส่งเสริมความเสมอภาคและการยอมรับความ หลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และภูมิหลังของผู้เรียน (Banks, 2015) ปัญหานี้ยังขยายไปถึงการ จัดการเรียนการสอนที่ยังขาดการบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางสังคม (Gay, 2010)

2. การพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ควรประกอบด้วย (1) การออกแบบหลักสูตรที่ ยืดหยุ่นและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง งานวิจัยเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางและปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการ (Tomlinson, 2014) หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นใน การออกแบบเพื่อให้ครูสามารถปรับใช้เนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนแต่ละ กลุ่ม (Dewey, 1997) (2) การบูรณาการเทคโนโลยีในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยแสดง

ให้เห็นถึงความสำคัญของการฝึกอบรมครูในด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ (Mishra & Koehler, 2006) รวมถึงการพัฒนาเนื้อหาที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล การส่งเสริมการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นอีกแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน (Garrison & Kanuka, 2004) และ (3) การพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายและความเสมอภาค แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายและความเสมอภาครวมถึงการบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม (Nieto, 2010) การออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนจากภูมิหลังที่หลากหลายยังคงเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาในศตวรรษที่ 21

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการ รวมถึงความไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การบูรณาการเทคโนโลยี และการส่งเสริมความเสมอภาคในระบบการศึกษา อย่างไรก็ตาม การพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่น บูรณาการเทคโนโลยี และยอมรับความหลากหลายจะช่วยให้การศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเรื่อง “การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๕ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร” โดยมีเป้าประสงค์ คือ การพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และหลักสูตรศึกษาศาสตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รวมทั้งนำไปประยุกต์ใช้เชิงวิชาการต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มีองค์ประกอบและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร?

1.2.2 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ควรม้องค์ประกอบและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร ?

1.2.3 นโยบายการจัดการศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ที่ต้องสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่การศึกษามีลักษณะและองค์ประกอบอย่างไรบ้าง ?

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565

1.3.2 เพื่อออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

1.3.3 เพื่อกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) และผู้วิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมวิธี (research methodology) พื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย (1) วิทยาเขตร้อยเอ็ด (2) วิทยาเขตอีสาน (3) วิทยาเขตศรีล้านช้าง (4) วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ (5) วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ และ (6) วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา ขอบเขตการวิจัยประกอบด้วย (1) การสำรวจปัญหาและพื้นที่การวิจัย (2) ขอบเขตด้านเนื้อหา (3) ขอบเขตด้านตัวแปร (4) ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย และ (5) ขอบเขตด้านเวลา มีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 ขั้การสำรวจปัญหาและพื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยและคณะในฐานะอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตร สาขาวิชาการสอนภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) และหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2567) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ได้เป็นอาจารย์ผู้บรรยายรายวิชาทั่วไป (GE) และรายวิชาแกน (SO, ED, PH) ของ 3 คณะ คือ คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย และคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง ได้ดำเนินการก่อนวิจัยตามบริบทดังนี้

1) คณะผู้วิจัยได้ทบทวนความรู้และทักษะการสอน (reskill) จากประสบการณ์แบบต่อเนื่องระหว่างปีการศึกษา 2560-2567 และบันทึกข้อมูลทางการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา และการสอบบรรจุได้ในหน้าที่การงานของบัณฑิต มีระดับปานกลาง

2) การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ระดับหลักสูตร ให้สอดคล้องและอนุวัตรตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง รายละเอียด ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 4 ผลลัพธ์การเรียนรู้ตาม คุณวุฒิแต่ละระดับ ต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษา วิชาชีพ ประเทศชาติ และบริบทโลก ประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ด้าน (ความรู้, ทักษะ, จริยธรรม, และลักษณะบุคคล)

3) ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงประเด็นปัญหาทางการศึกษาที่ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน (teaching management problems) ปัญหาการพัฒนา ศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้ (problems of potential development in learning skills) ของ ผู้เรียนและปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ (outcome based of education) ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ในปีการศึกษา 2567

4) ผู้วิจัยและคณะลงพื้นที่สำรวจในกลุ่มนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ชั้นปีสุดท้าย และการสัมภาษณ์ศิษย์เก่า พบว่า กลุ่มศิษย์เก่าและประชาชนส่วนใหญ่ต้องการศึกษาในระดับปริญญา ตรีและระดับบัณฑิตศึกษาในสถานศึกษาใกล้บ้านเพื่อลดค่าใช้จ่าย

5) ผู้วิจัยและคณะได้นำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการสำรวมนำเสนอทุกภาคส่วนที่ เกี่ยวข้องในหลักสูตรและวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากคณะผู้บริหาร

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนวรรณกรรม (literature review) ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งนำไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) สังเคราะห์ (synthetic) และประยุกต์ใช้ (apply) ในการสร้างเครื่องมือวิจัยและกำหนด กรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

- 1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา
- 2) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
- 3) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้
- 5) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)
- 6) แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา
- 7) แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
- 8) แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565

1.4.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variables)

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (independent variables) ประกอบด้วย

- 1) สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
- 2) ร่างหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- 3) การประเมินผลลัพธ์การศึกษาผลความเหมาะสมและความพึงพอใจต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- 4) การพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่) พ.ศ. 2568

2. ตัวแปรตาม

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของตัวแปร (Dependent variables) ตามที่เกิดจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน (current condition) หรือความต้องการจำเป็น (needs) และผลจากการวิจัยขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ประกอบด้วย

- 1) สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
- 2) ร่างหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- 3) การประเมินผลลัพธ์การศึกษาผลความเหมาะสมและความพึงพอใจต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- 4) หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่) พ.ศ. 2568

1.4.4 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยและพัฒนา (research and development) มีขั้นตอนการดำเนิน 4 ขั้นตอน ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านประชากร (population) กลุ่มตัวอย่าง (sample) และกลุ่มเป้าหมาย (target group) คือ

1. ประชากร (Population)

การวิจัยและพัฒนา (research and development) มีขั้นตอนการดำเนิน 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (need assessment) โดยการเลือกพื้นที่แบบเจาะจงในชั้นสำรวจ ประกอบด้วย วิทยาเขตร้อยเอ็ด วิทยาเขตอิสาน วิทยาเขตศรีล้านช้าง วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ และวิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และนำมาใช้เป็นประชากร (population) ในการวิจัยประกอบด้วย (1) ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ (2) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (3) นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร และ (4) ศิษย์เก่า ในปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,300 รูป/คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง (Sample) จำนวน 500 รูป/คน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543)

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยและพัฒนา (research & development) มีขั้นตอนการดำเนิน 4 ระยะ (Research 1, Development 1, Research 2, Development 2) โดยมีรายละเอียดตามระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ระยะที่ 1 (Research 1) ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (PNI: priority needs index) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565) เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) ใช้กลุ่มตัวอย่าง (sample) จำนวน 500 รูป/คน และกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) ใช้วิธีการสำรวจความต้องการจำเป็นในการวิจัยและพัฒนาด้วยแบบสอบถามปลายปิด (close ended questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) และการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลชุดที่ 1 ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) จำนวน 30 รูปคน ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (วิทยาเขตและวิทยาลัย) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลชุดที่ 2 ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (unstructured interview) จำนวน 30 รูปคน ซึ่งเป็นศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ระยะที่ 2 (Development 1) ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (วิทยาเขตและวิทยาลัย) วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นทั้งเชิงปริมาณและเชิง

คุณภาพมายกร่างหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) แล้วนำรูปแบบฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินผล จำนวน 5 ท่าน ดังนั้น กระบวนการสร้างรูปแบบวิจัยในชั้น Development 1 เป็นการสร้างบนข้อมูล พื้นฐานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผ่านเทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship)

ระยะที่ 3 (Research 2) ขั้นตอนการศึกษาผลลัพธ์ด้านความเหมาะสมของหลักสูตร บัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) ใช้วิธีการศึกษาผลความเหมาะสมและความพึงพอใจ ใช้กลุ่มตัวอย่าง (sample) จำนวน 300 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (specific) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรู้ ความชำนาญและ ประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) และโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเป็นร้อยละ ของประชากรในการพิจารณาว่าถ้าขนาดประชากรเป็นหลักพัน ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10% (ธีรวิทย์ เอกะกุล, 2543)

ระยะที่ 4 (Development 2) การยืนยันรูปแบบหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) โดยการแปลผลการวิจัย ด้วยสถิติเชิงอ้างอิงและเชิงพรรณนาผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (computer programs for statistical computation) รวมทั้งการเผยแพร่ทางวิชาการต่อไป

1.4.5 ขอบเขตด้านเวลา

ปีการศึกษา 2567 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2567 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2568

1.5. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง “การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๕ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ” ในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความ เข้าใจที่ตรงกันในประเด็นของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ใน การวิจัย ดังนี้

สถาบันอุดมศึกษา หมายถึง สถาบันที่จัดการอุดมศึกษาระดับปริญญาและระดับต่ำกว่า ปริญญาทั้งที่เป็นของรัฐและของเอกชน

มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำหนดขึ้นตามระดับ การศึกษาแต่ละระดับ

เกณฑ์มาตรฐาน หมายถึง เกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565
 ผลลัพธ์การเรียนรู้ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษา ฝึกอบรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในที่ทำงาน ระหว่างการศึกษา และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณวุฒิแต่ละระดับต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษา วิชาชีพ ประเทศชาติ และบริบทโลก ประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ด้าน คือ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) จริยธรรม (ethics) และลักษณะบุคคล (character)

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เท่านั้น

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา หมายถึง หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยมีประโยชน์ต่อฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.6.1 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1.6.1.1 ได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 25665

1.6.1.2 ได้ทราบถึงนโยบายการจัดการศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

1.6.1.3 ได้หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

1.6.1.4 สามารถนำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 ไปกำหนดนโยบายการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป

1.6.2 ประโยชน์ด้านการเผยแพร่

1.6.2.1 สามารถนำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 ไปกำหนดนโยบายการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป

1.6.2.2 สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับ คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัย

1.6.2.4 สามารถนำผลการวิจัยไปตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับชาติและนานาชาติ

1.6.2.5 สามารถนำผลการวิจัยไปตีพิมพ์เผยแพร่ในเวทีเสวนาทางวิชาการระดับชาติ และนานาชาติ

1.7 หน่วยงานที่นำผลวิจัยไปใช้

1.7.1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.7.2 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

1.7.3 ส่วนงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.7.4 โรงเรียน สถานศึกษาและประชาชนที่สนใจ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนวรรณกรรม (literature review) ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งนำไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) สังเคราะห์ (synthetic) และประยุกต์ใช้ (apply) ในการสร้างเครื่องมือวิจัยและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา
- 2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
- 2.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา
- 2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.8 แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565
- 2.9 พื้นที่ที่ศึกษาวิจัย
- 2.10 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.11 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา

2.1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา

คำว่าปรัชญา (philosophy) มีความหมายที่กว้างขวาง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคิดของบุคคลและมีลักษณะเป็นนามธรรม (abstract) การที่จะให้ความหมายของคำว่าปรัชญาที่แน่นอนจึงเป็นเรื่องยาก แต่นักปราชญ์และนักคิดได้พยายามให้ความหมายของปรัชญาไว้มากมาย ซึ่งความหมายหนึ่งอาจเป็นที่ยอมรับของคนกลุ่มหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นที่ยอมรับของคนอีกกลุ่มหนึ่ง สุดแล้วแต่ว่าบุคคลใดจะมีมุมมองอย่างไร การพิจารณาความหมายของคำว่า “ปรัชญา” แยกพิจารณาออกเป็น 2 นัย คือ ความหมายตามรูปศัพท์และความหมายโดยอรรถ (อรสา สุขเปรม, 2541)

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2529) อธิบายว่า ปรัชญา หากกล่าวถึงความหมายตามรูปศัพท์แล้ว คำว่า “philosophy” ตามรูปศัพท์ภาษาอังกฤษ ผู้ที่นำมาใช้คือ ไพทาгорัส (Pythagoras) เป็นผู้เริ่มใช้

คำนี้เป็นครั้งแรก มาจากคำในกลุ่มของภาษากรีกว่า “philosophy” เป็นคำสนธิระหว่างคำว่า “philos” แปลว่า ความรัก ความสนใจ และความเลื่อมใส กับคำว่า “sophia” ซึ่งแปลว่า ความรู้ ความสามารถ ความฉลาด ปัญญา เมื่อรวม 2 คำเข้าด้วยกัน ก็จะได้คำแปลว่าความรักในความรู้ ความรักในความฉลาดหรือความรักในความปราดเปรื่อง (love of wisdom) ความหมายตามรูปศัพท์ภาษาอังกฤษเน้นที่ทัศนคติ นิสัยและความตั้งใจ และกระบวนการแสวงหาความรู้

คำว่าปรัชญาในภาษาไทยเป็นคำที่ “พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์” ทรงบัญญัติขึ้นใช้แทนคำว่า “philosophy” ในภาษาอังกฤษนั้นเป็นการบัญญัติเพื่อให้มีคำภาษาไทยว่า “ปรัชญา” ใช้คำว่าปรัชญา เป็นคำในภาษาสันสกฤต ประกอบด้วยรูปศัพท์ 2 คำ คือ “ปร” ซึ่งแปลว่า ไกล สูงสุด ประเสริฐ และคำว่า “ชญา” หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ เมื่อรวมกันเป็นคำว่า “ปรัชญา” จึงหมายถึง ความรู้อันประเสริฐ เป็นความรู้รอบรู้ รู้กว้างขวาง ความหมายตามรูปศัพท์ในภาษาไทยเน้นที่ตัวความรู้หรือผู้รู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่กว้างขวาง ลึกซึ้งและประเสริฐ

บรรจง จันทรสา (2522) อธิบายว่า ความหมายโดยอรรถของปรัชญานั้นนักปรัชญาและนักคิดได้อธิบายถึงความหมายของปรัชญาซึ่งถือว่าเป็นศาสตร์ของศาสตร์ทั้งหลาย (science of science) ซึ่งหมายถึงว่าปรัชญา (philosophy) เป็นวิชาแม่บทของวิชาการแขนงอื่น ๆ และมีความสัมพันธ์กับวิชาทุก ๆ สาขาด้วย ปรัชญาจะทำหน้าที่สืบค้นเรื่องราวต่าง ๆ ที่มนุษย์ยังไม่รู้และสงสัย จนกระทั่งรู้ความจริงและมีคำตอบของตนเองอย่างชัดเจนในเรื่องราวนั้นก็แยกตัวเป็นวิชาหรือศาสตร์ต่างหากออกไปวิชาที่แยกตัวออกไปเป็นวิชาแรกคือศาสนาจากนั้นก็มีการพัฒนาวิชาอื่น ๆ กลายเป็นศาสตร์ต่าง ๆ มากมาย เมื่อมีศาสตร์พัฒนาออกไปมาก เนื้อหาของปรัชญาก็ไม่ค่อยมีแต่ปรัชญาจะทำหน้าที่ในการนำเนื้อหาของศาสตร์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และหาทางพัฒนาศาสตร์นั้น เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการถ้ามองปรัชญาในอีกลักษณะหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าได้มีการนำเอาแนวคิดพื้นฐานของปรัชญามาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับวิชาต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ศาสตร์ต่างเหล่านั้นให้เกิดความเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ปรัชญาสังคม ปรัชญาการเมืองและปรัชญาศาสนา เป็นต้น

จากลักษณะของปรัชญาดังกล่าว ได้มีนักคิด นักปรัชญาและนักวิชาการได้พยายามให้ความหมายของปรัชญาไว้แตกต่างกัน ดังนี้ (OK. NATION BLOG, 2567, ออนไลน์)

1) ปรัชญา คือ ศาสตร์ (science) หนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหมวดหมู่หรือระบบความรู้สาขาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจและแปลความหมายข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบปรัชญาจะประกอบด้วยวิชาตรรกวิทยา (logic) จริยศาสตร์ (ethics) สุนทรียศาสตร์ (aesthetics) อภิปรัชญา (metaphysics) และศาสตร์ที่ว่าด้วยความรู้ทั้งปวงของมนุษย์

2) ปรัชญา คือ ความคิดเห็นใดที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ (philosophy is any opinion that cannot be proven.) หรือยังสรุปผลแน่นอนไม่ได้ แต่ถ้าพิสูจน์ได้จนลงตัวแล้วก็จัดว่าเป็นศาสตร์ (The philosophy, if it can be proven, will be a science)

3) ปรัชญา คือ ศาสตร์ชนิดหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหมวดหมู่หรือแบบความรู้สาขาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจ ความรู้และแปลความหมายข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ แบบ (philosophy is a science whose objective is to categorize or form different branches of knowledge to be used as tools for understanding and interpreting facts perfectly)

ความหมายของคำว่าปรัชญามีผู้ให้ทัศนะไว้อีกมากมายและจะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของปรัชญาแต่ละยุคแต่ละสมัยและตามทัศนะของบุคคล นักปราชญ์บางท่านอาจจะกล่าวว่าปรัชญานั้นหาคำตอบไม่ได้ สรุปว่าปรัชญาจะมีลักษณะ ดังนี้

- 1) ทำหน้าที่รวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ของโลกและชีวิตไว้ทั้งหมด
- 2) พยายามหาคำตอบที่เป็นความจริงที่เป็นนิรันดร์ (absolute truth) สามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้
- 3) ใช้วิธีการทางตรรกวิทยา (logical method) ในการสืบค้นและการค้นหาความจริงซึ่งเป็นวิธีการคิดอย่างมีเหตุและมีผล
- 4) เนื้อหาของปรัชญาจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยแล้วแต่ว่าจะสนใจที่จะศึกษาในเรื่องใดหรือปัญหาใด อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ

ส่วนปรัชญาแบ่งออกเป็น 3 สาขา คือ

1) อภิปรัชญา (metaphysics) หรือภววิทยา (ontology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความจริง (reality) เพื่อค้นหาความจริงอันเป็นที่สูงสุด (ultimate reality) ได้แก่ ความจริงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ จิตวิญญาณ รวมทั้งเรื่องของพระเจ้าอันเป็นบ่อเกิดของศาสนา

2) ญาณวิทยา (epistemology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความรู้ (knowledge) ศึกษาธรรมชาติของความรู้ บ่อเกิดของความรู้ ขอบเขตของความรู้ซึ่งความรู้ อาจจะได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากพระเจ้าประธานมาซึ่งมีและปรากฏอยู่ในคัมภีร์ (scripture) ของศาสนาต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญที่ทำการศึกษาค้นคว้าปรากฏในตำรา เกิดจากการหยั่งรู้เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นมาในทันทีทันใด เช่น พระพุทธเจ้าตรัสรู้หรือเป็นความรู้ที่เกิดจากการพิจารณาเหตุและผลหรือได้จากการสังเกต

3) คุณวิทยา (axiology) ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับคุณค่าหรือค่านิยม (value) เช่น คุณค่าเกี่ยวกับความดีและความงาม มีอะไรเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าอย่างไรดี อย่างไรงาม เป็นต้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) จริยศาสตร์ (ethics) ได้แก่ คุณค่าแห่งความประพฤติ หลักการแห่ง

ความดี ความถูกต้อง เป็นคุณค่าแห่งจริยธรรม เป็นคุณค่าภายใน (2) สุนทรียศาสตร์ (aesthetics) ได้แก่ คุณค่าความงามทางศิลปะซึ่งสัมพันธ์กับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งตัดสินได้ยากและเป็นอัตนัย หรือเป็นคุณค่าภายนอก

2.1.2 ปรัชญาการศึกษา

ข้อแตกต่างระหว่างปรัชญาการศึกษาและปรัชญาทั่วไปหรือปรัชญาบริสุทธิ์ กล่าวคือ ปรัชญาการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามต่าง ๆ ในลักษณะเดียวกันกับปรัชญาบริสุทธิ์ (pure philosophy) ถึงแม้ว่าบางครั้งคำถามจะไม่เหมือนกันก็ตาม แต่จุดหมายปลายทางของคำถามนั้นจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น ปรัชญาบริสุทธิ์ ถามว่า “บุคคลเรียนรู้ได้อย่างไร” นักปรัชญาการศึกษาจะถามต่อจากคำถามนี้ต่อไปอีกขั้นหนึ่งก็คือ “สภาพห้องเรียนควรจะเป็นอย่างไร ถ้าจะทำให้คนอยากเรียนรู้มากที่สุด” “จะจัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์อย่างไร” เป็นต้น นอกจากนี้ ปรัชญาการศึกษาจะพูดถึงเรื่องเฉพาะที่จะนำไปใช้กับการศึกษาเท่านั้น การจะมองถึงปัญหาเกี่ยวกับด้านการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ก็จำเป็นจะต้องใช้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาทั่วไปด้วยทุกครั้งเสมอ ดังนั้น ลักษณะของปรัชญาการศึกษาก็จะมีความคล้ายคลึงกับปรัชญาบริสุทธิ์นั่นเอง กล่าวคือ ปรัชญาการศึกษา (educational philosophy) จะเกี่ยวข้องกับอภิปรัชญา (metaphysics) ญาณวิทยา (epistemology) และคุณวิทยา (axiology) เช่นเดียวกันปรัชญาทั่วไป ดังนี้ (สมชาย รัตนทองคำ, 2556)

1. อภิปรัชญา (metaphysics หรือ ontology) เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

อภิปรัชญา หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยความเป็นจริงหรือสสารัตถะ (reality essence) ว่ามีจริงหรือไม่ ศึกษาความมีอยู่ของความแท้จริง หรือสสารัตถะนั้นเป็นจริงอย่างไร เป็นการศึกษาปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่ นอกเหนือจากการเห็นทั่ว ๆ ไป หรือความรู้ที่อยู่นอกเหนือการรู้เห็นใด ๆ แต่สามารถรู้และเข้าใจด้วยเหตุผล เรื่องที่เกี่ยวข้องกับอภิปรัชญา ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อหลักความจริง (truth) ต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การกล่าวว่ “มนุษย์ศึกษาเพื่อหลักความจริงต่าง ๆ” สิ่งที่นักศึกษาจะต้องคิดต่อไปก็คือ “ความจริงคืออะไร” ความจริงอาจจะเป็นวัตถุหรือสิ่งที่รับรู้ด้วยการสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกายก็ได้ หรือความจริงอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน เป็นนามธรรมก็ได้ เช่น ความจริงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา (religious truth) ความดี ความถูกต้องดีงาม คำถามต่าง ๆ ที่มักถูกใช้ในทางวิทยาศาสตร์ (science) วรรณคดี (literature) ก็มักจะเกี่ยวข้องกับอภิปรัชญาอยู่มาก นักการศึกษาผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงอภิปรัชญาดีพอก็ย่อมจะเกิดความยากลำบากในการที่จะอธิบายปัญหาต่าง ๆ กับผู้เรียนให้เข้าใจโดยแจ่มแจ้ง

2. ญาณวิทยา (epistemology) และตรรกวิทยา (logic) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ญาณวิทยาหรือเรียกอีกอย่างว่า “ทฤษฎีความรู้” (theory of knowledge) จะอธิบายถึงปัญหาเกี่ยวกับที่มาของความรู้ แหล่งเกิดของความรู้ ธรรมชาติของความรู้และเหตุแห่งความรู้ที่

แท้จริง ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของความจริง ส่วนตรรกวิทยาหรือตรรกศาสตร์ (logic) เป็นสาขาที่เกี่ยวกับการแสวงหาเหตุผล ข้ออ้าง ข้อสรุปเพื่อให้เกิดความเชื่ออย่างมีเหตุผล วิธีคิดอย่างมีเหตุผลของตรรกวิทยาที่นำมาเป็นเครื่องมือในการคิดทางปรัชญา และตรวจสอบความผิดถูกในการโต้แย้งที่คิดต่างของบุคคล ตรรกวิทยา (logic) ในปรัชญามี 2 วิธีคือ (1) อนุมานวิธี (deductive) คือ การหาความจริงจากสิ่งที่เราเชื่อว่าเป็นจริงจากข้อสรุปที่ถูกต้องเหมาะสมที่มีอยู่ก่อนแล้ว (2) อุปมานวิธี (inductive) คือการหาความจริงหรือการคิดหาเหตุผลด้วยการพิจารณาข้อปลีกย่อยอื่นด้วยการทดลอง ค้นคว้า แล้วนำมาเป็นข้อสรุปหากฎเกณฑ์

3. คุณวิทยา (axiology) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

คุณวิทยาเป็นกระบวนการศึกษาเกี่ยวข้องกับเรื่องของคุณค่า สามารถจำแนกออกเป็น 2 แขนง คือสุนทรียศาสตร์ (aesthetic) และจริยศาสตร์ (ethics) คำถามหลักของคุณวิทยาคือ “อะไรคือความดี ความงาม” อย่างไรก็ตามนักจริยศาสตร์กับนักการศึกษาต่างก็ไม่ได้สนใจที่จะตั้งระบบจริยธรรมใด ๆ ขึ้นมา แต่ทั้งนักจริยศาสตร์กับนักการศึกษาต่างก็ศึกษาพื้นฐานทางการศึกษาว่า “อะไรคือความดี อะไรคือความชั่ว อะไรคือความสวยงาม หรืออะไรคือความน่าเกลียด” และในทางปฏิบัติผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน อาจไม่ต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของอภิปรัชญากับการศึกษาก็ได้ แต่หากไม่เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับคุณวิทยาและตรรกศาสตร์แล้ว ก็อาจจะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความลำบาก ส่วนคุณวิทยานั้นเป็นปัญหาที่ครูและนักเรียนจะต้องพบโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยกตัวอย่าง เช่น ในการสอนวิชาวรรณคดีหรือประวัติศาสตร์ ทั้งครูและนักเรียนก็มักจะพบว่าเรื่องที่กำลังศึกษาหรือเรียนอยู่นั้น ดี งาม ชั่วหรือเลวอย่างไร ครูที่มีความรู้ความเข้าใจว่าประเทศชาติ สังคมและชีวิตที่ดีคืออย่างไร ก็ย่อมจะสามารถกำหนดได้ว่าโรงเรียนและนักเรียนที่ดีควรเป็นเช่นใด ในทางตรงกันข้ามครูที่ไม่เข้าใจเรื่องคุณค่าต่าง ๆ ที่ดีพอ ก็ย่อมจะทำให้ไม่สามารถอบรมสั่งสอนนักเรียนให้ถูกต้องตามความต้องการของสังคมได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าปรัชญาการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเชื่อในการจัดการศึกษา ดังนั้น ปรัชญาการศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง สังคมใดที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แนวคิดอันนั้นก็สะท้อนให้เห็นได้จากการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนซึ่งพิจารณาได้จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามลัทธิปรัชญาการศึกษาดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าปรัชญาการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรนอกจากนั้น ธรรมชาติของศาสตร์ทางการศึกษาซึ่งเป็นศาสตร์ประยุกต์ (applied science) แนวคิดตลอดจนวิธีการจัดการศึกษาจึงได้นำเอาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เช่น ปรัชญา จิตวิทยา (psychology) สังคมวิทยา (sociology) เป็นต้น มาเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาโดยศาสตร์ทางการศึกษาจะพยายามเลือกสรรเอาเฉพาะสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นหรือสามารถนำไป

ปฏิบัติได้ มาเป็นส่วนประกอบในการจัดการศึกษา วิธีการเลือกสรรสิ่งต่าง ๆ จะครอบคลุมไปถึงการเลือกสรรศาสตร์ต่าง ๆ ในระดับสาขาวิชา และเลือกสรรเนื้อหาสาระในระดับย่อยซึ่งอยู่ภายในแต่ละสาขาวิชาอีกด้วย ในเรื่องปรัชญาการศึกษาที่เช่นเดียวกัน เนื่องจากปรัชญาแต่ละลัทธิจะมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดในแต่ละสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือจะเป็นข้อจำกัดอย่างยิ่งถ้าจะนำเอาปรัชญาลัทธิใดลัทธิหนึ่งมาใช้กับสังคมไทยโดยตรง การจัดการศึกษาของไทยในอดีต ระหว่างปี พ.ศ. 2411-2547 อาจกล่าวได้ว่า เป็นไปตามแนวสาร์ตถนิยม (อ้างอิงใน สงัด อุทรานันท์, 2532) แต่ในปัจจุบันอาจเป็นการยากที่จะกล่าวว่าปรัชญาการศึกษาในหลักสูตรไทยเป็นไปตามลัทธิปรัชญาใดซึ่งอาจจะบอกได้เพียงแต่ว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว มีความสอดคล้องกับลัทธิใดหรือปรัชญาใดมากที่สุดเท่านั้น ตัวอย่างเช่น อาจบอกได้เพียงว่าหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 นั้น มีความสอดคล้องกับลัทธิปรัชญาแบบสาร์ตถนิยมมากที่สุด หรือหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 นั้นมีความสอดคล้องกับปรัชญาลัทธิปฏิรูปนิยม มากที่สุด ที่กล่าวหลักสูตรของไทยมีความสอดคล้องกับลัทธิปรัชญาแบบนั้นแบบนี้มากที่สุดนั้น เป็นเพียงการกล่าวบางส่วนใหญ่เท่านั้น แนวคิดในการจัดการศึกษาค่อนข้างไปในลัทธิปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าทุกอย่างจะเป็นไปตามแนวคิดของปรัชญาลัทธิอื่น ๆ ทั้งหมด ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่านอกจากจะมีแนวคิดตามปรัชญานั้น ๆ แล้วยังมีความคิดจากปรัชญาลัทธิอื่น ๆ ผสมผสานอยู่ด้วย ปรัชญาลัทธิอื่น ๆ ผสมผสานอยู่ด้วยปรัชญาที่เกิดจากการผสมผสานแนวความคิดของปรัชญาอื่น ๆ อยู่ มีชื่อเฉพาะว่า “ปรัชญาแบบผสมผสาน (eclecticism)” โดยลักษณะเช่นนี้จึงกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าหลักสูตรประถมศึกษาของไทยเป็นไปตามลัทธิปรัชญาแบบผสมผสานก็ได้ ซึ่งแนวคิดปรัชญาแบบนี้จะทำการเลือกสรรเอาส่วนที่เห็นว่ามีเหมาะสมจากปรัชญาลัทธิต่าง ๆ มาผสมผสานกันโดยไม่ยึดลัทธิใดลัทธิหนึ่งโดยตรง

พร้อมนี้ หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำสาระสำคัญจากแนวคิดทฤษฎีในประเด็นทางการศึกษาและปรัชญาการศึกษาไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) และสังเคราะห์ (synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และข้อคำถามวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์อิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ในประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธรเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

2.2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

2.3.1 ทฤษฎีการบริหารจัดการศึกษา

ในการบริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักการและกระบวนการบริหาร (principles and processes) การบริหารการศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสม ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารสถานศึกษายิ่งขึ้นต่อไป

1. คำจำกัดความ

คำว่า “การบริหาร” (administration) ใช้ในความหมายกว้าง ๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่งคือ การจัดการ (management) ใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหาร ส่วนมากหมายถึงการจัดการทางธุรกิจมากกว่าโดยมีหลายท่านได้ระบุ ดังนี้

Peter F. Drucker อธิบายว่า การบริหารคือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น (management is the art of working together to achieve goals with others) (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542)

Herbert A. Simon กล่าวถึงกระบวนการบริหารว่า การบริหาร คือกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542)

Simon อธิบายว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ กล่าวคือผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว (อ้างถึงใน สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2542)

Chester I. Barnard อธิบายว่า การบริหารคือกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารคือการทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่รวมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (อ้างถึงใน สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2542)

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกัน กำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 (2547) บัญญัติว่า คำว่า “สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์ศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน สถาบันหรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและตามประกาศกระทรวง

ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ (2542) อธิบายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม และจริยธรรมเพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

2. การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

การบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการระเบียบอย่างเป็นระบบ คือมีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (science) เป็นศาสตร์สังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา (psychology) สังคมวิทยา (sociology) และรัฐศาสตร์ (political science) แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (arts) ปัจจัยสำคัญการบริหารที่สำคัญมี 4 อย่าง ที่เรียกว่า 4 Ms ได้แก่ คน (man) เงิน (money) วัสดุสิ่งของ (materials) และการจัดการ (management) (ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 11-12)

3. กระบวนการบริหารการศึกษา

จากหลักการบริหารทั่วไป 14 ข้อของ Henry Fayol ทำให้ต่อมา Luther Gulick ได้นำมาปรับต่อยอดเป็นที่รู้จักกันในตัวอักษรย่อที่ว่า “POSDCoRB” กลายเป็นคัมภีร์ของการจัดองค์การในต้นยุคของศาสตร์การบริหารซึ่งตัวย่อแต่ละตัวมีความหมาย ดังนี้

- P – planning หมายถึง การวางแผน
- O – organizing หมายถึง การจัดองค์การ
- S – staffing หมายถึง การจัดคนเข้าทำงาน
- D – directing หมายถึง การสั่งการ
- Co – coordinating หมายถึง ความร่วมมือ
- R – reporting หมายถึง การรายงาน
- B – budgeting หมายถึง งบประมาณ

4. ทฤษฎีทางการบริหารและวิวัฒนาการการบริหารการศึกษา

ระยะที่ 1 ระหว่าง ค.ศ. 1887–1945 ยุคนักทฤษฎีการบริหารสมัยดั้งเดิม (the classical organization theory) แบ่งย่อยเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (อ้างอิงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542)

1. นักวิชาการกลุ่มการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของ Taylor (scientific management) ของ Frederick Taylor ความมุ่งหมายสูงสุดของแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ คือ จัดการบริหารธุรกิจหรือโรงงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (efficiency and effectiveness) ซึ่ง Frederick Taylor มองคนงานแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่สามารถปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลผลิตขององค์กรได้ เจ้าของตำรับ “The one best way” คือประสิทธิภาพของการทำงานสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ 3 อย่าง คือ การเลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (selection) การฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (training) และการหาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (motivation)

Frederick Taylor ก็คือผลผลิตของยุคอุตสาหกรรมในงานวิจัยเรื่อง “Time and Motion Studies” เวลาและการเคลื่อนไหว เชื่อว่ามีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เพียงวิธีเดียวที่ดีที่สุด เขาเชื่อในวิธีแบ่งงานกันทำ ผู้ปฏิบัติระดับกลางต้องรับผิดชอบต่อบน Taylor เสนอระบบการจ้างงาน (จ่ายเงิน) บนพื้นฐานการสร้างแรงจูงใจ สรุปหลักวิทยาศาสตร์ของ Taylor สรุปง่าย ๆ ประกอบด้วย 3 หลักการ คือ การแบ่งงาน (division of labors) การควบคุมดูแลบังคับบัญชาตามสายงาน (hierarchy) และการจ่ายค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจ (incentive payment)

2. กลุ่มการบริหารจัดการ (administration management) หรือทฤษฎีบริหารองค์การอย่างเป็นทางการ (formal organization theory) ของ Henry Fayol บิดาของทฤษฎีการปฏิบัติการและการจัดการตามหลักบริหาร ทั้ง Henri Fayol และ Frederick Taylor จะเน้นตัวบุคคลปฏิบัติงาน + วิธีการทำงาน ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ก็ไม่ได้มีมุมมองทางด้าน “จิตวิทยา” (ภาววิทยา ราตราศรีสุทธิ, 2542) Henry Fayol ได้เสนอแนวคิดในเรื่องหลักเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป 14 ประการ แต่ลักษณะที่สำคัญ มีดังนี้

- 1) หลักการทำงานเฉพาะทาง (specialization) คือการแบ่งงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะทาง
- 2) หลักสายบังคับบัญชาที่เริ่มจากบังคับบัญชาสูงสุดสู่ระดับต่ำสุด (hierarchy of command)
- 3) หลักเอกภาพของบังคับบัญชา (unity of command)
- 4) หลักขอบข่ายของการควบคุมดูแล (span of control) ผู้ดูแลหนึ่งคนต่อ 6 คนที่จะอยู่ภายใต้การดูแลจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด
- 5) การสื่อสารแนวตั้ง (vertical communication) การสื่อสารโดยตรงจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง
- 6) หลักการแบ่งระดับการบังคับบัญชาให้น้อยที่สุดคือ ไม่ควรมีระดับของสายบังคับบัญชาที่ยืดยาวหลายระดับมากเกินไป

7) หลักการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสายบังคับบัญชาและสายเสนาธิการ (line and staff division)

3. ทฤษฎีบริหารองค์การในระบบราชการ (bureaucracy) ที่ได้มาจากแนวคิดของ Max Weber ที่กล่าวถึงหลักการบริหารราชการประกอบด้วย

- 1) หลักของฐานอำนาจจากกฎหมาย
- 2) การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องยึดระเบียบกฎเกณฑ์
- 3) การแบ่งงานตามความชำนาญการเฉพาะทาง
- 4) การแบ่งงานไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนตัว
- 5) มีระบบความมั่นคงในอาชีพ

จะอย่างไรก็ตามระบบราชการก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งในด้านข้อเสียคือสายบังคับบัญชายุติยาวการทำงานต้องอ้างอิงกฎระเบียบ จึงชักช้าไม่ทันการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน เรียกว่า ระบบ “Red Tape” ในด้านข้อดี คือยึดประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก การบังคับบัญชา การเลื่อนขั้นตำแหน่งที่มีระบบระเบียบ แต่ในปัจจุบันระบบราชการกำลังถูกแทรกแซงทางการเมืองและทางเศรษฐกิจทำให้เริ่มมีปัญหา

ระยะที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1945–1958 (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542) ยุคทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (human relation) Douglas J. La Follette ได้นำเอาจิตวิทยา (psychology) มาใช้และได้เสนอการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (conflict) ไว้ 3 แนวทาง ดังนี้

- 1) Domination คือ ใช้อำนาจอีกฝ่ายสยบลงคือให้อีกฝ่ายแพ้ให้ได้ไม่คืน
- 2) Compromise คือ คนละครึ่งทางเพื่อให้เหตุการณ์สงบโดยประนีประนอม
- 3) Integration คือ การหาแนวทางที่ไม่มีใครเสียหน้า กล่าวคือการได้รับประโยชน์ทั้ง 2 ทาง (win-win) นอกจากนี้

Douglas J. La Follette ให้ทัศนะน่าฟังว่า “การเกิดความขัดแย้งในหน่วยงานนับว่าเป็นความบกพร่องของการบริหาร” (อ้างถึงใน ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542) ผลงานการวิจัยหรือผลการทดลองฮอว์ธอร์น (Hawthorn experiment) ที่ Elton Mayo กับคณะทำการวิจัยเริ่มที่ข้อสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของคนงาน มีการค้นพบจากการทดลองคือมีการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นทางการในองค์การ ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ที่ว่าความสัมพันธ์ของมนุษย์ มีความสำคัญมากซึ่งผลการศึกษาทดลองของเมโย (George Elton Mayo) และคณะ พอสรุปได้ดังนี้

- 1) คนเป็นสิ่งมีชีวิต จิตใจ ขวัญ กำลังใจและความพึงพอใจเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการทำงาน
- 2) เงินไม่ใช่สิ่งล่อใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว รางวัลทางจิตใจมีผลต่อการจูงใจในการทำงานไม่น้อยกว่าเงิน

3) กระบวนการทำงานจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมมากกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพคับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยาก

ข้อคิดที่สำคัญคือการตอบสนองคนด้านความต้องการศักดิ์ศรีและการยกย่องจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานจากแนวคิด “มนุษย์สัมพันธ์”

ระยะที่ 3 ตั้งแต่ ค.ศ. 1958-ปัจจุบัน (อ้างอิงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542) ยุคแห่งการใช้ทฤษฎีการบริหาร (administrative theory) หรือการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (behavioral science approach) การยึดหลักระบบงาน + ความสัมพันธ์ของคน + พฤติกรรมขององค์การซึ่งมีแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่หลากหลาย ๆ คนได้แสดงไว้ ดังต่อไปนี้

1) Chester I Barnard เขียนหนังสือชื่อ “The Function of the Executive” ที่กล่าวถึงงานในหน้าที่ของผู้บริหารโดยให้ความสำคัญต่อบุคคลระบบของความร่วมมือองค์การและเป้าหมายขององค์การกับความต้องการของบุคคลในองค์การต้องสอดคล้องกัน

2) ทฤษฎีของ Abraham Maslow ว่าด้วยการจัดอันดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ (Maslow-hierarchy of needs) เป็นการศึกษาในเรื่องแรงจูงใจโดยการแบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่ความต้องการด้านกายภาพ ความต้องการด้านความปลอดภัยความต้องการด้านสังคม ความต้องการด้านการเคารพ นับถือ และประการสุดท้าย คือการบรรลุศักยภาพของตนเอง (Self-actualization) คือมีโอกาสได้พัฒนาตนเองถึงขั้นสูงสุดจากการทำงาน แต่ความต้องการเหล่านั้นต้องได้รับการสนองตอบตามลำดับขั้น

3) ทฤษฎี X ทฤษฎี Y ของ Douglas MC Gregor (Theory X, Theory Y) เขาได้เสนอแนวคิดการบริหารอยู่บนพื้นฐานของข้อสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ต่างกัน ทฤษฎี X (The traditional view of direction and control) ทฤษฎีนี้เกิดข้อสมมติฐาน ดังนี้

- (1) คนไม่ชอบทำงานและหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ
- (2) คนไม่ทะเยอทะยานและไม่คิดริเริ่ม มักชอบให้คำสั่ง
- (3) คนเห็นแก่ตนเองมากกว่าองค์การ
- (4) คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
- (5) คนมักโง่และหลอกง่าย

ผลการมองธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะเช่นนี้ กระบวนการบริหารจัดการจึงเน้นการใช้เงิน ใช้อัตถุต่าง ๆ เป็นเครื่องล่อใจ เน้นการควบคุมหรือการสั่งการ เป็นต้น

ทฤษฎี Y (The integration of individual and organization goal) ทฤษฎีข้อนี้เกิดจากข้อสมมติฐาน ดังนี้

- (1) คนจะให้ความร่วมมือ สนับสนุน รับผิดชอบ ขยันขันแข็ง
- (2) คนไม่เกียจคร้านและไว้วางใจได้

(3) คนมีความคิดริเริ่มทำงานถ้าได้รับการจูงใจอย่างถูกต้อง

(4) คนมักจะพัฒนาวิธีการทำงานและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ผู้บังคับบัญชาจะไม่ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเข้มงวด แต่จะส่งเสริมให้รู้จักควบคุมตนเองหรือของกลุ่มมากขึ้น ต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันจากความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดระบบการบริหารที่แตกต่างกันระหว่างระบบที่เน้นการควบคุมกับระบบที่ค่อนข้างให้อิสระภาพ

4) อูชิ (Ouchi) ชาวญี่ปุ่นได้นำเสนอ ทฤษฎี Z (Z Theory) (William G. Ouchi) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย UCLA (Institute of California Los Angeles) ทฤษฎีนี้เป็นการรวมเอาหลักการของทฤษฎี X, Y เข้าด้วยกัน แนวความคิดก็คือองค์กรต้องมีหลักเกณฑ์ที่ควบคุมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็รักความเป็นอิสระและมีความต้องการหน้าที่ของผู้บริหารจึงต้องปรับเป้าหมายขององค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบุคคลในองค์กร

บทสรุปเพื่ออ้อมยอม (compromise) ทั้งสองทฤษฎี โดยมีองค์ประกอบ (component) ที่สำคัญจำนวน 4 ประการ คือ (1) การทำให้ปรัชญาที่กำหนดไว้บรรลุเป้าหมาย (2) การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (3) การให้ความไว้วางใจแก่ผู้อยู่ใต้การบังคับบัญชา และ (4) การให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

5. ทฤษฎีและหลักการบริหารจัดการ

ทฤษฎี (theory) คือมวลแนวความคิดต่าง ๆ ที่นำมาสร้างเป็นหลักการอย่างมีเหตุผลได้มาจากการศึกษาค้นคว้าทดลองและวิจัยบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริง ทฤษฎีและหลักการบริหารจัดการ การบริหารและการจัดการมักจะเป็นคำที่ใช้เรียกแทนกันได้ แต่ในความเป็นจริงการบริหารจะเน้นในเรื่องของการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมักจะใช้กับการบริหารในหน่วยงานของรัฐ ส่วนการจัดการจะใช้ในงานที่เกี่ยวกับภาคเอกชน วิวัฒนาการของทฤษฎีการบริหารแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (อ้างถึงใน ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542)

1. กลุ่มคลาสสิก (classical organizational thought) ผู้ที่คิดค้นทฤษฎีนี้ คือ Frederick W. Taylor ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของทฤษฎีบริหารกลุ่มคลาสสิกโดยมีความเชื่อว่าเราสามารถวางหลักเกณฑ์ (Criterion) ให้ผู้ปฏิบัติงานมีความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพได้ต่อมา Lyndall Urwick และ Luther Gulick ได้ทำการวิจัยพบว่าพฤติกรรมของผู้บริหารจะประกอบด้วยหลักที่นิยมเรียกกันว่า “POSDCROB”

2. กลุ่มมนุษยสัมพันธ์ (human relation approach) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนของกลุ่มทฤษฎีคลาสสิก (classic) โดยได้มีการทดลองที่ “Hawthorne Plant” ซึ่งกำหนดสมมติฐานว่า “มีความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพและปริมาณของแสงสว่างกับประสิทธิภาพของงาน” เมื่อพิจารณาจากผลการทดลอง 3 ครั้ง พบว่า ผลผลิตของคนงานไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพของแสงสว่างและได้มีตัวแปรหลายตัวที่ไม่สามารถควบคุมได้ระหว่างการทดลอง ต่อมาได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อ

ตรวจสอบผลการทดลองที่ Hawthorne Plant โดยตั้งสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของการทำงานมีความสัมพันธ์กับผลผลิตที่ได้รับ ผลการทดลองพบว่า พฤติกรรมการทำงานของพนักงานไม่ได้เกิดจากมาตรฐานงานที่องค์การกำหนด พนักงานรวมตัวกันเป็นโครงสร้างสังคมกลุ่มย่อย (social structure) อันประกอบด้วยปทัสถาน (norms) ค่านิยม (value) และจิตใจ (sentiments) ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของพนักงาน

3. กลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ (behavioral science approach) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นโดยการผสมผสานระหว่างสองทฤษฎีแรก ผสมกับหลักการทางด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา การเมือง และเศรษฐศาสตร์ เป็นกลุ่มทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมทางสังคมหรือพฤติกรรมของกลุ่มย่อยที่เหมาะสมกับโครงสร้างการบริหารงานรูปแบบซึ่งอาจต้องใช้ศาสตร์การบริหารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยาหรืออื่น ๆ ศาสตร์เหล่านี้จัดได้ว่าเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกลุ่มย่อยส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานและประสิทธิภาพประสิทธิผลของงานในองค์การ

4. กลุ่มทฤษฎีระบบ (a system view) ทฤษฎีการบริหารในปัจจุบันได้พยายามให้ความสำคัญกับระบบ กล่าวคือมีปัจจัยป้อน (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) ที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน กลุ่มทฤษฎีระบบแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ระบบปิด (ระบบเหตุผล) มีความเชื่อว่าองค์การเป็นเครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ แนวคิดนี้มีการตัดสินใจ แก้ปัญหาตามเหตุผลบนฐานของกฎเกณฑ์ ระเบียบที่ตั้งไว้ เน้นความสนใจเฉพาะภายในระบบขององค์กร

2) ระบบเปิด เชื่อว่าองค์การมีศักยภาพที่จะได้รับข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ของระบบ คือ ปัจจัยป้อน (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (product) โดยองค์การที่อยู่รอดคือ องค์การที่ปรับตัวได้สมดุลกับสิ่งแวดล้อมและเป็นองค์การเปิด เน้นความสนใจระบบทั้งในและนอกองค์กร

6. หลักการบริหารการศึกษา

1. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ในยุคปฏิรูปการศึกษาภายใต้รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ในยุคของการบริหารจัดการศึกษาไทยในปัจจุบันท่ามกลางกระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (globalization) ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขการปรับเปลี่ยนการแข่งขันเพื่อสร้างข้อได้เปรียบ (advantage) และความมุ่งมั่นของสังคมที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว รุนแรงและมีความหลากหลายนั้น ต่างก็ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพโดยเฉพาะด้านการศึกษาซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนบริบท (context) และโครงสร้างการบริหารของการบริหารจัดการศึกษาภายใต้สาระแห่งบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษา (education law) ที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษา

โดยยึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบายหลากหลายในการปฏิบัติโดยเน้นระบบการกระจายอำนาจ และการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ (วิชัย ตันศิริ, 2542)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 นั้น ได้เสนอแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาที่ทำหลายด้าน จึงเป็นเสมือนกฎหมายปฏิรูปการศึกษา ดังจะเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินี้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ คือ ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบ ปฏิรูปแนวการจัดการศึกษาโดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระ วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น และเอกชน โดยเน้นเรื่องการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ปฏิรูประบบครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มุ่งเน้นให้มีการยกระดับสถานภาพของวิชาชีพครู การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพครู ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรมาใช้ในการศึกษา ปฏิรูประบบประกันคุณภาพการศึกษา เน้นเรื่องของการประกันคุณภาพภายในและให้มีการรับรองและประเมินผลมาตรฐานจากองค์กรภายนอก และปฏิรูปสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มุ่งให้มีการผลิตใช้สื่อและเทคโนโลยีในรูปแบบที่หลากหลายที่มีคุณภาพ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

การปฏิรูปการศึกษามุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการและปัจจัยต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งระบบ (whole school approach :WSA) บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือผู้บริหารสถานศึกษาเพราะต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการเรียน การสอน และการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุพล วัณสินธุ์, 2545) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญ ที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบท (context) หลากหลายส่วนนั้นน่าจะเปรียบได้กับ “ผู้บริหารมืออาชีพ” จึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ คุณภาพ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาแห่งนั้น

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารหรือผู้นำหรือผู้จัดองค์กรหรือหัวหน้างาน ไม่ว่าจะหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์กรแม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้าง ก็อาจได้รับผลงานที่สูงขึ้นได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์กรถูกต้องหรือดีเพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้น ๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้น

ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้อง เหมาะสมเพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์กรขึ้นอยู่กับผู้บริหารหรือผู้นำซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้น ควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ และคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร

3. คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา

ปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ในโรงเรียน คือระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วม ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปในการศึกษาจึงต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เมื่อก้าวถึงคุณลักษณะของนักบริหารดูเหมือนจะมีการกล่าวไว้มากมาย ซึ่งมีทั้งทัศนะส่วนตัวที่เกิดจากประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารมาและผลจากการศึกษาและวิจัยของนักวิชาการซึ่งมีทั้งของไทยและต่างประเทศ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจ (Decentralize) การบริหารจัดการไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

4. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา (educational quality assurance) การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเป็นการให้หลักฐานข้อมูลแก่ประชาชนว่าบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนและสาธารณชนมั่นใจในคุณภาพของนักเรียน ดังนั้น โรงเรียนต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในและให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่กล่าวถึงที่ยังเป็นผลให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่จะต้องบริหารแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะของผู้นำแบบประชาธิปไตย จะให้ความสำคัญ ให้เกียรติ และให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน ยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหาและร่วมตัดสินใจ เป็นผู้มีส่วนร่วม มีความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้ร่วมงาน ซื่อสัตย์ จริงใจ มีความสามารถกระตุ้นและจูงใจให้เกิดความรักและความผูกพันในโรงเรียน ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองโดยใช้หลักการ

บริหารคุณภาพที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ โรงเรียนสร้างทีมงาน ซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school based management: SBM)

5. ปัจจัยเสริมสร้างความเป็นนักบริหารมืออาชีพ

นอกจากคุณลักษณะและบทบาทที่สำคัญของการเป็นนักผู้บริหารการศึกษามืออาชีพดังกล่าวมาแล้วนั้นยังมีปัจจัยเสริม (auxiliary factor) บางประการที่จะเป็นตัวชี้วัด (indicators) สำคัญของการเป็นนักผู้บริหารการศึกษามืออาชีพได้อย่างสง่างาม เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายต่อการปฏิบัติภารกิจตามบทบาท หน้าที่เชิงบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา ปัจจัยบ่งบอกความสำคัญเหล่านี้ได้แก่ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

1) คุณวุฒิด้านการศึกษา เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญจะต้องมี กล่าวคือต้องมีคุณวุฒิด้านการศึกษาที่ตรงตามคุณสมบัติที่กำหนดในกฎหมายวิชาชีพ โดยเฉพาะในยุคปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการมืออาชีพทางการบริหาร บุคคลเหล่านี้ต้องมีคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอกทางด้านการศึกษาเป็นสำคัญ

2) ประสบการณ์การปฏิบัติงาน ต้องมีประสบการณ์สั่งสมในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา โดยเฉพาะประสบการณ์ด้านการบริหารทางการศึกษาในองค์กรทางการศึกษาระดับต่าง ๆ ในตำแหน่งทางการบริหารการศึกษาที่ได้ดำเนินบทบาทภารกิจตามสายงานที่กำหนดไว้

3) ประสบการณ์การฝึกอบรม ศึกษา ดูงาน ผู้บริหารการศึกษามืออาชีพต้องได้รับการเพิ่มพูนประสบการณ์ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ การศึกษาดูงานจากแหล่งวิทยาการความรู้ สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การสร้างผลงานทางวิชาการ เป็นองค์ประกอบของการสร้างนักบริหารการศึกษา ก้าวสู่มืออาชีพ โดยมีผลงานทางวิชาการเป็นเครื่องมือยืนยันถึงศักยภาพดังกล่าว ผลงานสามารถจัดกระทำได้หลายรูปแบบ ทั้งด้านการวิเคราะห์งานวิจัย การเขียนและเรียบเรียงเอกสารทางวิชาการ การเขียนบทความ ตำรา เป็นต้น ออกเผยแพร่แก่หน่วยงานอื่น ๆ ให้แพร่หลายทั่วถึง รวมทั้งการเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ นวัตกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ผลงานดีเด่นที่สั่งสมไว้ผลสำเร็จจากการปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษามืออาชีพ อาจดูจากหลักฐาน ที่เป็นผลงานที่สั่งสมไว้ จนเป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชน สังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

6) ลักษณะเฉพาะของเอกัตบุคคล เป็นลักษณะเฉพาะตัว (character) ที่นักบริหารการศึกษามืออาชีพ (professional) ควรเสริมสร้างให้บังเกิดขึ้น ได้แก่ มีบุคลิกที่ดี สง่างามน่านับถือ มีความขยันหมั่นเพียร สัมมาอาชีพ มีความรับผิดชอบสูงทั้งต่อตนเอง ครอบครัว หน่วยงาน มีความ

ชื่อเสียง สุจริต ตรงต่อเวลา บริหารเวลาได้ดี กระตือรือร้นในการทำงาน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และรักษาระเบียบวินัยได้ดี และเป็นแบบอย่างที่ดี

จากที่กล่าวสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความสามารถ (ability) ในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ (vision) ในการบริหารการศึกษา ให้มีความเหมาะสมและทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องและมีคุณสมบัติของความเป็นนักประชาธิปไตยเพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ บุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในยุคปฏิรูปการศึกษาควรมีลักษณะที่สำคัญคือนักพัฒนา นักแก้ปัญหา นักตัดสินใจ นักประนีประนอม นักการทูต นักวางแผน นักปกครอง และนักประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

หลังจากการศึกษาแนวคิด (concept) ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา (educational administration) และการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นพบประเด็นทางการศึกษาและปรัชญาการศึกษาไปตีความ วิเคราะห์ (analyze) และสังเคราะห์ (synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และข้อคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์อิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อศึกษาวิจัยในประเด็นของการบริหารจัดการศึกษาและหลักสูตร ต่อไป

2.3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (21st century skills) เป็นเรื่องที่มีความสนใจเป็นอย่างยิ่งในวงการการศึกษาในประเทศไทยนับตั้งแต่ช่วงเวลาในการเปลี่ยนผ่านจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 หรือ The 21st Century คือช่วงเวลาร้อยปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 ถึง ค.ศ. 2100 (พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2643) แต่หากจะตอบแบบวิชาการมากขึ้นก็คือ ศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในหลากหลายเรื่องราวจนกระทบต่อการทำงานและการใช้ชีวิตของพลโลกและก่อให้เกิดเสียงเรียกร้องให้เตรียมความพร้อมพลโลกเพื่อรองรับต่อการทำงานและการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ประเทศที่ริเริ่มการเรียกร้องให้เตรียมความพร้อมพลเมืองสำหรับศตวรรษที่ 21 ขึ้นเป็นประเทศแรก ๆ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยการเรียกร้องอย่างเป็นทางการเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2009 (พ.ศ. 2552) จากองค์การความร่วมมือระหว่างบริษัทขนาดใหญ่ องค์กรวิชาชีพ ระดับประเทศและสำนักงานด้านการศึกษาของรัฐ โดยเรียกตัวเองว่าภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (partnership for 21st century skills) ที่แสดงผลสำคัญเพื่อรองรับการเรียกร้องดังกล่าว (Kay, 2010)

ในเรื่องดังกล่าว วิจารย์ พานิช (2555) ได้นำเสนอไว้ว่าความสามารถในการทำงานไม่ได้ขึ้นกับรู้มากหรือรู้น้อย แต่ขึ้นอยู่กับทักษะการเรียนรู้ พร้อมเรียนรู้ การใฝ่เรียนรู้อยากเรียนรู้ สนุกกับการเรียนรู้เรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากทุกสถานที่ที่มีทักษะชีวิตที่ดีปรับตัวได้ทุกครั้งเมื่อพบอุปสรรค ยืดหยุ่นตัวเองได้ทุกรูปแบบเมื่อพบปัญหาชีวิต นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 และวิจารย์ พานิช (2555) ได้ให้ข้อเสนอแนะหรือแนวทางไว้ว่าการศึกษาก็ต้องสำหรับศตวรรษใหม่ ต้องเรียนให้บรรลุทักษะ คือทำได้ต้องเรียนเลย จากวิชาไปสู่ทักษะในการใช้ชีวิตเพื่อการดำรงชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริง การเรียนจึงต้องเน้นการเรียนโดยการลงมือทำหรือการฝึกฝน และคนเราต้องฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นตลอดชีวิต เครื่องมือเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับการเรียนรู้ร่วมกันของทั้งผู้บริหารการศึกษา ครูและผู้เรียนบนฐานคิดที่ว่ากระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้ และกระบวนการหาคำตอบสำคัญกว่าคำตอบ โดยใช้ฐานคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st century skills) เพื่อรองรับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและส่งเสริมการผลิตกำลังคนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจโลกในศตวรรษที่ 21 โดยอยู่บนพื้นฐานความเป็นไทยและฐานคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เข้าใจตัวตนความเป็นไทยอย่างเข้มแข็งก่อนเข้าสู่เวทีประชาคมอาเซียนอย่างยั่งยืน ดังนั้นการสร้างเครื่องมือเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงได้ถูกสร้างขึ้นผ่านฐานปรัชญาความคิดและกระบวนการทางการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กไทยให้บรรลุทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะการใช้ชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งครูจะมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้แนะนำและทำโครงการการเรียนรู้ร่วมกันกับเด็กซึ่งเด็กจะได้ทั้งความสนุกสนานและแนวทาง การคิดและสร้างองค์ความรู้รวมทั้งนวัตกรรมต่าง ๆ จากความคิดที่เปิดกว้างจากครูที่เป็นผู้เปิดโลกทัศน์นั้นให้เด็กเพราะเครื่องมือเป็นเพียงตัวช่วยนำทางให้ครูเท่านั้น แต่ความสำเร็จในการเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่เครื่องมือหากอยู่ที่การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเอง

ในศตวรรษที่ 21 การให้การศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's taxonomy of learning) จะเปลี่ยนไปที่เน้นทักษะการเรียนรู้ขั้นที่สูงขึ้น (higher order learning skills) โดยเฉพาะทักษะการประเมินค่า (evaluating skills) จะถูกแทนที่โดยทักษะของการนำเอาความรู้ใหม่ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ ในอดีตที่ผ่านมา นักเรียนไปโรงเรียนเพื่อใช้เวลาในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ เพื่อรับเกรดและเพื่อให้จบการศึกษา แต่ในปัจจุบันจะพบปรากฏการณ์ใหม่ที่แตกต่างไป เช่น การเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนได้เตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง เน้นการศึกษาตลอดชีวิตวิธีการสอนที่มีความยืดหยุ่น มีการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนมีความเป็นคนเจ้าความคิดเจ้าปัญหาที่ยังคงแสวงหาการเรียนรู้แม้จะจบการศึกษาออกไป การให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 จะมีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ท้าทายและซับซ้อนเป็นการศึกษาที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่าง

รวดเร็วย่างเต็มไปด้วยสิ่งท้าทายและปัญหารวมทั้งโอกาสและสิ่งที่เป็นไปได้ใหม่ ๆ ที่น่าตื่นเต้น โรงเรียนในศตวรรษที่ 21 จะเป็นโรงเรียนที่มีหลักสูตรแบบยึดโครงการเป็นฐาน (project based curriculum) เป็นหลักสูตรที่ให้นักเรียนเกี่ยวข้องกับปัญหาในโลกที่เป็นจริง เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์และคำถามเกี่ยวกับอนาคตเชิงวัฒนธรรม (cultural future) สังคมและสากล แต่จะเชื่อมโยงครู นักเรียนและชุมชนเข้าสู่ศูนย์กลางแห่งความรู้ทั่วโลก ครูเองจะเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ (knowledge) และนำความรู้เป็นเครื่องมือสู่การปฏิบัติและให้เป็นประโยชน์เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้และต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการสืบค้น (create a culture of inquiry) ภาพของโรงเรียนจะเปลี่ยนจากการเป็นสิ่งก่อสร้างเป็นภาพของการเป็นศูนย์รวมประสาท (nerve centers) ที่ไม่จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียน

2.3.1 การศึกษาในศตวรรษที่ 21

ลักษณะของหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 จะเป็นหลักสูตรที่เน้นคุณลักษณะเชิงวิพากษ์ (critical attributes) เชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary) ยึดโครงการเป็นฐาน (project-based) และขับเคลื่อนด้วยการวิจัย (research-driven) เชื่อมโยงท้องถิ่นชุมชนเข้ากับภาค ประเทศ และโลก ในบางโอกาสนักเรียนสามารถร่วมมือ (collaboration) กับโครงการต่าง ๆ ได้ทั่วโลก เป็นหลักสูตรที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง พหุปัญญา (multiple intelligences) เทคโนโลยีและมัลติมีเดีย ความรู้พื้นฐานเชิงพหุสำหรับศตวรรษที่ 21 และการประเมินผลตามสภาพจริง รวมทั้งการเรียนรู้จากการให้บริการ (service) ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญภาพของห้องเรียนจะขยายกลายเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น (greater community) นักเรียนมีคุณลักษณะเป็นผู้ชี้นำตนเองได้ (self-directed) มีการทำงานทั้งอย่างเป็นอิสระและอย่างร่วมมือกันคนอื่น หลักสูตรและการสอนจะมีลักษณะท้าทายสำหรับนักเรียนทุกคนและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักสูตรจะไม่เน้นการยึดตำราเป็นตัวขับเคลื่อน (textbook-driven) หรือแบบแยกส่วน (fragmented) เช่นในอดีต แต่จะเป็นหลักสูตรแบบยึดโครงการและการบูรณาการการสอนทักษะและเนื้อหาจะไม่เป็นจุดหมายปลายทาง (as an end) เช่นที่เคยเป็นมา แต่นักเรียนจะต้องมีการเรียนรู้ผ่านการวิจัยและการปฏิบัติในโครงการ การเรียนรู้จากตำราจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ความรู้ (Knowledge) จะไม่หมายถึงการจดจำข้อเท็จจริงหรือตัวเลข แต่จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและการปฏิบัติโดยเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เก่าที่มีอยู่ ทักษะและเนื้อหาที่ได้รับจะเกี่ยวข้องและมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติในโครงการ จะไม่จบลงตรงที่การได้รับทักษะและเนื้อหาแล้วเท่านั้น การประเมินผลจะเปลี่ยนจากการประเมินความจำและความไม่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจต่อการนำไปปฏิบัติได้จริง ไปเป็นการประเมินที่ผู้ถูกประเมินมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองด้วย (self-assessment) ทักษะที่คาดหวังสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่เรียนรู้ผ่านหลักสูตรที่เป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary) บูรณาการ (integration) ยึดโครงการเป็นฐาน และ

อื่น ๆ ดังกล่าวจะเน้นเรื่อง (1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) (2) ทักษะแห่งชีวิตและอาชีพ (life and career skills) ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (information, media and technology skills) ที่คาดหวังว่าอาจจะเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือ (collaboration) ในการทำงานเป็นทีม การคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ในปัญหาที่ซับซ้อน การนำเสนอด้วยวาจาและด้วยการเขียน การใช้เทคโนโลยี ความเป็นพลเมืองดี การฝึกปฏิบัติอาชีพ การวิจัยและการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น การให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (perspectives) จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (tradition paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) ที่ให้โลกของนักเรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนกรเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นตนเอง ความยืดหยุ่น (flexibility) การจูงใจตนเองและความตระหนักในสภาพแวดล้อมและเหนืออื่นใด คือความสามารถใช้ความรู้ได้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม (the ability to handle knowledge effectively in order to use it creatively) ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสิ่งที่ท้าทายในการที่จะพัฒนาเรียนเพื่ออนาคตให้นักเรียนมีทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคล เพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวก (optimism) ที่มีทั้งความสำเร็จและมีความสุข (การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, 2567)

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

แนวคิดเชิงมนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นที่ยอมรับในการสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (model of 21st century outcomes and support systems) เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เนื่องด้วยเป็นกรอบแนวคิด (conceptual framework) ที่เน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน (student outcomes) ทั้งในด้านความรู้สาระวิชาแกนหลัก (core subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ช่วยผู้เรียนได้ เตรียมความพร้อมในหลากหลายด้าน รวมทั้งระบบสนับสนุนการเรียนรู้ได้แก่มาตรฐานและการประเมิน หลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาครู สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้าม “สาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (21st century skills) ที่ต้องให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ (learning design) ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (coach) และอำนวยความสะดวก (facilitator) ในการเรียนรู้แบบ PBL (problem based learning) ของนักเรียน สิ่งที่เป็นตัวช่วยเหลือของครูในการจัดการเรียนรู้คือชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (professional learning communities: PLC) เกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคน

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในประเทศไทยนั้นได้ยึดหลักของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามความคิดของนักคอนสตรัคติวิสต์ (constructivist) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ นักจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ Piaget นักจิตวิทยาชาวสวิส และ Vygotsky นักจิตวิทยาชาวรัสเซีย Piaget เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างความรู้ความคิด เกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ ส่วน Vygotsky อธิบายหลักการสำคัญว่าผู้เรียนจะมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ในระดับหนึ่ง และจะสามารถก้าวไปยังระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นตามศักยภาพที่มีอยู่เมื่อได้รับการแนะนำ ช่วยเหลือจากผู้รู้ แนวความคิดของทั้ง Piaget และ Vygotsky มีส่วนที่คล้ายคลึงกัน ตรงการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อนำสู่การเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่และการไปถึงระดับที่ผู้เรียนมีศักยภาพ แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลง ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นทำให้วงการการศึกษาในประเทศไทยจำเป็นต้องตอบสนองต่อความท้าทายที่ต้องเผชิญอยู่ เราต้องการรูปแบบการทำงานที่สามารถพัฒนาแนวความคิดเพื่อการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อที่สามารถจัดการศึกษาตอบสนองต่อความต้องการที่กำลังเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งเยาวชนไทยกำลังเผชิญอยู่ จากนิยามของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบทนี้สามารถนิยามความหมายและพยายามทำความเข้าใจว่าครูที่มีหน้าที่สอนนั้น จะออกแบบบทเรียนอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายเกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เมื่อทำความเข้าใจนิยามของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะเห็นได้ว่ามุมมองของนักการศึกษาที่ต้องการให้นักเรียนในอนาคตมีคุณลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

- 1) วิถีทางของกระบวนการคิด ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์ การคิดแบบมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา การเรียนรู้ และตัดสินใจ (ways of thinking: creativity, critical thinking, problem-solving, decision-making and learning)
- 2) วิถีทางของกระบวนการทำงาน ได้แก่ การติดต่อสื่อสารและการร่วมมือ (ways of working: communication and collaboration)
- 3) เครื่องมือสำหรับกระบวนการทำงาน ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะความรู้ด้านข้อมูล (tools for working: information and communications technology (ICT) and information literacy)
- 4) ทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นพลเมือง ชีวิตและอาชีพและความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (skills for living in the world: citizenship, life and career, and personal and social responsibility)

ในศตวรรษที่ 21 ไอซีที (ICT) ได้เข้ามาบทบาท (role) ทางการศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนทั่วโลก ไอซีที (ICT) ในปัจจุบันจึงไม่ใช่เป็นเพียงแหล่งข้อมูลข่าวสารเท่านั้น การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี (technology-based learning) ครอบคลุมวิธีการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ

ได้แก่ การเรียนรู้บนคอมพิวเตอร์ (computer-based learning) การเรียนรู้บนเว็บ (web-based learning) การเรียนผ่านห้องเรียนเสมือนจริง (virtual classrooms) ความร่วมมือดิจิทัล (digital collaboration) เป็นต้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท เช่น อินเทอร์เน็ต (internet) อินทราเน็ต (intranet) เอ็กซ์ทราเน็ต (extranet) การถ่ายทอดผ่านดาวเทียม (satellite broadcast) แถบบันทึกเสียงและวิดีโอเทป (audio/video tape) โทรทัศน์ที่สามารถโต้ตอบกันได้ (interactive TV) และซีดีรอม (CD-ROM) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่งของเทคโนโลยีทำให้ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้และเตรียมพร้อมตนเองเพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านี้ในการเรียนการสอน วิธีการเตรียมตัวในการใช้เทคโนโลยีในการสอน คือ เทคนิคครูเขา-รู้เราโดยสิ่งที่ครูต้องรู้มี 2 ประการ คือ

1) การรู้และเข้าใจศักยภาพของทรัพยากรที่โรงเรียนมี เช่น ครูต้องรู้ว่าในโรงเรียนมีอะไรที่สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ โดยปกติแล้วสิ่งที่มีโรงเรียนก็คือ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องเรียนที่มีเครื่องฉายโปรเจคเตอร์ (projector) คอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ หรือแบบโน้ตบุ๊ก รวมไปถึงระบบขยายเสียง

2) ครูต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอน รวมไปถึงข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ โปรแกรมประยุกต์ที่เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนสื่อภาพ และเสียง วิดีทัศน์ ข่าวและประเด็นที่เป็นที่สนใจ เป็นต้น เทคโนโลยีที่ครูสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิด มีจำนวนมาก และครูสามารถเลือกใช้ได้ตามความถนัดหรือความสนใจ

จากแนวคิดความสำคัญของทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษใหม่จะช่วยเตรียมความพร้อมให้คนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสารและร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต เนื่องจากเป็นยุคที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการเตรียมคนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ในด้านรูปแบบเศรษฐกิจ การพึ่งพาอาศัยในที่เพิ่มมากขึ้นและภูมิทัศน์ในการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป

2.3.3 กรอบความคิดหลักสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้โดยรวมกันสร้างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แนวคิดทักษะแห่งอนาคตใหม่ คือ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน

เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยจะอ้างถึงรูปแบบ (model) ที่พัฒนามาจากเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (partnership for 21st century skills) ที่มีชื่อย่อว่า เครือข่าย P21 ซึ่งได้พัฒนารอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานองค์ความรู้ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของผู้เรียนทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต กรอบแนวคิดเชิงมนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นที่ยอมรับในการสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (model of 21st century outcomes and support Systems) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเนื่องด้วยเป็นกรอบแนวคิดที่เน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน (student outcomes) ทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (core subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จะช่วยผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมในหลากหลายด้าน รวมทั้งระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐานและการประเมิน หลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาครู สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนในศตวรรษที่ 21

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์ (2554) กล่าวว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้าม “สาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (21st century skills) ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนไม่ได้แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (coach) และอำนวยความสะดวก (facilitator) ในการเรียนรู้แบบ PBL (problem-based learning) ของนักเรียน ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (professional learning communities :PLC) เกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (experience) การทำหน้าที่ การปฏิบัติงานของครูแต่ละคนนั่นเองมีองค์ประกอบและสาระสำคัญในประเด็นดังต่อไปนี้

1. กรอบความคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (partnership for 21st century skills) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) วิชาแกน (core subject) พระราชบัญญัติการศึกษาพื้นฐานถ้วนหน้า ค.ศ. 2001 (no child left behind act of 2001) ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดวิชาแกนที่จำเป็นต้องเรียนรู้ไว้คือ วิชาภาษาอังกฤษ การอ่าน ศิลปะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ หน้าที่พลเมือง การปกครอง เศรษฐศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์

2) เนื้อหาสำหรับศตวรรษที่ 21 เนื้อหาในสาขาใหม่ ๆ ที่สำคัญต่อความสำเร็จในที่ทำงานและชุมชน แต่โรงเรียนต่าง ๆ ในทุกวันนี้ไม่ได้เน้นในการนำไปสอน ได้แก่ จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมืองและความตระหนักในสุขภาพและสวัสดิภาพ

3) ทักษะการเรียนรู้และการคิด นอกจากการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการแล้วนักเรียนจำเป็นต้องรู้จักวิธีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักใช้สิ่งที่เรียนมาอย่างมีประสิทธิภาพ

และสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้และการคิด ประกอบด้วย การคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสร้างสรรค์และผลิตนวัตกรรม ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการเรียนรู้ตามบริบท และทักษะพื้นฐานด้านข้อมูลและสื่อ

4) ความรู้พื้นฐานไอซีที (ICT literacy) ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบริบทของการเรียนรู้วิชาแกน นักเรียนต้องใช้เทคโนโลยีให้เป็นเพื่อเรียนรู้เนื้อหาและทักษะ และจะได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา การใช้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การผลิตนวัตกรรมและการร่วมมือทำงาน

5) ทักษะชีวิต ครูที่ดีย่อมรู้จักสอดแทรกทักษะชีวิตในบทเรียน ทักษะชีวิตที่สำคัญที่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้แก่ ความเป็นผู้นำ ความมีจริยธรรม การรู้จักรับผิดชอบ ความสามารถในการปรับตัว การรู้จักเพิ่มพูนประสิทธิภาพของตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ทักษะในการเข้าถึงคน ความสามารถในการชี้นำตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

6) การประเมินในศตวรรษที่ 21 การประเมินผลที่แท้จริงเป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับการศึกษาศตวรรษที่ 21 การประเมินนี้ต้องวัดผลลัพธ์สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ วิชาแกน เนื้อหาสำหรับศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้และการคิด ความรู้พื้นฐานไอซีที (ICT) และทักษะชีวิต การประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควรทำควบคู่ไปกับการประเมินวิชาแกนเพราะการประเมินที่แยกขาดกันจะบั่นทอนเป้าหมายในการหลอมรวมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้ากับวิชาแกน เทคโนโลยีสมัยใหม่จะช่วยให้การประเมินให้มีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน และเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง แบบทดสอบมาตรฐานเพียงอย่างเดียวใช้วัดทักษะและความรู้ที่เรียนได้ไม่ถ่องแท้ การประเมินต้องผสมผสานให้สมดุลระหว่างแบบทดสอบมาตรฐานที่มีคุณภาพ กับการประเมินในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพจึงจะเกิดเป็นเครื่องมืออันทรงพลังสำหรับครูและนักเรียนในการเรียนรู้เนื้อหาและทักษะที่จำเป็นต่อความสำเร็จ

2. กรอบความคิด ห้องวิจัยการศึกษาเขตภาคกลางตอนเหนือ (NCREL) และกลุ่มเมทิริ (Metiri Group) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) ความรู้พื้นฐานในยุคดิจิทัล ได้แก่ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้พื้นฐานเชิงทัศนการณ์และข้อมูล ความรู้พื้นฐานทางพหุวัฒนธรรม (multicultural) และจิตสำนึกต่อโลก

2) การคิดเชิงประดิษฐ์ ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว การจัดการความซับซ้อน ความสามารถในการชี้นำตนเอง ความอยากรู้ ความสร้างสรรค์ ความกล้าเสี่ยง การคิดระดับสูงและการใช้เหตุผลที่ดี

3) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ความร่วมมือ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมือง และการสื่อสารแบบโต้ตอบ

4) การเพิ่มผลิตผลระดับสูง ได้แก่ การจัดลำดับความสำคัญ การวางแผน การจัดการเพื่อมุ่งผลลัพธ์ การใช้เครื่องมือจริงอย่างมีประสิทธิภาพ และความสามารถในการสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพและเหมาะสม

3. องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) ความสามารถในการใช้เครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักใช้ภาษา สัญลักษณ์และเนื้อหาข้อความอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ความรู้และข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ความสามารถด้านปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มที่หลากหลาย โดยมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม จัดการและแก้ไขความขัดแย้ง

3) ความสามารถในการโต้ตอบโดยอิสระ โดยการคำนึงถึงภาพรวม วางแผนชีวิตและดำเนินตามโครงการส่วนตัวที่วางไว้ ปกป้องและยืนยันสิทธิ ผลประโยชน์ ข้อจำกัดและความต้องการ

4. กรอบคิด สภาผู้นำแห่งชาติเพื่อการศึกษาเสรีและสัญญาของอเมริกา (LEAP) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมมนุษย์และโลกทางกายภาพและโลกธรรมชาติ ได้แก่ ในเรื่องวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภาษาและศิลปะโดยเน้นการศึกษาเพื่อตอบคำถามสำคัญ ทั้งในยุคนี้อันเป็นที่คงอยู่ทุกยุคทุกสมัย

2) ทักษะทางปัญญาและเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การตั้งคำถามและการวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์และการคิดเชิงสร้างสรรค์ การสื่อสารด้วยการเขียนและพูด ความรู้พื้นฐานในเรื่องปริมาณ ความรู้พื้นฐานในข้อมูลข่าวสาร การทำงานเป็นทีมและการแก้ไขปัญหา โดยมีการฝึกปฏิบัติให้ทั่วทุกหลักสูตร ในลักษณะที่มีความท้าทายของปัญหา โครงการและมาตรฐานการปฏิบัติและประเมินผล

3) ความรับผิดชอบส่วนตัวและต่อสังคม ได้แก่ ความรู้และการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก

4) การเรียนรู้แบบบูรณาการ (integrated learning) ได้แก่ การสังเคราะห์และความสำคัญขั้นสูงในการศึกษาทั่วไปและเฉพาะทางโดยอาศัยผ่านการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะและความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมใหม่และปัญหาที่ซับซ้อน

5. สมาคมเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (ISTE) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) ความสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยนักเรียนสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ ผลิตความรู้ และพัฒนานวัตกรรมที่เป็นผลผลิตและกระบวนการโดยใช้เทคโนโลยี ในด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ ผลิตรายการใหม่หรือกระบวนการใหม่ การสร้างงานที่เป็นต้นแบบเพื่อสื่อถึงตัวตนหรือกลุ่ม การใช้โมเดล (model) และการจำลอง (simulation) เพื่อสำรวจระบบและปัญหาที่ซับซ้อนและการหาแนวโน้มและคาดการณ์ความเป็นไปได้

2) การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน โดยนักเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัล และสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลเพื่อสื่อสารและทำงานร่วมกัน รวมทั้งเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทางไกล สำหรับตนเองและผู้อื่น ด้วยการกระทำต่อไปนี้ คือการมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ให้ความร่วมมือ และเผยแพร่ผลงานร่วมกับเพื่อน ผู้เชี่ยวชาญและบุคคลอื่น ๆ โดยใช้สื่อประเภทดิจิทัล (digital) และสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลต่าง ๆ การสื่อสารข้อมูลและความคิดไปสู่ผู้รับจำนวนมากอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้สื่อหลากหลายรูปแบบ การพัฒนาความเข้าใจทางวัฒนธรรมและจิตสำนึก (conscious mind) ต่อโลกด้วยการคลุกคลีกับผู้เรียนจากวัฒนธรรมอื่น และการช่วยเหลือสมาชิกในโครงการให้ผลิตผลงานที่เป็นต้นแบบและช่วยแก้ไขปัญหา

3) ความเชี่ยวชาญในการค้นคว้าหาข้อมูล โดยนักเรียนสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัล (digital) เพื่อรวบรวม ประเมินและใช้ข้อมูลในด้านการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางในการสืบค้น การค้นหา จัดระเบียบ วิเคราะห์ ประเมิน สังเคราะห์และใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรม (ethic) จากแหล่งข้อมูลและสื่อต่าง ๆ การประเมินและคัดเลือกแหล่งข้อมูลและเครื่องมือดิจิทัลตามความเหมาะสมกับภารกิจนั้น ๆ และการประมวลผลข้อมูลและรายงานผล

4) การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ โดยนักเรียนสามารถแสดงทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อวางแผนและวิจัย บริหารโครงการ แก้ปัญหาและตัดสินใจจากข้อมูลโดยใช้เครื่องมือดิจิทัลและแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่เหมาะสม ในด้านการกำหนดและนิยามปัญหาที่แท้จริง และกำหนดคำถามสำคัญเพื่อการค้นคว้า การวางแผนและบริหารกิจกรรมเพื่อหาคำตอบหรือทำโครงการให้ลุล่วง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบและ/หรือเพื่อตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลและการใช้กระบวนการต่าง ๆ และแนวทางที่หลากหลายเพื่อสำรวจทางเลือกอื่น ๆ

5) ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) โดยนักเรียนสามารถแสดงความเข้าใจประเด็นทางสังคม วัฒนธรรมและความเป็นมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรมและตามครรลองกฎหมาย ด้วยการสนับสนุนและฝึกใช้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย ถูกกฎหมายและอย่างรับผิดชอบ การแสดงทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความร่วมมือ การเรียนรู้และการเพิ่มผลผลิต การแสดงให้เห็นว่าตนเองรู้จักรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการแสดงความเป็นผู้นำในฐานะพลเมืองดิจิทัล (digital citizens)

6) การใช้งานเทคโนโลยีและแนวคิด โดยนักเรียนสามารถแสดงให้เห็นว่าเขาเข้าใจแนวคิด ระบบและการทำงานของเทคโนโลยี ในด้านความเข้าใจและการใช้ระบบเทคโนโลยี การเลือก และใช้โปรแกรมประยุกต์อย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ไขปัญหาของระบบและโปรแกรมประยุกต์ได้ และการรู้จักใช้ความรู้ที่มีในปัจจุบันเพื่อเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีใหม่ ๆ

6. กรอบแนวคิด 5 จิตเพื่ออนาคต (five minds for the future) ของ Howard Gardner ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) จิตแห่งวิทยาการ (disciplined mind) เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต คิดเป็น ทำเป็น ปรับปรุง ประยุกต์สิ่งที่ได้เรียนมาและพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) จิตแห่งการสังเคราะห์ (synthesizing mind) เป็นการสังสม ต่อยอดและสร้างนวัตกรรมความรู้ โดยการเลือกสรรข้อมูลที่สำคัญจากแหล่งข้อมูลที่มากมายหลากหลายแล้วจัดกระทำ ข้อมูล ทำความเข้าใจกับข้อมูล (data) และประเมินข้อมูลโดยปราศจากอคติ (bias) แล้วผสมผสาน (สังเคราะห์) ข้อมูลนั้นให้เป็นข้อมูลใหม่ที่มีความหมายต่อตนเองและผู้อื่น

3) จิตแห่งการสร้างสรรค์ (creating mind) เป็นการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม

4) จิตแห่งความเคารพ (respectful mind) เป็นการเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังทุกความคิดเห็นทั้งของบุคคลและกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย อย่างเห็นอกเห็นใจและเป็นไปในทางสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การทำงานร่วมกับคนที่แตกต่างกัน

จากกรอบแนวคิดของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าแนวคิดและยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 (21st century) ที่ทุกคนต้องเรียนรู้ด้วยกัน 3 ด้านประกอบด้วยดังนี้

1. ความรู้พื้นฐาน ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ความรู้เกี่ยวกับโลก, วิชาแกนหลัก, ความรู้เกี่ยวกับการเงิน, เศรษฐศาสตร์, ธุรกิจ, ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี, ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

2. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้แก่

1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วย ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ

2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ดังนี้ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อ และความรู้ด้านเทคโนโลยี

3) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยความยืดหยุ่นและการปรับตัว, การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง,

ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม, การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิตและความรับผิดชอบเชื่อถือได้, ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

3. การประเมินและระบบสนับสนุนการศึกษาของศตวรรษที่ 21

ดังนั้น ความสามารถและทักษะที่สำคัญที่บุคคลพึงมีเพื่อเตรียมตัวสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงานและการดำรงชีวิต

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาในปัจจุบันมีความจำเป็นต้องค้นหายุทธศาสตร์ใหม่ในการพัฒนา แนวโน้มการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการบูรณาการทั้งด้านศาสตร์ต่าง ๆ การศึกษาที่ถูกต้องสำหรับศตวรรษใหม่ต้องเรียนให้บรรลุทักษะคือทำได้ต้องเรียนเลย จากรู้วิชาไปสู่ทักษะในการใช้วิชาเพื่อดำรงชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริงและบูรณาการเรียนในห้องเรียนและชีวิตจริง สามารถดึงความสามารถ ความคิด ทักษะของตัวนักเรียนออกมาได้มากที่สุด ดังนั้น การสร้างเครื่องมือเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงได้ถูกสร้างขึ้นผ่านฐานความคิดและกระบวนการวิจัยที่เน้นทักษะการใช้ชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีครูมีบทบาทหน้าที่ เป็นผู้แนะนำและทำโครงการการเรียนรู้ร่วมกัน (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการทำหน้าที่ของครูคือมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอน จำนวนครูไม่เพียงพอ สอนไม่ตรงกับวุฒิ วิชา ทักษะทางด้านไอซีที ครูที่สอนหนักมักส่งผลให้เด็กเรียนมากขึ้น ครูขาดอิสระในการจัดการและครูรุ่นใหม่ที่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการสอนทั้งวิชาการและคุณลักษณะความเป็นครู ขาดประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวข้างต้นทำให้สะท้อนได้ถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะครู ให้มีระดับความรู้ ความสามารถ นั่นคือทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ครูและผู้เรียนได้อย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด (ไพฑูริย์ สินดารัตน์, 2556) ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ควรมีอยู่ 3 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ และภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

หลังจากการศึกษาแนวคิด (concept) ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นบางประเด็นการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) และสังเคราะห์ (synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์ (applied) สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และข้อคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์อิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อศึกษาวิจัยในประเด็นของทางการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพนักศึกษาในด้านทักษะการเรียนรู้ใน

ศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ (outcome based of education) ต่อไป

2.4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้

2.4.1 หลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้

การศึกษาในระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก) เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน (manpower) ขั้นสูง ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ (specialization) และความสามารถเฉพาะทาง เช่น ครู แพทย์ พยาบาล หรือวิศวกร เป็นต้น ควบคู่กันไปกับการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หลักสูตรในระดับอุดมศึกษาจึงมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากหลักสูตรการศึกษาในระดับอื่น โดยแนวคิดการพัฒนาอุดมศึกษาแห่งอนาคตมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและพัฒนาสมรรถนะบัณฑิตตามมาตรฐานบัณฑิตให้มีสมรรถนะเชิงวิชาการ สมรรถนะในการประกอบอาชีพ (career) ทักษะการปฏิบัติงาน (operational skills) ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneur) รวมทั้งสมรรถนะการเป็นพลเมืองและพลโลกเพื่อเพิ่มคุณภาพและปัจจัยการผลิตเทียบเท่าประเทศพัฒนาแล้ว จึงควรมีการปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นสัมฤทธิ์ผลและผลลัพธ์ตามความต้องการของผู้เรียน (เรณูมาศ มาอูน, 2559)

สุเมธ แย้มมน (2560) อธิบายว่าเป้าหมายหลัก (goal) ของการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอุดมศึกษาจึงมุ่งเน้นที่การสร้างหลักสูตรที่ทันสมัย ตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล (digital) มุ่งให้เกิดการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องทำความเข้าใจ การสื่อสารและถ่ายทอดแนวทางใหม่สำหรับหลักสูตรอุดมศึกษาคือการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาตามการเปลี่ยนแปลงของระบบอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์เปรียบเสมือนปรัชญาการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยมุ่งเน้นการวัดผลจากผลงานที่ผู้เรียนแสดงออกมา (ผลลัพธ์) การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์เป็นหลักในการออกแบบการสอนของผู้สอนเพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลจากการเรียนรู้ตามที่ได้ตั้งไว้ โดยสิ่งที่สำคัญมากที่สุดในการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ คือการมุ่งเน้นสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มากกว่าเนื้อหาที่ได้สอน (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2560)

Spady (1994, pp. 15-16) กล่าวว่าหลักสูตรที่มุ่งผลลัพธ์จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะรายบุคคลอันประกอบด้วยความรู้ (Knowledge) ทักษะ (skill) ความสามารถ (ability) เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ (value of learning) และมีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นวิชาชีพ (profession) ของตนเอง มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงสมรรถนะที่ถูกออกแบบไว้สำหรับการเรียนในแต่ละศาสตร์หรือแต่ละสาขา ในขณะที่การศึกษาสาขาในสาขานั้น ๆ สมรรถนะจึงเป็นความสามารถตาม

บทบาทหน้าที่ของวิชาชีพและบทบาทหน้าที่ตามความต้องการของสังคม ตั้งแต่ระดับเริ่มต้นของการเรียนในหลักสูตรจนเรียนจบตามหลักสูตร และกล่าวได้ว่าการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์นั้น มีการออกแบบการทำงานบนพื้นฐานของสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญและมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 3 อย่าง คือ (1) ผลการเรียนรู้ (learning outcomes) และวัตถุประสงค์ (objective) หรือเฉพาะผลการเรียนรู้ (learning outcomes) (2) วิธีการวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ (assessment method) และ (3) ศาสตร์การสอน (pedagogy) และกิจกรรมการเรียนรู้ (learning activities) หรือการดำเนินการเรียนการสอน (teaching/learning approaches)

2.4.2 การจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา

การอุดมศึกษา (higher education) เป็นการจัดการศึกษาระดับชั้นสูง พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2551 ให้ความหมายของการอุดมศึกษาว่าเป็นการจัดการศึกษาหลังมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี การศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่า อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการศึกษาหลังมัธยมศึกษา (postsecondary education) โดยทั่วไปการศึกษา่อนระดับอุดมศึกษานิยมแบ่งเป็นการประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาระดับแรก (primary education) ที่ใช้เวลาประมาณ 6 ปี และการมัธยมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาในระดับหรือในช่วงระยะเวลาที่ 2 (secondary education) ที่ใช้เวลาอีกประมาณ 6 ปี และเมื่อถึงระดับอุดมศึกษาจึงเรียกกันว่าเป็นการศึกษาระดับที่ 3 (tertiary education) ซึ่งเริ่มตั้งแต่ประมาณปีที่ 13 เป็นต้นไป การอุดมศึกษามีขอบข่ายที่แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ (สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน เล่มที่ 38, หน้า 25-26)

ระดับแรก เป็นระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ได้แก่ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและอนุปริญญา ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2-3 ปี หลังจากมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระดับที่สอง คือระดับปริญญาตรี ซึ่งใช้เวลาศึกษาประมาณ 4-6 ปี โดยปกติหลักสูตรปริญญาตรีจะใช้เวลาศึกษาประมาณ 4 ปี แต่มีบางสาขาวิชาที่จัดหลักสูตรประมาณ 5 ปี เช่น สถาปัตยกรรมศาสตร์ และหลักสูตร 6 ปี เช่น แพทยศาสตร์ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเรียกว่า “บัณฑิต”

ระดับที่สาม คือระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี ที่เรียกว่า “ระดับบัณฑิตศึกษา” ผู้ที่จะศึกษาต่อในระดับนี้จะต้องสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามาแล้ว ระดับบัณฑิตศึกษายังแบ่งออกเป็น ปริญญาโท ปริญญาเอก และปริญญาดุษฎีบัณฑิตหรือปริญญาเอก

หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนที่มีหน้าที่จัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษามักนิยมใช้คำที่เรียกรวมว่า “สถาบันอุดมศึกษา” ซึ่งในประเทศไทยมักนิยมใช้คำเรียกชื่อสถาบันเหล่านี้ว่า “มหาวิทยาลัย” หรือ “วิทยาลัย” รวมทั้งการใช้คำเรียกเชิงองค์กรว่า “สถาบัน” เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยรามคำแหง วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันพระปกเกล้า สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นต้น รวมทั้ง สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางบางแห่งใช้คำนำหน้าสถาบันว่า “โรงเรียน” เช่น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ) เป็นหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา โดยจัดทำมาตรฐานที่เกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เช่น เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรโดยมีเป้าหมายการจัดการศึกษาที่เน้นผลการเรียนรู้ของนักศึกษา เป็นการประกัน คุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิและสื่อสารให้สังคมชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เชื่อมั่นถึงคุณภาพของบัณฑิตที่ผลิตออกมาเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้ในแต่ละหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) พัฒนาทักษะทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรโดยกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ไว้ใน มคอ. 2 ครอบคลุมผลการเรียนรู้อย่างน้อย 5 ด้าน คือ (1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ (5) ด้านทักษะทางการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาได้กำหนดให้หลักสูตรเน้นการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 กลุ่มได้แก่ (1) กลุ่มวิชาหลัก (core subjects) (2) กลุ่มทักษะชีวิตและอาชีพ (life and career skills) ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัวและยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม ความรับผิดชอบและความสามารถผลิตผลงาน ความเป็นผู้นำและรับผิดชอบต่อสังคม (3) กลุ่มทักษะการเรียนรู้และกลุ่มนวัตกรรม (learning and innovation skills) ได้แก่ กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) และการแก้ปัญหา นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ การสื่อสารและความร่วมมือกัน และ (4) กลุ่มทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (information, media and technology skills) ได้แก่ การรู้สารสนเทศ การรู้สื่อและการเรียนรู้ ICT (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตราที่ 24 ระบุไว้ดังนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการและการแก้ปัญหา (3) จัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ อ่าน ทำได้และคิดเป็น (4) ผสมผสานความรู้สาระต่าง ๆ อย่างสมดุลปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม (5) จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อต่าง ๆ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการ และเรียนรู้ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (6) จัดการเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา ร่วมมือกับผู้ปกครองชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

2.4.3 ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcomes) ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ NQF ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 หมายถึงเกณฑ์ (criterion) บ่งชี้คุณลักษณะการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ทั้งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับและประเภท การศึกษาและ/หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากฝึกปฏิบัติและ/หรือจากการทำงาน ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่

1) ความรู้ (knowledge) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักการ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งกับสาขาวิชาที่เรียน/ทำงานโดยเน้นความรู้เชิงทฤษฎี (theory) และ/หรือข้อเท็จจริงเป็นหลัก

2) ทักษะ (skills) หมายถึง ความสามารถปฏิบัติงานซึ่งบุคคลนั้นควรทำได้เมื่อได้รับมอบหมาย โดยสามารถเลือกใช้วิธีการจัดการและแก้ปัญหาการทำงาน ด้วยทักษะด้านกระบวนการคิด (cognitive skills) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ตรรกะ (logic) ทักษะการหยั่งรู้และความคิดสร้างสรรค์ (logical, intuitive, and creative thinking) หรือทักษะการปฏิบัติ/วิธีปฏิบัติที่มีความคล่องแคล่วและความชำนาญในการปฏิบัติตามกรอบคุณวุฒิแต่ละระดับ

3) ความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (application and responsibility) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ (learning) การใช้ความรู้ ทักษะทางสังคม (social skills) ในการทำงาน/ศึกษาอบรมเพื่อการพัฒนาวิชาชีพของบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถในการสื่อสาร (communication skill) ภาวะผู้นำ (leadership) ความรับผิดชอบ (responsibility) และความเป็นอิสระ (autonomy) ในการดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เช่น ความสามารถในการตัดสินใจและความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

มาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้คือข้อกำหนดเฉพาะซึ่งเป็นผลที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้นจากการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ที่ได้รับการพัฒนาระหว่างการศึกษาจากการเรียนและการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้ทั้งในและนอกหลักสูตรและแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจและความสามารถจากการเรียนรู้เหล่านั้นได้ ความเป็นที่นำเชื่อถือเมื่อเรียนจบ รายวิชาหรือหลักสูตรนั้นแล้ว การมีสมรรถนะ (competency) หรือความสามารถในการปฏิบัติงานที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) สมรรถนะแกนกลาง หมายถึง ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะทั่วไปที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การสื่อสาร การคำนวณ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม เป็นต้น (2) สมรรถนะด้านอาชีพ หมายถึง ความรู้ ความสามารถและทักษะเฉพาะ (specific skills) ในการปฏิบัติงานในแต่ละสาขางานหรือสาขาวิชาชีพ (functional competency)

ส่วนผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcomes) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกเป็นรูปธรรมและสามารถวัดและประเมินผลได้ ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นความสำเร็จ ของผู้เรียน หลังจากจบการเรียนรู้ในแต่ละบทเรียน ชุดวิชา รายวิชา กิจกรรมเสริมหลักสูตรและหลักสูตร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สิ่งที่ผู้เรียนต้องสามารถทำได้หลังกระบวนการการเรียนรู้แต่ละบทเรียน รายวิชา หลักสูตร เป็นต้น โดยพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ผู้เรียนไม่เคยทำได้ก่อนและหรือได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นอกจากจะต้องเป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนต้องทำได้หรือสำเร็จ สามารถวัดและประเมินผลได้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ในหลักสูตรหนึ่ง ๆ ต้องมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในทุกระดับ ตั้งแต่บทเรียน (lesson) รายวิชา (course) และในหลักสูตร เป็นต้น และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (curriculum learning outcomes) เป็นความคาดหวังพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมของผู้เรียน ที่เป็นผลสำเร็จ แสดงออกถึงความรู้และความเข้าใจที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ตลอดหลักสูตร ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรจะเป็นข้อความอธิบายพฤติกรรมอย่างกว้าง ๆ สะท้อน เป้าประสงค์ บัณฑิตตามปรัชญาของหลักสูตร คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัย และ/หรือกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework :TQF) และกรอบมาตรฐานวิชาชีพของสาขาหรือหลักสูตร ในขณะที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของแต่ละวิชาจะเป็นพฤติกรรมจำเพาะของผู้เรียนแต่ละชั้นที่จะก้าวไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร กล่าวคือความสำเร็จของผู้เรียนตามผลลัพธ์การเรียนรู้จำเพาะในระดับบทเรียน ชุดวิชา รายวิชาหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร จะเป็นหลักประกันความสำเร็จของผู้เรียนในระดับหลักสูตร

กล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (outcome based learning) คือการจัดการเรียนการสอนที่มีการระบุคุณลักษณะอันพึงประสงค์หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม สามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ระบุไว้ได้ โดยใช้กิจกรรม และการลงมือปฏิบัติ (hands on) เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาหรือกรณีศึกษาเป็นฐาน (problem-based learning/case-based learning) การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (research-based learning) หรือการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (project-based learning) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง การออกแบบกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นผลลัพธ์ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตร นอกจากจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนแล้วยังต้องเชื่อมโยงสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังและการวัดการประเมินผล

2.4.4 เครื่องมือช่วยวัดประเมินผลการเรียนรู้

การเรียนรู้ (learning style) ของผู้เรียนย่อมมีความแตกต่างกันโดยในแต่ละคนอาจเรียนรู้ได้จากรูปแบบเพียงหนึ่งอย่าง หรือหลายอย่างควบคู่กันไม่ว่าจะด้วยการดู ฟัง อ่าน เขียนหรือการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จากทฤษฎีทฤษฎีปัญญาจะเห็นว่าผู้เรียนแต่ละคนจะมีความถนัดที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในส่วนของการออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรม

จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงสไตล์ (style) การเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนคำนึงถึงการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อเป็นการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียน การวัดองค์ความรู้ของผู้เรียน เป็นเครื่องมือในการช่วยให้ครูทราบถึงแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริมหรือปรับปรุง แก้ไขในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ตลอดจนเป็นการประเมินเพื่อสะท้อนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูสามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ตามเป้าหมายหรือไม่ สำหรับรูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มี 3 รูปแบบ คือ (เครื่องมือช่วยวัดประเมินผลการเรียนรู้, 2567)

1) การประเมินผลการเรียนรู้ (assessment of learning: AOL) เป็นการประเมินเพื่อการตัดสิน เช่น การประเมินปลายภาคเรียน ประเมินระหว่างหน่วยการเรียนรู้ เป็นต้น

2) การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (assessment for learning: AFL) เป็นการประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถามซึ่งครูจะเป็นผู้ประเมิน

3) การประเมินผลเป็นการเรียนรู้ (assessment as Learning: AAL) ส่วนใหญ่จะเป็นที่นักเรียนประเมินตนเองซึ่งครูอาจจะมีบทบาทในการเข้ามาให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองได้ ทั้งนี้ ได้มีเครื่องมือที่ช่วยในการวัดและประเมินให้มีความสะดวกและง่ายขึ้น

2.4.5 การพัฒนาและบริหารหลักสูตรตามแนวทาง OBE

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ TQF (ศิริลักษณ์ รุ่งเรืองโรจน์ และคณะ, 2565) ยึดหลักสำคัญที่การมุ่งเน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต (Learning Outcomes) เพื่อประกันคุณภาพบัณฑิตและสื่อสารให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจและมั่นใจถึงกระบวนการการผลิตบัณฑิต เพื่อให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งมาตรฐานผลการเรียนรู้ คือ ข้อกำหนดเฉพาะที่เป็นที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้นจากการเรียนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

มาตรฐานที่ 1 ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน

1) เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ในการสร้างสัมมาอาชีวะ ความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเป็นผู้มีคุณธรรม (virtue) ความเพียร (perseverance) มุ่งมั่น (strive) มานะ (endure) บากบั่น (strenuous) และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ (learner person)

2) เป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะศตวรรษที่ 21 มีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคม มีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ รู้เท่าทัน

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก สามารถสร้างโอกาสและเพิ่มมูลค่าให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศ (innovative co-creator)

3) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ยึดมั่นในความถูกต้อง การ รู้คุณค่าและรักษาความเป็นไทย ร่วมมือร่วมพลังเพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาและเสริมสร้างสันติสุขอย่าง ยั่งยืนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคมและประชาคมโลก (active citizen)

มาตรฐานที่ 2 ด้านการวิจัยและนวัตกรรม

สถาบันอุดมศึกษามีผลงานวิจัยที่เป็นการสร้างและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ นวัตกรรมหรือทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปะ วัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อม องค์กรภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศผลงานวิจัยและ นวัตกรรมตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ ความต้องการจำเป็นของสังคม ชุมชน ภาครัฐและเอกชน และ ประเทศผลลัพธ์ของการวิจัยและนวัตกรรมมีผลกระทบสูงต่อการพัฒนาผู้เรียน การสร้างคุณภาพชีวิต หรือการสร้างโอกาส มูลค่าเพิ่ม และขีดความสามารถของประเทศในการแข่งขันระดับนานาชาติ

มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการวิชาการ

สถาบันอุดมศึกษาให้บริการวิชาการเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและตอบสนองความต้องการ ของท้องถิ่น ชุมชนและสังคม ตามระดับความเชี่ยวชาญและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบันโดยมี การบริหารจัดการที่ประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในและ ต่างประเทศ และมีความโปร่งใส ชัดเจนและตรวจสอบได้ ผลลัพธ์ของการบริการวิชาการนำไปสู่การ เสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

มาตรฐานที่ 4 ด้านศิลปะ วัฒนธรรม

สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนรู้ การวิจัยหรือการบริการวิชาการซึ่งนำไปสู่การสืบสาน การสร้างความรู้ ความเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรม การปรับและประยุกต์ใช้ศิลปะ วัฒนธรรมทั้งของ ไทยและต่างประเทศอย่างเหมาะสม ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน ผลลัพธ์ของการ จัดการด้านศิลปะ วัฒนธรรมทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทยหรือการสร้างโอกาสและ มูลค่าเพิ่มให้กับผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

มาตรฐานที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ

1) สถาบันอุดมศึกษามีหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบ บูรณาการเพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติและความต้องการที่ หลากหลายของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม สถานประกอบการทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

2) สถาบันอุดมศึกษามีการบริหารงานตามพันธกิจ (vision) และวิสัยทัศน์ (mission) ของสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนมีการบริหารจัดการบุคลากรและทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปตามหลัก

ธรรมาภิบาล (good governance) คำนึงถึงความหลากหลายและความเป็นอิสระทางวิชาการหรือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ยึดหยุ่นคล่องตัว โปร่งใสและตรวจสอบได้

3) สถาบันอุดมศึกษามีระบบประกันคุณภาพ มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและพัฒนาการจัดการศึกษา

ระดับหลักสูตร คณะและสถาบันที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (efficiency) มีการกำกับให้การจัดการศึกษาและการดำเนินงานตามพันธกิจ (mission) เป็นไปตามกฎกระทรวงและการประกันคุณภาพการศึกษา (educational quality assurance) อย่างต่อเนื่อง มีความสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและมาตรฐานอื่น ๆ ที่กระทรวงกำหนด

สรุปได้ว่า การศึกษาเชิงผลลัพธ์ (outcome based of education) หรือเรียกย่อว่า OBE เป็นการศึกษที่เน้นการออกแบบกระบวนการเพื่อการเปลี่ยนแปลงผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลจากการเรียนรู้ของผู้เรียน หลักสำคัญของ OBE คือ ต้องมีเป้าหมายที่กำหนดเป็นรูปธรรมด้วยผลการเรียนรู้ และผู้เรียนทุกคนต้องประสบความสำเร็จ การออกแบบหลักสูตรด้วยแนวคิด OBE ประกอบด้วยกระบวนการ 4 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการที่เรียกว่า “validation” เป็นกระบวนการที่ได้มาซึ่งผลเรียนรู้ในระดับหลักสูตร ประกอบด้วยข้อมูลปัจจัยนำเข้าและข้อมูลย้อนกลับจากผู้ใช้บัณฑิต นักศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

2. กระบวนการออกแบบหลักสูตร อยู่ในพื้นฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ (ไม่ใช่เนื้อหาที่สอน) เริ่มตั้งแต่ระดับระดับหลักสูตรจนถึงระดับรายวิชาหรือโมดูล (module) คือ (1) วางแผนหลักสูตรโดยพิจารณาสาระสำคัญ 21st century skills, stakeholders analysis ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ศิษย์เก่า ภาคอุตสาหกรรม ภาควิชาการ ภาคสาขาวิชาชีพ ผู้ปกครองนักศึกษา ศิษย์ปัจจุบัน อาจารย์และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น (2) กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่จบจากหลักสูตร โดยเริ่มต้นออกแบบหลักสูตรมุ่งเป้าที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (3) กำหนดปรัชญาและความสำคัญของหลักสูตร (4) กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และ (5) กำหนดผลลัพธ์แห่งการเรียนรู้ในระดับหลักสูตร (program-level learning outcome: PLOS) และผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับรายวิชา (course-level learning outcome: CLOs)

3. กระบวนการออกแบบแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็น “Constructive Alignment” ระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้การวัดผลและศาสตร์การสอนกับกิจกรรมการเรียนรู้

4. กระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ (achievement) ของกระบวนการดำเนินงาน การทวนสอบ (verification) เป็นการเปรียบเทียบกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน ตั้งแต่ระดับวิชา หลักสูตร และระดับมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นกระบวนการป้อนกลับ (feedback) ที่สำคัญ

แสดงถึงการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและเป็นหลักประกันคุณภาพที่ฝังอยู่ในระบบ และส่งผลให้ระบบทำงานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลังจากการศึกษาแนวคิด (concept) ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ และการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) และสังเคราะห์ (synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณและข้อคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์อิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อศึกษาวิจัยในประเด็นของทางการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพนักศึกษาในด้านทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)

2.5.1 ความหมายของแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก “active learning” เป็นแนวการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติที่ต้องการให้ผู้สอนจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อสร้างศักยภาพสูงสุดแก่ผู้เรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ให้การจัดการเรียนรู้มีความหมายแก่ผู้เรียนเป็นฝ่ายลงมือกระทำอยู่กับเนื้อหาที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยการพูดคุย การเขียน การอ่าน การสะท้อนหรือการตั้งคำถาม หรือการเรียนการสอนที่มีความเคลื่อนไหวใช้ได้ทั้งกลุ่มเล็กและห้องเรียนใหญ่ ๆ ผู้เรียนอาจทำงานคนเดียวหรือทำเป็นกลุ่มก็ได้ และมีผู้ให้ความหมายการเรียนรู้เชิงรุกไว้ (active learning) ดังนี้

Sutherland & Bonwell (1996) อธิบายว่า การเรียนรู้เชิงรุกหมายถึงการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนและมีการควบคุมตัวเองอยู่ในระดับสูง ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยลักษณะของกิจกรรมจะครอบคลุมกระบวนการแก้ปัญหาซึ่งอาจจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ลักษณะการสอนตรงกันข้ามกับการสอนแบบบรรยายและประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระตุ้น จูงใจผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการติดต่อสื่อสารเกิดความรู้สึก สนุกสนานขณะเรียน เกิดทัศนคติทางบวกในการเรียนเพิ่มขึ้น และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีกิจกรรมร่วมกันในลักษณะของการร่วม แร่ร่วมใจ ได้ทำงานเป็นกลุ่มโดยมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

บุหงา วัฒนชะ (2546) การเรียนรู้เชิงรุกหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ อย่างมีความหมาย โดยการร่วมมือระหว่างนักเรียนด้วยกัน ในการนี้ผู้สอนต้องลดบทบาทในการสอน และการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความ

กระตือรือร้นในการที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นอย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยการพูด การ เขียนหรือการอภิปรายกับเพื่อน ๆ

คำนิยามของกลุ่มแพทยศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สารแพทยศาสตร์ศึกษา มอ., 2559) อธิบายว่า “active learning” เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (constructivism) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทมาก และสำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการมีรูปแบบของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ การรวบรวมข้อมูล และสรุปความเห็น โดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมของตน และเชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่ (new finding) จากการมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้น ผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อและวิธีสอนได้ในหลากหลายวิธีการและหลายรูปแบบ เช่น Cooperative/Collaborative Learning, Discovery Learning, Experiential Learning, Problem-Based Learning, Inquiry-Based Learning, and Project- Based Learning (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่ง Active Learning จะให้ความสำคัญต่อลักษณะของกิจกรรมในกระบวนการเรียนรู้ (process of learning) เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรม มีทักษะทั้งในเชิงความคิดและเทคนิควิธีที่จะใช้ปฏิบัติงานและแก้ปัญหาในชีวิตจริง ผู้เรียนสามารถพูดคุยและเขียนสื่อสารในสิ่งที่เรียน วิจารณ์โต้แย้งระหว่างเพื่อน และอาจารย์ผู้สอนได้ ผู้เรียนยังสามารถจัดระบบการคิด และสร้างวินัยต่อกระบวนการแก้ปัญหารับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีชื่อเรียกเป็นภาษาไทยหลายอย่าง เช่น การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) โดยการสร้างความรู้ด้วยตนเองนั้นมีทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตัวเอง (constructivism) ได้แก่

Vygotsky เป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซียที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาในสมัยเดียวกับ Piaget ผลงานของเขาเป็นที่ยอมรับกันในประเทศรัสเซีย และเริ่มเผยแพร่สู่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เมื่อได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษในปี ค.ศ. 1962 ซึ่ง Kozulin ก็ได้ทำการแปลและปรับปรุงหนังสือของ Vygotsky อีกครั้งหนึ่ง เป็นผลทำให้ผู้นิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541)

ทฤษฎีพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของ Piaget และ Vygotsky เป็นรากฐานที่สำคัญของทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตัวเอง (constructivism) Piaget อธิบายว่าพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของบุคคลมีการปรับตัวผ่านทางกระบวนการซึมซับหรือดูดซึม (assimilation) และกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (accommodation) พัฒนาการเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับและซึมซับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับความรู้หรือโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม หากไม่สามารถสัมพันธ์กันได้ จะไม่เกิดภาวะสมดุลขึ้น (disequilibrium) บุคคลจะพยายามปรับให้อยู่ในสภาวะสมดุลโดยใช้

กระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา Piaget เชื่อว่าทุกคนจะมีพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาไปตามลำดับขั้น จากการมีปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับความคิดเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์ รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ทางสังคม วุฒิภาวะและกระบวนการพัฒนาความสมดุลของบุคคลนั้น เขาอธิบายว่ามนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งนอกจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้วยังมีสิ่งแวดล้อมทางสังคมซึ่งก็คือวัฒนธรรมที่แต่ละสังคมสร้างขึ้น ดังนั้นสถาบันสังคมต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวจะมามีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของแต่ละบุคคลนอกจากนั้น ภาษายังเป็นเครื่องมือสำคัญของการคิดและการพัฒนาเชาว์ปัญญาขั้นสูงพัฒนาการทางภาษาและทางความคิดของเด็กเริ่มต้นด้วยการพัฒนาที่แยกจากกัน แต่เมื่ออายุมากขึ้น พัฒนาการทั้ง 2 ด้านจะเป็นไปพร้อมกัน (Piaget, 1972)

Vygotsky & Piaget นับว่าเป็นนักทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพุทธินิยม (constructivism) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับ “Cognition” หรือกระบวนการรู้คิด หรือกระบวนการทางปัญญานักคิดคนสำคัญในกลุ่มนี้ คือ Ulrich Neisser ได้ให้คำนิยามของคำนี้ไว้ว่า “เป็นกระบวนการรู้คิดของสมองในการปรับ เปลี่ยน ลด ตัด ทอน ขยาย จัดเก็บและใช้ข้อมูลต่าง ๆ ที่รับเข้ามาทางประสาทสัมผัส ซึ่งอาจจะเกิดหรือไม่เกิดจากการกระตุ้นของสิ่งเร้าภายนอกก็ได้ ดังนั้น การรู้สึก การรับรู้ หรือ การจินตนาการ การระลึกได้ การจำ การคงอยู่ การแก้ปัญหา การคิดและอื่น ๆ อีกมากมายจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการรู้คิดนี้” (สุรงค์ โค้วตระกูล, 2541)

เพื่อให้เข้าใจแนวคิดของทฤษฎีการสร้างความรู้ได้ง่ายขึ้น จะขอเปรียบเทียบกับแนวคิดของทฤษฎีกลุ่มปรนัยนิยม (objectivism) ซึ่งมีความเห็นว่าโลกนี้มีความรู้และความจริงซึ่งเป็นแก่นแท้แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง การศึกษาคือทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ความจริงเหล่านี้ ดังนั้น ครูจึงต้องพยายามถ่ายทอดความรู้และความจริงนี้ให้ผู้เรียน และผู้เรียนจะสามารถรับสิ่งที่ครูถ่ายทอดได้อย่างเข้าใจตามที่ครูต้องการ แต่นักทฤษฎีกลุ่มสร้างความรู้มีความเห็นว่า (Duffy and Jonassen, 1996) แม้โลกนี้จะมีอยู่จริงและสิ่งต่าง ๆ มีอยู่ในโลกจริง แต่ความหมายของสิ่งเหล่านั้นมิได้มีอยู่ในตัวของมันสิ่งต่าง ๆ มีความหมายขึ้นมาจากการคิดของคนที่ได้รับรู้สิ่งนั้นและแต่ละคนจะให้ความหมายแก่สิ่งเดียวกัน แตกต่างกันไปอย่างหลากหลาย ดังนั้นสิ่งต่าง ๆ ในโลกจึงไม่มีความหมายที่ถูกต้องหรือเป็นจริงที่สุด แต่ขึ้นกับการให้ความหมายของคนในโลก คนแต่ละคนเกิดความคิดจากประสบการณ์ ดังนั้น สิ่งแวดล้อมที่อยู่ในประสบการณ์นั้น ก็ย่อมเป็นส่วนหนึ่งของความคิดนั้นหรือเป็นความหมายส่วนหนึ่งของความคิดนั้น หรือเป็นความหมายส่วนหนึ่งของความคิดนั้น ด้วยเหตุนี้จึงเน้นความสำคัญของความแตกต่างระหว่างบุคคล และการที่เด็กมีศักยภาพจะไปถึงได้ Vygotsky ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “Zone of Proximal Development” ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการเรียนการสอน Vygotsky (1978)

Vygotsky อธิบายว่าปกติเมื่อมีการวัดพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของเด็ก เรามักจะใช้แบบทดสอบมาตรฐานในการวัดเพื่อวัดว่าเด็กอยู่ในระดับใด โดยดูว่าสิ่งที่เด็กทำได้นั้นเป็นสิ่งที่เด็กในระดับอายุใดโดยทั่วไปสามารถทำได้ ดังนั้น การวัดผลจึงเป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่เด็กทำได้อยู่แล้วคือเป็นระดับพัฒนาการที่เด็กบรรลุหรือไปถึงแล้ว ดังนั้น ข้อปฏิบัติที่ทำงานอยู่ก็คือ การสอนให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเด็ก จึงเท่ากับเป็นการตอกย้ำให้เด็กอยู่ในระดับพัฒนาการเดิม ไม่ได้ช่วยให้เด็กพัฒนาขึ้น Vygotsky อธิบายว่า เด็กทุกคนมีระดับพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาที่ตนเป็นอยู่ และมีระดับพัฒนาการที่ตนมีศักยภาพจะไปให้ถึงช่วงห่างระดับที่เด็กเป็นอยู่ในปัจจุบันกับระดับที่เด็กจะมีศักยภาพจะเจริญเติบโตได้นี้เองเรียกว่า “Zone of Proximal Development” หรือ “Zone of Proximal Growth” ซึ่งช่วงห่างนี้จะมีค่าแตกต่างกันในแต่ละบุคคล แนวคิดนี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แนวคิดเกี่ยวกับการสอนซึ่งเคยมีลักษณะเป็นเส้นตรง (Linear) หรืออยู่ในแนวเดียวกันเปลี่ยนแปลงไปเป็นอยู่ในลักษณะที่เหลื่อมกัน โดยการสอนจะต้องนำหน้าระดับพัฒนาการเสมอ ดังถ้อยคำกล่าวอ้างถึงของ Vygotsky ที่ว่า “the development processes do not coincide with learning process. rather the developmental process lags behind the learning processes.” (Vygotsky, 1978, pp. 90)

ดังนั้น เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสมองเท่ากับเด็กอายุ 8 ขวบ จะสามารถทำงานกับเด็กอายุ 8 ขวบ โดยทั่วไปทำได้ เมื่อให้งานของเด็กอายุ 9 ขวบ เด็กคนหนึ่งทำไม่ได้แต่เมื่อได้รับการชี้แนะหรือสาธิตให้ดูเด็กก็จะทำได้ แสดงให้เห็นว่าเด็กคนนี้มีวุฒิภาวะที่จะไปถึงระดับที่ตนเองมีศักยภาพจะพัฒนาไปให้ถึง ต่อไปเด็กคนนี้ก็พัฒนาไปถึงขั้นทำสิ่งนั้นได้เองโดยไม่มี การชี้แนะหรือการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันอาจมีเด็กอีกคนหนึ่งซึ่งอยู่ในระดับพัฒนาการทางสมองเท่ากัน คือ 8 ขวบ เมื่อให้ทำงานของเด็ก 9 ขวบ เด็กทำไม่ได้แม้จะได้รับการชี้แนะหรือสาธิตให้ดูซ้ำแล้วซ้ำอีกก็ไม่สามารถทำได้ แสดงให้เห็นช่องว่างระหว่างระดับพัฒนาการที่เป็นอยู่กับที่ระดับที่ต้องการไปให้ถึง ยังห่างหรือกว้างมาก เด็กยังมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอหรือยังไม่พร้อมที่จะทำสิ่งนั้น จำเป็นต้องรอให้เด็กมีวุฒิภาวะสูงขึ้น หรือลดลงตามระดับพัฒนาการให้ต่ำลงไปอีก จากแนวคิดดังกล่าว Vygotsky (1978) จึงมีความเชื่อว่าการให้ช่วยเหลือชี้แนะแก่เด็ก ซึ่งอยู่ในลักษณะของ “Assisted Learning” หรือ “Scaffolding” เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะสามารถช่วยพัฒนาเด็กให้ไปถึงระดับที่อยู่ในศักยภาพของเด็กได้ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เน้นให้ความสำคัญของบริบทที่แท้จริง (Authentic Context) เพราะการสร้าง ความหมายใด ๆ มักเป็นการสร้างบนฐานของบริบทใดบริบทหนึ่งจะกระทำโดยขาดบริบทนั้นไม่ได้ ดังนั้น การเรียนรู้จึงจำเป็นต้องดำเนินการอยู่ในพื้นฐานของบริบทด้านใดด้านหนึ่งและกิจกรรม และงานทั้งหลายที่ใช้ในการเรียนรู้ก็จำเป็นต้องเป็นสิ่งจริง (authentic activities/Tasks)

Jonassen (1992) กล่าวย่ำว่าทฤษฎีการสร้างความรู้จะให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีการของบุคคลในการสร้างความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์ รวมทั้งโครงสร้างทางปัญญาและ

ความเชื่อที่ใช้ในการแปลความหมายเหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ เขาเชื่อว่าคนทุกคนมีโลกของตัวเอง ซึ่งเป็นโลกที่สร้างขึ้นด้วยความคิดของตน และคงไม่มีใครกล่าวได้ว่าโลกไหนจะเป็นจริงไปกว่ากัน เพราะโลกของใครก็คงเป็นจริงสำหรับคนนั้น ดังนั้นโลกนี้จึงไม่มีความจริงเดียวที่ดีที่สุด ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มนี้ถือว่าสมองเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่เราสามารถใช้ในการแปลความหมายของปรากฏการณ์ เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ ซึ่งอาจแปลความหมายดังกล่าวเป็นเรื่องที่เป็นส่วนตัว (personal) และเป็นเรื่องเฉพาะตัว (individualistic) เพราะการแปลความหมายของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับความรู้ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความสนใจและภูมิหลังของแต่ละบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน Jonassen (1992) ได้สรุปว่าการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้เป็นกระบวนการใน “Acting On” ไม่ใช่ “Acting In” กล่าวคือเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องจัดกระทำกับข้อมูล ไม่ใช่เพียงรับข้อมูลเข้ามา และนอกจากกระบวนการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในสมอง (internal mental interaction) แล้วยังเป็นกระบวนการทางสังคมอีกด้วย การสร้างความรู้จึงเป็นกระบวนการทั้งทางด้านสติปัญญาและสังคมควบคู่กันไป

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (constructivism) นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (participation) สร้างองค์ความรู้ (knowledge) จัดระบบการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เกิดกระบวนการคิดในระดับสูง การคิดวิเคราะห์ (analytical thinking) การคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้อภิปรายความรู้และมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยที่การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) มีความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ มากกว่าเนื้อหาของรายวิชาทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างถ่องแท้ และเข้าใจในเชิงลึกและทำให้นักเรียนเห็นประโยชน์จากสิ่งที่เรียน

2.5.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้

การออกแบบเป็นการถ่ายทอดจากรูปแบบความคิด ออกมาเป็นผลงานที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้หรือสัมผัสได้ การออกแบบต้องใช้ทั้งศาสตร์แห่งความคิดและศิลป์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือปรับปรุงพัฒนาสิ่งเดิมให้ดีขึ้น การออกแบบการเรียนรู้ เป็นกระบวนการวางแผนการสอนอย่างมีระบบ โดยมีการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนการสอน สื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการประเมินผล เพื่อให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ดี จะช่วยผู้สอนวางแผนการสอนอย่างมีระบบบรรลุจุดมุ่งหมายโดยมีหลักการออกแบบการเรียนรู้ ดังนี้ (1) การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อใคร ใครเป็นผู้เรียนหรือใครเป็นกลุ่มเป้าหมายผู้ออกแบบควรมีความเข้าใจและรู้จักกลุ่มผู้เรียนที่เป็นเป้าหมาย (2) ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไร มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถอะไร ผู้สอนต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ให้ชัดเจน (3) ผู้เรียนจะเรียนรู้เนื้อหาในรายวิชานั้น ๆ ได้ดีที่สุด

อย่างไร ควรใช้วิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้อะไร ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และมีปัจจัยสิ่งใดที่ต้องคำนึงถึงบ้าง และ (4) เมื่อผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนจะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น และประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ และจะใช้วิธีการใดในการประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน สรุปได้ว่าการออกแบบการเรียนรู้ ควรมีการวางแผนเพื่อพิจารณาว่าผู้เรียนเป็นใคร มีลักษณะพื้นฐานอย่างไร จะกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนครั้งนั้นอย่างไร จะใช้วิธีการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผลการเรียนอย่างไรบ้างจึงจะสามารถทำให้การเรียนรู้นั้น บรรลุเป้าหมายคือภายหลังเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนผู้ศึกษามีความเข้าใจ จดจำ นำไปใช้ ทำได้ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้ เป็นต้น ดังนั้น สิ่งที่ต้องพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้ ได้แก่ ตัวผู้เรียน จุดมุ่งหมาย วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล

1. ความหมายของการออกแบบการจัดการเรียนรู้

คำว่า “การออกแบบ” และ “การจัดการเรียนรู้” เมื่อนำมารวมกันเป็น “การออกแบบการจัดการเรียนรู้” (instructional Design) ได้มีนักการศึกษาด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ความหมายไว้ว่า การออกแบบการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เป็นระบบที่นำมาใช้ในการศึกษาความต้องการของผู้เรียนและปัญหาการเรียนการสอน เพื่อแสวงหาแนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่หรือสร้างสิ่งใหม่ โดยนำหลักการเรียนรู้และหลักการสอนมาใช้ เป้าหมายของการออกแบบการจัดการเรียนรู้ คือการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. แนวคิดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ คือ

แนวคิดที่หนึ่ง กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกแนวคิดของบลูม (Bloom’s taxonomy)

แนวคิดที่สอง สี่เสาหลักทางการศึกษา (four pillars of education)

แนวคิดที่สาม หลักการพัฒนาทักษะ 4 H (head, heart, hand, health)

แนวคิดที่สี่ พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ

บดินทรเทพยวรางกูร

แนวคิดที่หนึ่ง กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกแนวคิดของบลูม (Bloom’s taxonomy)

บลูม (Benjamin S. Bloom.1976) นักการศึกษาชาวอเมริกัน เชื่อว่าการเรียนการสอนที่จะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้สอนกำหนดและจัดกิจกรรมการเรียน รวมทั้งวัดประเมินผลได้ถูกต้อง โดยได้จำแนกจุดมุ่งหมายหลักทางการศึกษาที่เรียกว่า Taxonomy of educational objectives แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย (อติญาณ์ ศรีเกษตรริน. 2543)

1. ด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) หมายถึง การเรียนรู้ทางด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านการแก้ปัญหา จัดเป็นพฤติกรรมด้านสมองเกี่ยวกับสติปัญญา ความคิด ความสามารถในการคิด เรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ Anderson & Krathwohl ได้ปรับปรุงการจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาตามแนวคิดของ Bloom ขึ้นใหม่ มีการปรับเปลี่ยนระดับพฤติกรรมเป็น 6 ระดับ ดังนี้

1) จำ (remember) หมายถึง ความสามารถในการดึงเอาความรู้ (Knowledge) ที่มีอยู่ในหน่วยความจำระยะยาวออกมา แบ่งประเภทย่อยได้ 2 ลักษณะคือ จำได้ (recognizing) ระลึกได้ (recalling)

2) เข้าใจ (understand) หมายถึง ความสามารถในการกำหนดความหมายของ คำพูด ตัวอักษร (alphabet) และการสื่อสารจากสื่อต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากการเรียนการสอนโดยแบ่งประเภทย่อยได้ 7 ลักษณะ คือ การตีความ (interpreting) ยกตัวอย่าง (exemplifying) การจำแนกประเภท (classifying) การสรุปความ (summarizing) การอนุมาน (inferring) เปรียบเทียบ (comparing) การอธิบาย (explaining)

3) ประยุกต์ใช้ (apply) หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการหรือใช้ระเบียบวิธีการภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดให้ แบ่งประเภทย่อยได้ 2 ลักษณะ คือ ดำเนินงาน (executing) ใช้เป็นเครื่องมือ (implementing)

4) วิเคราะห์ (analyze) หมายถึง ความสามารถในการแยกส่วนประกอบของสิ่งต่าง ๆ และค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบ ความสัมพันธ์ระหว่างของส่วนประกอบกับโครงสร้างรวมหรือส่วนประกอบเฉพาะแบ่งประเภทย่อยได้ 3 ลักษณะคือ บอกความแตกต่าง (differentiating) จัดโครงสร้าง (organizing) ระบุคุณลักษณะ (attributing)

5) ประเมินค่า (evaluate) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจโดยอาศัยเกณฑ์หรือมาตรฐานแบ่งประเภทย่อยได้ 2 ลักษณะคือ ตรวจสอบ (checking) วิพากษ์วิจารณ์ (critiquing)

6) สร้างสรรค์ (create) หมายถึง ความสามารถในการรวมส่วนประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันด้วยรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผลหรือทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นต้นแบบแบ่งประเภทย่อยได้ 3 ลักษณะ คือ สร้าง (generating) วางแผน (planning) ผลิต (producing)

2. ด้านจิตพิสัย (affective domain) พฤติกรรมด้านจิตพิสัยเป็นค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง (appreciation) ทศนคติ (attitude) ความเชื่อ (belief) ความสนใจ (attention) และคุณธรรม (moral) พฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันที ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและสอดคล้องสิ่งที่ตั้งยามตลอดเวลาจะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ จิตพิสัยประกอบด้วยพฤติกรรม 5 ระดับ ได้แก่

1) การรับรู้ (receiving/attending) เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อปรากฏการณ์ หรือสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นไปในลักษณะของการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่ว่าคืออะไรแล้วจะแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกที่เกิดขึ้น

2) การตอบสนอง (responding) เป็นการกระทำที่แสดงออกมาในรูปของความเต็มใจยินยอม และพอใจต่อสิ่งเร้า นั้น ซึ่งเป็นการตอบสนองที่เกิดจากการเลือกสรรแล้ว

3) การเกิดค่านิยม (valuing) การเลือกปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคม การยอมรับนับถือในคุณค่า นั้น ๆ หรือปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกลายเป็นความเชื่อ แล้วจึงเกิดทัศนคติที่ดีในสิ่งนั้น

4) การจัดระบบ (organizing) การสร้างแนวคิด จัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ ถ้าเข้ากันได้ก็จะยึดถือต่อไป แต่ถ้าขัดกันอาจไม่ยอมรับ อาจจะไม่ยอมรับค่านิยมใหม่ โดยยกเลิกค่านิยมเก่า

5) บุคลิกภาพ (characterizing) การนำค่านิยมที่ยึดถือมาแสดงพฤติกรรมที่เป็นนิสัยประจำตัว ให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม พฤติกรรมด้านนี้จะเกี่ยวกับความรู้สึกและจิตใจ ซึ่งจะเริ่มจากการได้รับรู้จากสิ่งแวดล้อม แล้วจึงเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ ขยายกลายเป็นความรู้สึกด้านต่าง ๆ จนกลายเป็นค่านิยม และยังพัฒนาต่อไปเป็นความคิด อุดมคติซึ่งจะเป็นการควบคุมทิศทางพฤติกรรมของคน

3. ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย เป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนิชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรง โดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะประกอบด้วย 5 ชั้น ดังนี้

1) การรับรู้ เลียนแบบ ทำตาม (imitation) เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้องหรือเป็นการเลือกหาตัวแบบที่สนใจ

2) การทำเอง/การปรับให้เหมาะสม (manipulation) เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจและพยายามทำซ้ำเพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้ หรือสามารถปฏิบัติงานได้ตามคำแนะนำ

3) การหาความถูกต้อง (precision) พฤติกรรมสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องชี้แนะ เมื่อได้กระทำซ้ำแล้วก็พยายามหาความถูกต้องในการปฏิบัติ

4) การทำอย่างต่อเนื่อง (articulation) หลังจากตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เป็นของตัวเองจะกระทำตามรูปแบบนั้นอย่างต่อเนื่อง จนปฏิบัติงานที่ยุ่งยากซับซ้อนได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องคล่องแคล่วการที่ผู้เรียนเกิดทักษะได้ ต้องอาศัยการฝึกฝนและกระทำอย่างสม่ำเสมอ

5) การทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ (naturalization) พฤติกรรมที่ได้จากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจนสามารถปฏิบัติได้คล่องแคล่วองไวโดยอัตโนมัติ เป็นไปอย่างธรรมชาติซึ่งถือเป็นความสามารถของการปฏิบัติในระดับสูง

แนวคิดที่สอง สี่เสาหลักทางการศึกษา (four pillars of education)

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 โดยเสนอสี่เสาหลักของการศึกษา (four pillars of education) ประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (learning to do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (learning to be)

Learning to Know หมายถึง การเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอันจะเป็นประโยชน์ต่อไป ได้แก่ การแสวงหาให้ได้มาซึ่งความรู้ที่ต้องการ การต่อยอดความรู้ที่มีอยู่ รวมทั้งการสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้เน้นการฝึกสติ สมาธิ ความจำ ความคิดผสมผสานกับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ

Learning to Do หมายถึง การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติหรือลงมือทำ มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญ ความทันสมัยทางด้านวิชาชีพ สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ ปรับประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพ กระบวนการเรียนรู้เน้นบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติงานที่เน้นประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่การประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้ศึกษามารวมทั้ง การปฏิบัติเพื่อสร้างประโยชน์ให้สังคมที่สามารถทำงานได้หลายอย่าง

Learning to Live Together หมายถึง การเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งการดำเนินชีวิตในการเรียน ครอบครัว สังคม และการทำงาน เป็นการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพด้วยการสร้างสรรค์ประโยชน์ให้สังคม การจัดการเรียนรู้อำนาจชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหา การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีความเคารพสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เข้าใจความแตกต่าง และหลากหลายด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของแต่ละบุคคลในสังคม

Learning to be : หมายถึง การเรียนรู้เพื่อให้รู้จักตัวเองอย่างถ่องแท้ รู้ถึงศักยภาพ รู้ถึงความถนัด ความสนใจของตนเอง สามารถใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เลือกแนวทางการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ วางแผนการเรียนรู้ต่อ การประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพตนเองได้ การจัดการเรียนรู้อำนาจพัฒนาผู้เรียนทุกด้านทั้งจิตใจและร่างกาย สติปัญญา ให้ความสำคัญกับจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ภาษา และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนา

ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ศีลธรรม สามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เข้าใจตนเองและผู้อื่น

แนวคิดที่สาม หลักการพัฒนาทักษะ 4 H (head, heart, hand, health)

เป็นการมุ่งเน้นพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงมีประสบการณ์ตรง คิดวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขจากกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลาย ดังนี้

(1) กิจกรรมพัฒนาสมอง (head) หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิด เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

(2) กิจกรรมพัฒนาจิตใจ (heart) หมายถึง กิจกรรมส่งเสริม พัฒนาและปลูกฝัง ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม การทำประโยชน์เพื่อสังคมเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์จนเป็นลักษณะนิสัยและมีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและต่อสังคมส่วนรวม

(3) กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ (hand) หมายถึง กิจกรรมสร้างเสริมทักษะการทำงาน ทักษะทางอาชีพที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและศักยภาพของตนเอง

(4) กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ (health) หมายถึง กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีเจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพและมีทักษะปฏิบัติด้านสุขภาพจนเป็นนิสัย

แนวคิดที่สี่ พระบรมราชาบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีกระแสพระราชดำรัสกับประธานองคมนตรีและคณะองคมนตรีให้ร่วมกันสร้างคนดีให้แก่บ้านเมืองโดยจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน ดังนี้ (ออนไลน์, 2567)

(1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง หมายถึง การจัดการศึกษาต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน

(2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม หมายถึง การจัดการศึกษาต้องมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักแยกแยะสิ่งที่ดี-ที่ถูก สิ่งชั่ว-สิ่งดี เพื่อปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีที่ชอบที่ดงาม ปฏิเสธสิ่งที่ไม่ดีที่ชั่วเพื่อสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง

(3) มีงานทำ มีอาชีพ หมายถึง การจัดการศึกษาต้องมุ่งให้ผู้เรียน เป็นเด็กรักงาน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ อบรมให้เรียนรู้การทำงาน ให้สามารถเลี้ยงตัวและเลี้ยงครอบครัวได้

(4) เป็นพลเมืองดี หมายถึง การจัดการศึกษาต้องมุ่งให้ผู้เรียน มีหน้าที่เป็นพลเมืองดี สถานศึกษา และสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดีหมายถึงการมีน้ำใจ มีความเอื้ออาทร ทำงานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ควรทำ”

หลังจากการศึกษาแนวคิด (concept) ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) และสังเคราะห์ (synthesis) เชิงวิชาการแล้ว ประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณและข้อคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์อิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อศึกษาวิจัยในประเด็นของทางการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพนักศึกษาในด้านทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา

2.6.1 การวัดและประเมินผลทางการศึกษา

การวัดและประเมินผลทางการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับคำย่ออย่างน้อย 3 คำด้วยกัน คือ (1) การทดสอบ (testing) หมายถึง การนำเสนอชุดคำถามที่เรียกว่าข้อสอบ หรือแบบทดสอบที่มีมาตรฐานให้ผู้สอบตอบ (2) การวัดผล (measurement) หมายถึง การวัดคุณลักษณะ (attribute) ของบุคคลจากผลการตอบคำถามในแบบทดสอบตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อแสดงคุณค่าเชิงปริมาณหรือตัวเลขที่วัดได้ การวัดผลนอกจากใช้แบบทดสอบแล้วยังรวมถึงการใช้เครื่องมืออื่นเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพด้วย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์และการตรวจผลงานต่าง ๆ ที่กำหนดให้ผู้ประเมินทำ (3) การประเมินผล (evaluation) หมายถึง กระบวนการอย่างมีระบบที่นำข้อมูลจากการวัดผลมาตีค่าและตัดสินคุณค่าของผู้เรียน ซึ่งการวัดผลและการประเมินผลเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง เมื่อมีการวัดผลจะทำให้ได้ข้อมูลและรายละเอียดหลายด้าน เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเพื่อตีค่าหรือสรุปคุณค่าออกมาถือว่าเป็นกระบวนการประเมิน ผลการประเมินจะมีความถูกต้องเที่ยงตรงเพียงใดขึ้นกับความถูกต้องของผลการวัด ถ้าผลการวัดถูกต้องการประเมินก็จะมีผลเชื่อถือได้มากและตรงกับความเป็นจริง ถ้าผลการวัดผิดพลาด การประเมินก็จะผิดพลาดไปด้วย การวัดผลและการประเมินผลมีความแตกต่างกัน (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2545)

1. ความสำคัญของการวัดและประเมินผล

การจัดการเรียนการสอนหนึ่ง ๆ ควรมีการตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ผู้สอนและกระบวนการสอนออกเป็นระยะ ๆ (formative evaluation) เพื่อพิจารณาตรวจสอบตรวจสอบว่า

ผู้เรียนมีคุณสมบัติหรือเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนตรงตามที่กำหนดไว้หรือไม่ กระบวนการวัดและประเมินผลนี้จะพยายามทำให้ได้ข้อมูลจากการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำมาวิเคราะห์และตัดสินใจว่าการเรียนสอนดังกล่าวบรรลุผลหรือไม่ (summative evaluation) นำผลการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ในการจัดลำดับเลื่อนชั้นเรียนและพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป การเรียนการสอนหากไม่มีการวัดและประเมินผลแล้ว ผู้สอนก็ไม่ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด ไม่ทราบว่าจัดการเรียนการสอนดังกล่าวมีประสิทธิภาพหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่ หากต้องการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข จะปรับปรุงพัฒนาตรงจุดไหน อย่างไร เป็นต้น

2. ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลทางการศึกษา

การวัดผลทางการศึกษาเป็นกระบวนการวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนนิยามวัดผลการเรียนรู้เป็น 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย (cognitive domain) จิตพิสัย (affective domain) และ ทักษะพิสัย (psychomotor domain) ซึ่งการวัดลักษณะของการวัดดังกล่าวมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1) เป็นการวัดทางอ้อม การวัดสติปัญญาซึ่งเป็นลักษณะที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลมักแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ ดังนั้น การวัดผลจึงเป็นการวัดทางอ้อมโดยการสังเกตพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าเหตุการณ์สภาวะการณ์ที่ผู้ประเมินกำหนด (หรือสร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับการประเมินหรือสถานการณ์สมมติ)

2) ลักษณะการวัดมักไม่สมบูรณ์เนื่องจากลักษณะการวัดส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ข้อสอบเป็นเครื่องมือหรือสถานการณ์สมมติซึ่งการสร้างข้อสอบแต่ละชุดก็เป็นการสุ่มตัวอย่างจากเนื้อหา (ไม่สามารถนำเนื้อหามาสอบได้ทั้งหมด) ถึงแม้จะใช้ข้อสอบชุดเดียวกันผู้ถูกวัดคนเดิม แต่วัดคนละเหตุการณ์ก็จะได้ไม่ตรงกันเนื่องจากธรรมชาติของบุคคลจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตลอดเวลา การวัดผลครั้งที่สองย่อมได้ผลที่ดีกว่าครั้งแรกเสมอ

3) ผลการวัดมักเป็นค่าคะแนนสัมพัทธ์ที่เปรียบเทียบกับผู้สอบอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกันหรือเปรียบเทียบระหว่างในการสอนแต่ละครั้ง และมีความคลาดเคลื่อนเสมอ ถึงแม้จะใช้เครื่องมือวัดที่มีมาตรฐานก็ตาม

ลักษณะการประเมินผลทางการศึกษาที่นิยมใช้มี 2 ลักษณะคือ

1) ประเมินผลเพื่อการพัฒนา (formative evaluation) เป็นการประเมินผลระหว่างการจัดการเรียนการสอนที่นิยมใช้เพื่อตรวจสอบการเรียนรู้และความก้าวหน้าของผู้เรียนหรือปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน มักใช้แบบทดสอบ การสังเกต การซักถาม หรือเครื่องมือวัดอื่น ๆ ที่เหมาะสม ระยะเวลามักทำเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนเรื่องหนึ่ง ๆ

2) การประเมินผลสรุป (summative evaluation) เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแล้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนมักทำปลายภาค

การศึกษา และตัดสินผลการเรียน โดยมีเกณฑ์ตัดสินที่ชัดเจน เช่น การตัดสินแบบอิงกลุ่ม (เกรด A, B, C, D, F) การตัดสินแบบอิงเกณฑ์ (60 เปอร์เซ็นต์สอบผ่าน) เป็นต้น

โดยทั่วไปของการวัดสิ่งใดก็ตาม มักจะต้องกำหนดเป้าหมายหรือสิ่งที่วัดให้ชัดเจนว่าจะประเมินอะไรและประเมินอย่างไร จากนั้นจึงเลือกใช้เครื่องมือและเทคนิคที่สอดคล้องกับสิ่งที่ประเมิน หากไม่มีเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน มักนิยมสร้างขึ้นเองอย่างมีหลักการ และขั้นตอนสุดท้ายคือการนำวิธีการและเครื่องมือไปประเมินอย่างไม่มีอคติและยุติธรรม ผู้วัดควรตระหนักว่าการวัดผลจะมีความคาดเคลื่อนหรือขอผิดพลาดเสมอ

2.6.2 ลักษณะสำคัญของเครื่องมือวัดผลทางการศึกษา

ภัทธา นิคมานนท์ (2540) แบบทดสอบ แบบวัด หรือเครื่องมือสำหรับในการวัดและประเมินผลทางการศึกษาที่ดีควรมีคุณสมบัติ คือ (1) ความเที่ยงตรงสูง นั่นคือสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการวัด (2) มีความเชื่อมั่นดี หมายถึง ผลที่วัดคงที่แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลงไปมา วัดซ้ำก็ครั้งกับกลุ่มตัวอย่างเดิมได้ผลเท่าเดิม หรือใกล้เคียงกัน สอดคล้องกัน (3) มีความยากง่ายพอเหมาะคือไม่ยากหรือง่ายเกินไป (4) มีอำนาจจำแนกได้สามารถแบ่งแยกผู้สอบออกตามระดับความสามารถเก่ง และอ่อนได้โดยคนเก่งจะตอบข้อสอบได้ถูกมากกว่าคนอ่อน (5) มีประสิทธิภาพ หมายถึง ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ลงทุนน้อย (6) มีความยุติธรรม ไม่เปิดโอกาสให้ได้เปรียบเสียเปรียบ (7) มีความจำเพาะเจาะจง (8) ใช้คำถามที่ลึก (9) คำถามย่อย และ (10) ความจำเพาะเจาะจง

1. ความเที่ยงตรง (Validity)

ในการสร้างแบบทดสอบหรือเครื่องมือวิจัยสำหรับเก็บข้อมูล มักจะกล่าวถึงความเที่ยงตรง ซึ่งมักมีความหมายและรายละเอียดดังนี้

1) ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) หมายถึง การวัดนั้นสามารถวัดได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัดได้ครบถ้วนตามจุดประสงค์ของการวัด ในทางปฏิบัติมักจะต้องทำตารางจำแนกเนื้อหา จุดประสงค์ตามที่ต้องการก่อนจะทำการออกข้อสอบหรือแบบวัด

2) ความตรงเชิงสัมพันธ์ (criterion-related validity) แบ่งการออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) ความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ (predictive validity) คือคาดคะเนจากแบบสอบสามารถทำนายถึงผลการเรียนในวิชานั้น ๆ ได้อย่างเที่ยงตรง (2) ความเที่ยงตรงตามสภาพ (concurrent validity) หมายถึง คาดคะเนที่ได้จากแบบสอบสะท้อนผลตรงตามสภาพเป็นจริง กล่าวคือเด็กเก่งจะได้คะแนนสอบสูง ส่วนเด็กอ่อนจะได้คะแนนต่ำจริง

3) ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (construct validity) หมายถึง คัดเลือกแบบวัดที่มีความสอดคล้องกับลักษณะและพฤติกรรมจริงของเด็ก เช่น สอดคล้องกับความรู้ความมีเหตุผล ความเป็นผู้นำ เชาวปัญญา เป็นต้น

2. ความเชื่อมั่น (reliability)

แบบทดสอบที่ดีต้องมีความเชื่อมั่นได้ว่าผลจากการวัดคงที่แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงไปมา การวัดครั้งแรกเป็นอย่างไร เมื่อวัดซ้ำอีกโดยใช้แบบทดสอบชุดเดิมผู้ถูกทดสอบกลุ่มเดิม จะวัดกี่ครั้งก็ตามผลการวัดควรจะเหมือนเดิมหรือใกล้เคียงเดิม สอดคล้องกัน แบบทดสอบที่เชื่อมั่นได้จะสามารถให้คะแนนที่คงที่แน่นอน ปกติการสอบแต่ละครั้งคะแนนที่ได้มักไม่คงที่ แต่ถ้าอันดับของผู้ที่ทำข้อสอบยังคงที่เหมือนเดิมก็ยิ่งถือว่าแบบทดสอบนั้นมีความเชื่อมั่นสูง ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหมายถึงความคงที่ของคะแนนที่จากการสอบของคนกลุ่มเดิมหลาย ๆ ครั้ง การหาค่าความเชื่อมั่นได้จึงยึดหลักการสอบหลาย ๆ ครั้งแล้วหาความสัมพันธ์ ของคะแนนที่ได้จากการสอบหลาย ๆ ครั้ง ถ้าคะแนนของผู้สอบแต่ละคนคงที่หรือขึ้นลงตามกัน แสดงว่าแบบทดสอบนั้นมีความเชื่อมั่นสูง (reliability) ค่าความเชื่อมั่นคำนวณได้จากการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทั้ง 2 ชุด จากการสอบผู้สอบกลุ่มเดิม 2 ครั้ง โดยใช้แบบทดสอบเดียวกัน ความเชื่อมั่นมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1.00 วิธีการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบสามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1) การสอบซ้ำ (test and retest) เป็นการนำแบบทดสอบชุดเดียวกันไปสอบผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน 2 ครั้ง ในเวลาห่างกันพอสมควร (ป้องกันการจำข้อสอบได้) แล้วนำคะแนนทั้ง 2 ชุดนั้นมาหาค่าความสัมพันธ์ที่ได้คือค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวิธีการนี้เรียกว่า “measure of stability” การหาความเชื่อมั่นลักษณะนี้มีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ (1) ผู้ทำแบบทดสอบอาจเกิดความเบื่อหน่าย เพราะธรรมชาติของบุคคลไม่ชอบความซ้ำซากจำเจ (2) เสียเวลาในการสอบมาก และ (3) ผู้สอบเกิดการเรียนรู้จากการสอบครั้งแรก ทำให้สอบครั้งหลังทำได้คล่องขึ้น เกิดความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ดังนั้น การหาค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบนี้จึงไม่เป็นที่นิยม

2) ใช้แบบทดสอบคู่ขนาน (parallel test หรือ equivalence tests) แบบทดสอบคู่ขนาน หมายถึง แบบทดสอบ 2 ชุด ที่มีลักษณะและคุณภาพใกล้เคียงกันมากที่สุด ทั้งด้านเนื้อหา ความยากง่าย อำนาจจำแนกลักษณะคำถาม และจำนวนข้อคำถาม จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกัน สามารถใช้แทนกันได้การใช้แบบทดสอบคู่ขนานนี้เป็นการแก้ปัญหาข้อจำกัดต่าง ๆ ของการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยการสอบซ้ำ วิธีการหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทำได้โดยนำแบบทดสอบคู่ขนานไปทดสอบนักเรียน กลุ่มเดียวกันทั้ง 2 ฉบับ ในเวลาเดียวกันแล้วนำคะแนนจากการทำแบบทดสอบทั้ง 2 ชุดนี้มาหาความสัมพันธ์กันก็จะได้ค่าความเชื่อมั่นดังกล่าว วิธีการนี้เรียกว่า “measure of equivalence test” ข้อจำกัดของการทดสอบนี้คือการสร้างแบบทดสอบที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกันทั้งเนื้อหา ความยากง่ายและอำนาจการจำแนก เป็นต้น มักจะทำได้ยากและต้องใช้ประสบการณ์สูง

3) วิธีการแบ่งครึ่งข้อสอบ (split-half) เป็นการสร้างข้อสอบชุดเดียวให้ผู้สอบชุดเดียวกัน (แต่แบ่งครึ่งข้อสอบ และได้ค่าคะแนน 2 ชุด) เป็นการแก้ปัญหาความยากในการสร้างแบบ

ทดสอบแบบคูชานาน แต่ได้ผลเช่นเดียวกับการสอบซ้ำ หรือการใช้ข้อสอบคูชานาน วิธีการออกแบบ ตรวจสอบข้อสอบครั้งละครั้งฉบับ (แบ่งข้อคึ่กับข้อคูหรือครั้งแรกและครั้งหลัง) นิยมใช้ข้อคูและคึ่มากกว่า เนื่องจากการเรียงลำดับข้อสอบนิยมเรียงตามเนื้อหาเป็นตอน ๆ จากง่ายไปยาก ดังนั้น การแบ่งครั้ง ลักษณะนี้จึงมีลักษณะคล้ายคลึงพออนุโลมให้เป็นแบบทดสอบคูชานานได้เมื่อตรวจและได้คะแนน 2 ชุดแล้ว นำคะแนนทั้งสองมาหาค่าความสัมพันธ์กัน เป็นค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบครั้งฉบับ เรียกว่า “internal consistency” หลังจากนั้นจึงนำมาคำนวณค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งค่าความเชื่อมั่นข้อสอบเต็มฉบับนั้นจะสูงกว่าครั้งฉบับ เนื่องจากค่าความเชื่อมั่นขึ้นกับความยาวหรือจำนวนข้อคำถาม ข้อสอบที่มีข้อคำถามมากจะมีระดับความเชื่อมั่นสูงกว่าแบบสอบที่มีจำนวนข้อสอบน้อย

4) วิธี Kuder-Richardson (KR-20/KR-21) เป็นการหาค่าความคงที่ภายในของแบบทดสอบเรียกว่า ความเชื่อมั่นภายใน (internal consistency) สูตรที่นิยมใช้คือสูตรคำนวณ KR-20 และ KR-21

3. ความเป็นปรนัย (objectivity)

ความเป็นปรนัย หมายถึง ความชัดเจน ความถูกต้องและความเข้าใจตรงกันโดยยึดถือความถูกต้องทางวิชาการเป็นเกณฑ์การสร้างแบบทดสอบใด ๆ จำเป็นองมีความชัดเจนเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ออกข้อสอบและผู้ทำข้อสอบ คุณสมบัติความเป็นปรนัยของแบบทดสอบพิจารณาได้เป็น 3 ประการ คือ (1) ผู้อ่านข้อสอบทุกคนเข้าใจตรงกัน (2) ผู้ตรวจทุกคนให้คะแนนได้ตรงกัน (3) แปลความหมายของคะแนนได้ตรงกัน

4. ความยากง่าย (difficulty)

แบบทดสอบที่ดีต้องมีความยากง่ายพอเหมาะ กล่าวคือไม่ยากเกินไปหรือไม่ง่ายเกินไปในแบบทดสอบชุดหนึ่ง ๆ อาจมีทั้งข้อสอบที่ค่อนข้างยาก ปานกลางและค่อนข้างง่ายปะปนกันไป ความยากง่ายของแบบทดสอบพิจารณาได้จากผลการสอบของข้อสอบทั้งฉบับเป็นสำคัญ ความยากง่ายพิจารณาได้จาก (1) ความยากง่ายของแบบทดสอบทั้งฉบับ และ (2) ความยากง่ายข้อความถามรายข้อ ซึ่งมีข้อพิจารณาดังต่อไปนี้

1) ความยากง่ายของแบบสอบทั้งฉบับสามารถพิจารณาจาก (1) คะแนนรวมของแบบทดสอบทั้งฉบับ หากคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มแสดงว่าง่าย ถ้าต่ำกว่าครึ่งของคะแนนเต็มถือว่ายากหรือค่อนข้างยาก ทั้งนี้พิจารณาร่วมกับจุดประสงค์และเกณฑ์ของการสอบด้วย (2) พิจารณาจากความยากง่ายของข้อคำถามรายข้อ โดยนำความยากง่ายรายข้อมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ยความยากง่ายรายข้อรวมทั้งฉบับ) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0-1.00 หากค่าเฉลี่ยความยากง่ายรายข้อทั้งฉบับสูงกว่า 0.50 ถือว่าข้อสอบนั้นง่ายหรือค่อนข้างง่าย หากมีค่าต่ำกว่า 0.50 ถือว่าแบบทดสอบนั้นค่อนข้างยาก

2) ความยากง่ายรายข้อ พิจารณาจากจำนวนผู้ตอบถูกในข้อสอบแต่ละข้อ ถ้าข้อใดผู้ตอบถูกมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้สอบทั้งหมดถือว่าข้อสอบง่าย ในทำนองเดียวกันหากตอบถูกน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้สอบถือว่ายากหรือค่อนข้างยาก ดังนั้น ค่าความยากง่ายของข้อสอบ หมายถึงสัดส่วนของผู้ที่ตอบข้อคำถามถูกนั่นเอง ซึ่งนิยมแทนด้วย “p” มีค่าตั้งแต่ 0-1.00 ถ้าค่า p สูงแสดงว่าคำถามข้อนั้นมีผู้ตอบถูกมาก แสดงว่าข้อสอบนั้นง่าย ถ้าค่า p ต่ำ แสดงว่าคำถามข้อนั้นมีผู้ตอบน้อย แสดงว่าข้อสอบยาก แบบทดสอบที่ดีควรมีค่าความยากง่ายพอเหมาะ ค่า p อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 อย่างไรก็ตามการพิจารณาความยากง่ายของข้อสอบ อาจแตกต่างกันตามจุดประสงค์ของการสอบ เช่น แบบทดสอบสำหรับประเมินผลการเรียนการสอนทั่วไป อาจใช้แบบสอบที่มีค่าความยากง่าย 0.20-0.80 แต่แบบทดสอบเพื่อคัดเลือกเรียนต่ออาจใช้แบบสอบที่มีค่าความยากง่าย 0.15-0.75 ส่วนแบบสอบสำหรับการประเมินแบบอิงเกณฑ์อาจใช้แบบทดสอบที่ง่าย เนื่องจากการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์มักใช้เกณฑ์ในการประเมิน 80-90 เปอร์เซนต์

5. อำนาจจำแนก (discrimination)

แบบทดสอบที่ดีต้องสามารถจำแนกผู้สอบที่มีความสามารถเก่ง อ่อน ต่างกันออกได้โดยคนเก่งจะตอบข้อสอบถูกมากกว่าคนอ่อน โดยพิจารณาจาก

1) ค่าอำนาจจำแนกแบบทดสอบทั้งฉบับ กล่าวคือ (1) หากคะแนนรวมของผู้ทำข้อสอบทั้งกลุ่ม มีการกระจายตัวตั้งแต่ศูนย์ถึงเกือบเต็มแสดงว่าแบบทดสอบนั้นจำแนกได้แต่ถ้าคะแนนรวมมีการเกาะกลุ่มกัน หรือมีการกระจายตัวของคะแนนน้อย แสดงว่าแบบทดสอบนั้นไม่มีอำนาจจำแนกต่ำหรือจำแนกไม่ได้นั่นเอง (2) ค่าเฉลี่ยของค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยทั่วไปค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบทดสอบมีค่าระหว่าง -1.00+1.00 หากค่าเฉลี่ยของค่าอำนาจจำแนกรายข้อเท่ากับหรือมากกว่า 0.20 แสดงว่าแบบทดสอบฉบับนั้นจำแนกได้

2) ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบรายข้อ ซึ่งพิจารณาจากหลักที่ว่าคนเก่งย่อมตอบถูกมากกว่าคนอ่อน ดังนั้นหากข้อใดที่มีคนอ่อนตอบถูกมากกว่าเรียกว่า “จำแนกกลับ” ส่วนข้อใดหากคนเก่งและคนอ่อนตอบถูกพอ ๆ กันเรียกว่า “จำแนกไม่ได้” ดังนั้น หากข้อสอบใด ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าบวกแสดงว่าจำแนกได้มีค่าลบแสดงว่าจำแนกคนกลับและเป็นศูนย์หรือใกล้ศูนย์แสดงว่าข้อคำถามนั้นไม่มีอำนาจจำแนกคนเก่งและคนอ่อนตอบผิดถูกพอ ๆ กัน ควรมีการปรับปรุงก่อนนำไปใช้

6. ความมีประสิทธิภาพ (efficiency)

เครื่องมือวัดที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง เครื่องมือที่ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ประโยชน์สูง ประหยัดสุด โดยลงทุนน้อยที่สุด ไม่ว่าจะเป็นด้านเวลา แรงงาน ความสะดวกสบาย แบบทดสอบที่ดีควรมีพิพัตผลลดทอนน้อย รูปแบบดูง่าย เป็นระเบียบ เรียบร้อย อ่านง่าย

7. ความยุติธรรม (fair)

แบบทดสอบที่ดีต้องไม่เปิดโอกาสให้ผู้สอบได้เปรียบเสียเปรียบกัน เช่น แบบทดสอบบางฉบับผู้สอนออกข้อสอบเน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ผู้เรียนบางคนได้เคยค้นคว้าทำรายงานมาก่อน เป็นต้น ดังนั้น ผู้ออกข้อสอบควรคำนึงถึงข้อได้เปรียบเสียเปรียบของผู้ทำแบบทดสอบด้วย

8. คำถามลึก (searching)

แบบทดสอบที่สอบถามเฉพาะความรู้ความเข้าใจ ผู้ออกข้อสอบไม่ควรถามลึกจนกระทั่งต้องใช้ความรู้ระดับวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหา ดังนั้น ความลึกซึ้งของคำถามควรสอดคล้องกับลักษณะและจุดประสงค์ของการวัด

9. คำถามยั่วยุ (exasperation)

คำถามยั่วยุมีลักษณะเป็นคำถามที่ทำให้ผู้สอบอยากคิดอยากทำมีลีลาการถามที่น่าสนใจ ไม่ถามวกวนซ้ำซากนาเบื่อ อาจใช้รูปประกอบคำถาม การเรียงข้อความในข้อสอบควรเรียงหลายแบบคละกัน อาจเรียงลำดับเนื้อหา เรียงลำดับความยากง่าย สลับกัน เป็นต้น

10. ความจำเพาะเจาะจง (definite)

ลักษณะคำถามที่ดีไม่ควรถามกว้างเกินไป ไม่ถามคลุมเครือหรือเล่นสำนวนจนผู้สอบงงผู้อ่าน อ่านแล้วต้อง มีความชัดเจนว่าครุถามอะไร สอนจะตอบถูกหรือไม่เป็นอีกเรื่อง ขึ้นกับความรู้ความสามารถของผู้ตอบ

2.6.3 เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลด้านการศึกษา

ในการวัดและประเมินผลด้านการศึกษานั้นจะใช้เครื่องมือโดยขึ้นอยู่กับลักษณะจุดประสงค์การศึกษาและแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้มีหลายลักษณะ แต่ละชนิดมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้ (ภัทรา นิคมานนท์, 2540)

1. แบบทดสอบ

แบบทดสอบคือชุดของคำถามหรือสิ่งเร้าที่นำไปใช้ให้ผู้สอบตอบสนองออกมา ชุดของสิ่งเร้านี้มักอยู่ในรูปของข้อคำถาม ซึ่งอาจให้เขียนตอบแสดงพฤติกรรมให้พูดออกทางวาจาก็ทำให้สามารถวัดได้ สังเกตได้และนำไปสู่การแปลความหมายได้ แบบทดสอบนี้สามารถใช้ได้กับการวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย แต่ส่วนใหญ่นิยมวัดทางด้านพุทธิพิสัย (cognitive) แบบทดสอบแบ่งตามจุดมุ่งหมายออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (achievement Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ทักษะ และความสามารถมองด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประมาณค่า ซึ่งแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อาจเป็นประเภทที่ผู้สอนสร้างขึ้นเอง เช่น ข้อสอบปลายภาค หรือเป็นแบบทดสอบมาตรฐานที่มีผู้สร้างไว้แล้ว เช่น ข้อสอบ

TOFEL รูปแบบและวิธีการใช้แบบทดสอบแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ (1) แบบสอบปากเปล่า (oral Test) เป็นการทดสอบที่อาศัยการซักถามเป็นรายบุคคล เหมาะสำหรับผู้สอบจำนวนน้อย ข้อดีคือสามารถถามได้ละเอียดและสามารถโต้ตอบได้ (2) แบบเขียนตอบ (paper-pencil test) เป็นการทดสอบที่มีการเขียนตอบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบอัตนัย หมายถึง แบบทดสอบที่ถามให้ตอบยาว ๆ สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง เหมาะสำหรับการวัดความสามารถในการใช้ภาษาและแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย และแบบทดสอบปรนัย หมายถึง แบบทดสอบประเภท ถูก-ผิด จับคู่ เติมคำ และเลือกตอบ เหมาะสำหรับผู้สอบจำนวนมาก ๆ มีเวลาตรวจข้อสอบน้อย (3) แบบปฏิบัติ (performance test) เป็นการทดสอบที่ผู้สอบได้แสดงพฤติกรรมออกมาโดยการกระทำหรือลงมือปฏิบัติจริง เช่น การสอบนวด การสอบปฏิบัติทางกายภาพบำบัด เป็นต้น

2) แบบทดสอบวัดความถนัดหรือทักษะ (aptitude test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดศักยภาพระดับสูง ของบุคคลว่า สมรรถภาพในการเรียนรู้มีมากน้อยเพียงใด และควรเรียนด้านใดหรือทำงานในด้านใด จึงจะเหมาะสมและประสบความสำเร็จ แบบทดสอบประเภทนี้แบ่งย่อยได้เป็น 2 ประเภท คือแบบทดสอบความถนัดในการเรียน (scholastic aptitude test) และแบบทดสอบความถนัดจำเพาะ (specific test) ซึ่งแบ่งความถนัดเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษา การใช้คำ ตัวเลข มิติสัมพันธ์ความจำ การสังเกตรับรู้และการใช้เหตุผล

3) แบบสอบวัดความสัมพันธ์ของบุคคลเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดเกี่ยวกับบุคลิกภาพหรือการปรับตนเองของบุคคลในสังคม วัดความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในรูปแบบทดสอบวัดลักษณะบุคคล เช่น แบบทดสอบความเกรงใจ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

2. แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

แบบสอบถามเป็นชุดของข้อความที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อและความสนใจต่าง ๆ ในทางการศึกษามักนิยมใช้วัดและประเมินด้านจิตพิสัย ได้แก่ มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เป็นเครื่องมือที่ใช้ได้ทั้งให้ผู้ถูกวัดประเมินตนเองและผู้อื่นประเมิน การตอบกระทำโดยให้ผู้ตอบหรือผู้สังเกตประเมินค่าของคุณลักษณะออกมาเป็นระดับต่าง ๆ มากน้อยตามปริมาณหรือความเข้มของความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออก มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) มีหลายลักษณะที่นิยมใช้และสร้างได้ง่าย คือ มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert rating scale) และมาตราส่วนประมาณค่าแบบซีแมนติกดิฟเฟอเรนเชียล (Semantic differential rating scale)

3. แบบสำรวจรายการ

แบบสำรวจรายการ (checklist) มีลักษณะที่คล้ายมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert) เพียงแต่ส่วนที่เป็นคำตอบไม่ได้กำหนดค่าระดับความรู้สึกว่ามีมากน้อยเพียงไร แต่เป็นการตอบเพียง 2 ตัวเลือกว่า มี-ไม่มี, ใช่-ไม่ใช่, เคย-ไม่เคย เป็นต้น

4. แบบวัดเชิงสถานการณ์

เป็นแบบวัดที่สอบถามถึงแนวคิด ความรู้สึก หากอยู่ในสถานการณ์สมมติใด ๆ ที่ผู้ออกข้อสอบสร้างขึ้น อาจบรรจุไว้ในสว่นที่เป็นข้อความ หรือสว่นที่เป็นคำตอบก็ได้ อาจนำเสนอเหตุการณ์ด้วยข้อความ หรือรูปภาพ หรือสื่ออื่น ๆ ก็ได้

5. แบบสังเกต

การสังเกตเป็นเครื่องมือวัดผลที่นิยมใช้กันมาก โดยการใช้ประสาทสัมผัสของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินได้สังเกตพฤติกรรมที่สนใจในตัวผู้ถูกวัด ผลการสังเกตจะมีความเที่ยงตรงเพียงใดขึ้นกับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (1) สิ่งที่สังเกตควรเป็นรูปธรรมและสังเกตได้จริง เช่น ผลการรักษาที่ตีพิมพ์การเคลื่อนไหวของข้อที่เพิ่มขึ้น แต่บางสิ่งบางอย่างสังเกตได้ยาก เช่น อารมณ์พอใจ ความรู้สึกเจ็บปวด ทักษะคิด เป็นต้น (2) ตัวผู้สังเกต มีความตั้งใจ สามารถสังเกตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสบการณ์ในการสังเกตตีความหมายตรวจสอบเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีและสามารถสังเกตรับรู้ได้โดยไม่มีอคติหรือความลำเอียง (3) ตัวผู้ถูกสังเกต ต้องไม่รู้ว่ากำลังถูกสังเกตหรือเฝ้ามอง เพราะหากรู้ว่ากำลังถูกสังเกตหรือเฝ้ามอง ก็จะไม่เป็นไปตามธรรมชาติอาจมีพฤติกรรมเสแสร้ง เช่น แกล้งเป็นดีเรียบร้อยผิดธรรมชาติของตนเอง การสังเกตที่ดีควรแบ่งเป็นช่วง ๆ ไม่นานเกินไป และไม่ควรติดต่อกันเป็นระยะยาวนาน ควรมีแบบฟอร์มสำหรับการสังเกตไวลวงหนา เพื่อเป็นแนวทางและสำหรับการบันทึกพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สังเกตได้หลักการสังเกตที่ดีพอสรุปได้ดังนี้ (1) สังเกตเฉพาะเรื่องที่กำลังสนใจเท่านั้น (2) สังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมาย (3) ควรพินิจพิเคราะห์จนเข้าใจในรายละเอียด (4) มีการจดบันทึกสิ่งที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสังเกตไว้อย่างครบถ้วน (5) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตควรตรวจสอบจนมั่นใจ อาจตรวจสอบกับผู้สังเกตอื่น ๆ หรือหลักฐานอื่น ๆ ประกอบยืนยันตรงกัน

หลังจากการศึกษาแนวคิด (concept) ทฤษฎี (theory) และศึกษาหลักการ (principle) เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการศึกษา (educational measurement and evaluation) และการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด (concept) ทฤษฎี (theory) และหลักการ (principle) เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการศึกษาไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) และสังเคราะห์ (synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณและข้อคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อศึกษาวิจัยในประเด็นของทางการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพนักศึกษาในด้านทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

2.7.1 การประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance) หมายถึง การทำกิจกรรมหรือการปฏิบัติการหลักอย่างเป็นระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้โดยมีกระบวนการควบคุมคุณภาพ (quality control) การตรวจสอบคุณภาพ (quality auditing) และการประเมินคุณภาพ (quality assessment) จนทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพ และมาตรฐานของดัชนีชี้วัดระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการวางแผนและกระบวนการจัดการของผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตรและตรงตามความมุ่งหวังของสังคม เนื่องจากพ่อแม่มีสิทธิเรียกร้องให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา จัดการศึกษาให้แก่ลูกอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้ลูกมีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่าง ๆ ได้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจและความถนัดที่แตกต่างกัน และที่สำคัญคือทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่สังคมต้องการ เป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ต่อไปไม่ว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองจะส่งลูกเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาใด จะมีความมั่นใจได้ว่าสถาบันการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูงเท่าเทียมกัน ไม่จำเป็นต้องวิ่งเต้นหรือฝากลูกเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นระบบที่พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาให้ทัดเทียมกัน ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงยอมไม่ได้ ถ้าลูกเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่งแล้วไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดไว้ในระดับต่าง ๆ ดังนั้น ผู้ที่รับประกันคุณภาพการศึกษาโดยตรง คือ ผู้บริหารสถาบันการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของระดับอำเภอ จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา กรมเจ้าสังกัดและกระทรวง ต้องมีการรับผิดชอบเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาร่วมกัน การประกันคุณภาพการศึกษาแบ่งได้ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, 2567)

1) การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (internal quality assurance) หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาจากภายใน โดยวงจร PDCA (plan-do-check-act) เป็นการปฏิบัติโดยบุคลากรของสถาบันการศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการศึกษานั้น ๆ

2) การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก (external quality assurance) หมายถึง การประเมินผล (evaluation) และการติดตามตรวจสอบคุณภาพ (quality monitoring) และมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน

คุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและเป็นการพัฒนาให้มีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษานั้น ๆ

ยุทธวิธีในการทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและผลกระทบ (effect) ที่สำคัญจากการสื่อสารที่ไร้พรมแดน (borderless communication) ทำให้ประเทศไทยมีการรับรู้และตื่นตัวในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมต่อประเทศตะวันตก ความคาดหวังของสังคม ความต้องการของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษากลายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก สิ่งเหล่านี้ได้ถูกระบุในกฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษา กล่าวคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ (Quality) และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยดังนี้ (มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, 2567)

1. ระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก

1) ระบบการประกันคุณภาพภายใน (internal quality assurance) มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

2) ระบบการประกันคุณภาพภายนอก (external quality assurance) มาตรา 49 กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2. ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามกำหนดในกฎของกระทรวง ซึ่งกฎของกระทรวงศึกษาธิการมี 2 ฉบับ ดังนี้

1) กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 กำหนดไว้ในข้อ 2 วรรคสองของบัญญัติว่าระบบ

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย (1) ระบบการบริหารจัดการและสารสนเทศ (2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา (3) การจัดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (5) การตรวจสอบและการทบทวนคุณภาพการศึกษา (6) การประเมินคุณภาพการศึกษา (7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และ (8) การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

2) กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 ข้อ 6 (1) บัญญัติว่า ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาของคณะวิชาและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยคำนึงถึงองค์ประกอบของคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาดังต่อไปนี้ (1) ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนดำเนินงาน (2) การเรียนการสอน (3) กิจกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา (4) การวิจัย (5) การบริการทางวิชาการแก่สังคม (6) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (7) การบริหารและการจัดการ (8) การเงินและงบประมาณ และ (9) ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา

3) การประกันคุณภาพการศึกษามีหลักการ ดังนี้ (1) สร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษา (2) การป้องกันปัญหา ต้องมีการวางแผนและการเตรียมการ (3) ตั้งมั่นบนหลักวิชาในการพัฒนาหลักวิชาชีพ (4) การดำเนินงานสามารถติดตามตรวจสอบและประเมินตนเองได้ (5) การดำเนินงานเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานทุกระดับทุกชั้นตอน (6) การสร้างความรู้ ทักษะและความมั่นใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา (7) การประสานสัมพันธ์ในองค์กรและบุคลากรในพื้นที่ และ (8) การเน้นภาวะผู้นำของผู้บริหาร

4) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย

ก. จุดมุ่งหมายทั่วไป ได้แก่ (1) เพื่อให้ทราบระดับคุณภาพ (quality level) ของสถาบันการศึกษาในการดำเนินการภารกิจต่าง ๆ (2) เพื่อกระตุ้นเตือน (stimulate) ให้สถาบันการศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง (3) เพื่อให้ทราบความก้าวหน้า (progress) ของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษา และ (4) เพื่อรายงานสภาพและการพัฒนาในด้านคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันการศึกษาต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข. จุดมุ่งหมายเฉพาะ ประกอบด้วย (1) เพื่อตรวจสอบยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบแนวทางและวิธีการที่กำหนด และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด (2) เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นถึงจุดเด่น-จุดที่ควรพัฒนาของสถาบันการศึกษา เจาะลึกของความสำเร็จและสาเหตุของปัญหา (3) เพื่อ

ช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด (4) เพื่อส่งเสริมให้สถาบันการศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง และ (5) เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพการศึกษาภายในกับภายนอก

1) การประกันคุณภาพภายใน เป็นการตรวจสอบ การควบคุม การติดตาม ประเมินผลคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถาบันการศึกษานั้นทั้งหมด หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการศึกษานั้นผลจากการตรวจสอบคุณภาพภายในคือมีการวางระบบงานที่มีระบบและกลไกที่ชัดเจน มีการดำเนินงาน รวมทั้งมีการพัฒนาฐานข้อมูลในด้านต่าง ๆ

2) ส่วนการประกันคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาซึ่งกระทำโดยหน่วยงานภายนอกหรือผู้ประเมินภายนอกเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

3) การประกันคุณภาพภายในจะเน้นการตรวจสอบและประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาด้านต่าง ๆ ของปัจจัยนำเข้า (input) และกระบวนการ (process) ส่วนการประกันคุณภาพภายนอก จะเน้นการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในด้านต่าง ๆ ของผลผลิต (output) และผลลัพธ์ (outcome)

ดังนั้น การประเมินคุณภาพภายในย่อมส่งผลถึงการประกันคุณภาพภายนอกโดยตรง การประกันคุณภาพภายนอกจะใช้ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานต่าง ๆ ในการประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา รวมทั้งการตรวจเยี่ยมสถาบันซึ่งในการประเมินต้องคำนึงถึงปรัชญา พันธกิจและลักษณะการจัดการเรียนการสอนของแต่ละสถาบันการศึกษาโดยสถาบันการศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปี เตรียมเอกสารข้อมูลในด้านต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลตามตัวบ่งชี้และรายงานการประเมินตนเอง

2.7.2 จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของไทยนับเป็นนวัตกรรมการศึกษา (educational innovation) เพราะเป็นเรื่องใหม่ที่มีการจัดทำขึ้นเพื่อให้บุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบของการประกันคุณภาพ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาสมฤทธิ์ผลตาม ความคาดหวัง จึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา (ทองอินทร วงศ์โสธร, 2541, หน้า 2-3) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายตลอดจนข้อดี-ข้อเสียของการประกันคุณภาพ ดังนี้ (1) ช่วยสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาการศึกษา (2) สร้างความ

มั่นใจให้แก่สังคมไม่ว่าจะอยู่ในประเทศหรือนอกประเทศเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา (3) ช่วยให้หน่วยงานจัดสรรงบประมาณทำหน้าที่ได้เต็มความรับผิดชอบ (4) ให้ข้อมูลสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ผู้จ้างงาน ผู้ประกอบการ นายจ้าง ผู้ปกครอง รัฐบาลหน่วยจัดสรรงบประมาณและสถาบันอุดมศึกษา (5) ให้เกิดความชัดเจนและโปร่งใสเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และความหมายของโปรแกรมการศึกษา และ (6) ก่อให้เกิดมาตรการความรับผิดชอบต่อทรัพยากรที่จัดสรรจากกระเป๋าของประชาชนหรือบุคคลที่ให้ทรัพยากรแก่สถาบันอุดมศึกษา สวนข้อดีของการประกันคุณภาพการศึกษาได้แก่ การเพิ่มคุณภาพการศึกษา เพิ่มความสำคัญของการเรียนการสอน หลักสูตร และรายวิชา มีความชัดเจน อาจารย์มีส่วนร่วม นักศึกษามีส่วนร่วมและได้ทรัพยากรเพิ่ม สำหรับข้อเสียได้แก่ การมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก มีการใช้บุคลากรมากใช้เวลานาน ใช้เอกสารมากและยากที่จะทำให้เป็นระบบอันหนึ่งอันเดียว

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจะทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและการพัฒนาการศึกษาทุกขั้นตอน ตั้งแต่ การกำหนดเป้าหมาย/การวางแผน การทำตามแผน การประเมินผลและการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน นอกจากนี้การประกันคุณภาพการศึกษายังเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

1) ผู้เรียนและผู้ปกครองมีหลักประกันและความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

2) ครูได้ทำงานอย่างมืออาชีพ ได้ทำงานที่เป็นระบบที่ดี มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และเน้นวัฒนธรรมคุณภาพ ได้พัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน

3) ผู้บริหารได้ใช้ภาวะผู้นำ และความรู้ความสามารถในการบริหารงานอย่างเป็นระบบและมีความโปร่งใส เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและนิยมชมชอบของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

4) หน่วยงานที่กำกับดูแลได้สถานศึกษาที่มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระในการกำกับดูแลสถานศึกษา และก่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพทางการศึกษา และคุณภาพของสถานศึกษา

5) ผู้ประกอบการ ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้เยาวชนและคนที่มีความรู้และศักยภาพที่จะช่วยทำงานพัฒนาองค์กร ชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

หลังจากการศึกษาแนวคิด (concept) ทฤษฎี (theory) และศึกษาหลักการ (principle) เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด (concept) ทฤษฎี (theory) และหลักการ (principle) เกี่ยวกับ

การประกันคุณภาพการศึกษาไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) และสังเคราะห์ (synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณและข้อคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์อิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อออกแบบหลักสูตรต่อไป

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565

เกณฑ์มาตรฐานการจัดทำหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 เป็นเกณฑ์ที่กำหนดโดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อให้สถาบันการศึกษาในประเทศไทยสามารถพัฒนาหลักสูตรที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานระดับสากล และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ เกณฑ์นี้ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ได้แก่ การจัดทำและการพัฒนาหลักสูตร การประกันคุณภาพการศึกษา และการบริหารจัดการหลักสูตร มีองค์ประกอบหลักของเกณฑ์มาตรฐาน ดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร

1) หลักสูตรต้องมีการออกแบบเนื้อหาที่สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีการกำหนดผลการเรียนรู้ที่ชัดเจนและสามารถวัดได้ (สมศักดิ์ ศรีสวัสดิ์, 2565)

2) ต้องจัดให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยในระดับสูง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาของสังคมได้ (สุจิตรา ทรงไทย, 2565)

2. คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน

1) อาจารย์ผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษาต้องมีคุณวุฒิต่างน้อยระดับปริญญาเอกหรือเทียบเท่า และต้องมีประสบการณ์ในการวิจัยที่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่สอน (ประดิษฐ์ พิทยาพันธ์, 2565)

2) อาจารย์ต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นในการสอนและการวิจัย (ชุตินา จิตรวิมล, 2565)

3. การประกันคุณภาพการศึกษา

1) หลักสูตรต้องมีระบบประกันคุณภาพที่เข้มงวดและมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนได้รับการศึกษาในระดับสูง (พงษ์ศักดิ์ สุขเจริญ, 2565)

2) ต้องมีการติดตามผลการเรียนรู้และความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน (ศิริวรรณ ธรรมรัตน์, 2565)

4. การบริหารจัดการหลักสูตร:

1) สถาบันการศึกษาต้องมีระบบการบริหารจัดการหลักสูตรที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสนับสนุนด้านทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม (วิชาญ แก้วกาญจน์, 2565)

2) ต้องมีการประสานงานระหว่างสถาบันการศึกษา ผู้สอน และนักศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด (สมฤดี พงศ์สุวรรณ, 2565)

กล่าวได้ว่า เกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและประกันคุณภาพหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้หลักสูตรเหล่านี้สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางวิชาการ วิชาชีพ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร

1) การออกแบบหลักสูตร หลักสูตรต้องมีโครงสร้างที่ชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหาที่จำเป็นต่อการบรรลุผลการเรียนรู้ (learning outcomes) ซึ่งต้องสอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2) การบูรณาการความรู้ หลักสูตรต้องส่งเสริมการบูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้

3) ความทันสมัย หลักสูตรต้องได้รับการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในวงการวิชาการและตลาดแรงงาน

2. คุณภาพของผู้สอน

1) คุณสมบัติของอาจารย์ อาจารย์ผู้สอนต้องมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยเฉพาะในด้านวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การวิจัยในสาขาวิชาที่สอน

2) การพัฒนาวิชาชีพ ต้องมีการส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนพัฒนาทักษะและความรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการเข้าร่วมการอบรม สัมมนา หรือการทำวิจัย

3. การประกันคุณภาพการศึกษา

1) ระบบการประเมินผล หลักสูตรต้องมีระบบการประเมินผลที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ทั้งในด้านผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและประสิทธิภาพของการสอน

2) การติดตามและปรับปรุง ต้องมีการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรและการสอนอย่างต่อเนื่อง

4. การบริหารจัดการหลักสูตร

1) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สถาบันการศึกษาต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตรที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

2) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย การพัฒนาหลักสูตรต้องมีการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย เช่น ผู้เรียน อาจารย์ ผู้ประกอบการ และชุมชน

5. ความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

1) การรับรองคุณภาพ หลักสูตรต้องได้รับการรับรองจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อยืนยันว่าเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

2) การแลกเปลี่ยนและความร่วมมือระหว่างประเทศ หลักสูตรต้องส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาหรือองค์กรในต่างประเทศ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะและประสบการณ์ในระดับนานาชาติ

ดังนั้น สรุปได้ว่าเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 นี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของการศึกษาในระดับสูงสุด โดยมีการกำหนดมาตรฐานในทุกด้าน ตั้งแต่การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร การคัดเลือกและพัฒนาคุณภาพของผู้สอน การประกันคุณภาพการศึกษา ไปจนถึงการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

หลังจากการศึกษาแนวคิด (concept) ทฤษฎี (theory) และศึกษาหลักการ (principle) เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 และการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด (concept) ทฤษฎี (theory) และหลักการ (principle) เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) และสังเคราะห์ (synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณและข้อคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์อิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อออกแบบหลักสูตรต่อไป

2.9 พื้นที่ที่ศึกษาวิจัย

2.9.1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ มีสถานะส่วนงานทางการศึกษาเป็นระดับ “วิทยาลัย” ขึ้นตรงต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญา

ตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เสนอขออนุมัติจัดตั้ง “วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ” ต่อสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมีพระราชธรรมานุวัตร (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระประภัสสรมนี) เป็นรองอธิการบดีวิทยาเขตร้อยเอ็ด จากมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 3/2541 วันที่ 23 มีนาคม 2541 อนุมัติจัดตั้ง “ศูนย์โยธธ” มีฐานะเป็นห้องเรียนหนึ่งของวิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยมี “พระครูศรีวิริยโสภณ” เป็นหัวหน้าศูนย์การศึกษา เป็นรูปแรก (คนที่ 1) ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2550

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด วันที่ 22 พฤษภาคม 2541 ได้เปิดทำการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี และหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพระคุณ วิชาศีลธรรมาราม (พระอารามหลวง) ตำบลในเมือง อำเภอเมืองโยธธ จังหวัดโยธธ โดยใช้ชื่อว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ศูนย์โยธธ” โดยความอนุเคราะห์ของพระเทพสังวรญาณ (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระราชธรรมสุธี) เจ้าอาวาสวัดศีลธรรมารามและรองเจ้าคณะภาค 10 (ธ) เป็นปฐมาจารย์และองค์อุปถัมภ์ ในปี พ.ศ. 2547 วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ดำเนินเปิดให้มีการเรียนการสอนหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (ปริญญาโท) สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง และในปี พ.ศ. 2548 ได้เปิดสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา และสาขาวิชาการจัดการศึกษา โดยมี “ศูนย์ศึกษาศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย ประจำศูนย์โยธธ” เป็นผู้ดูแล

ปี พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ออกข้อกำหนดว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน (ฉบับที่ 3) โดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 8 และ มาตรา 9 วรรคแรก และมาตรา 19 (2) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ที่ 21/2550 เมื่อวันที่ 27 เดือน เมษายน พ.ศ. 2550 ให้ตราข้อกำหนดไว้ในข้อ 4 ไว้ว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีส่วนงานเพิ่มเติมคือ วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ”

วันที่ 26 ตุลาคม 2550 สำนักงานอธิการบดี ได้แจ้งคำสั่งมหาวิทยาลัย ว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนพิเศษ 96 ง ลงวันที่ 14 สิงหาคม 2550 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2550 และแต่งตั้งให้พระราชปริยัติวิมล (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระสุทธิสารโสภณ) รองอธิการบดีวิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นรูปแรก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ได้เปิดทำการเรียนการสอนหลักสูตรศาสนศาสตร์บัณฑิต (ปริญญาตรี) มีรายละเอียด ดังนี้

1. คณะศาสนาและปรัชญา
 - สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. คณะสังคมศาสตร์
 - สาขาวิชาการปกครอง

3. คณะศึกษาศาสตร์

- สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

2.9.2 วัตถุประสงค์หลักวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

- 1) ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้และความประพฤติ
- 2) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความรู้คู่คุณธรรม
- 3) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และวิจัย
- 4) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความสามานฉันท์ให้อภัยซึ่งกันและกันป้องกัน
- 5) สร้างระบบบริหารองค์การให้เป็นองค์การที่มีมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

และนำไปสู่ความเป็นสากล

2.9.3 วิสัยทัศน์วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นสถาบันที่ผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ถึงพร้อมด้วยความประพฤติที่ดีงาม สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขก่อประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม เป็นศูนย์กลางความรู้ตลอดถึงผู้ชำนาญการในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำพาสังคมรวมถึงสร้างความสามัคคี และรวมถึงการสร้าง ความเข้าใจร่วมกันในกรณีเกิดข้อขัดแย้งด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา และเป็นสถาบันที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตรงตามมาตรฐานสากล

2.9.4 พันธกิจวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ได้ดำเนินการพันธกิจเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ไว้ ดังนี้

- 1) ผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านวิชาการในทางพระพุทธศาสนา ถึงพร้อมด้วยความประพฤติที่ดีงาม เพื่อให้ตรงตามคติพจน์และปรัชญาของวิทยาลัย พร้อมทั้งขยายโอกาสให้พระภิกษุ-สามเณร และประชาชนในท้องถิ่นที่มีความสนใจได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษามากยิ่งขึ้น
- 2) สร้างเสริมให้บริการด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต อันจะนำมาซึ่งสันติสุขทั้งแก่ตนเองและสังคม สามารถนำพาสังคมสร้างความสามัคคีและสร้างความเข้าใจร่วมกันในกรณีเกิดข้อขัดแย้งด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา
- 3) ส่งเสริมพัฒนาผลงานทางด้านวิชาการและผลงานวิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น
- 4) ปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการของวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ให้เป็นระบบและตรงตามมาตรฐานสากล

2.10 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤชกร ไพค่านาม และสุรางคณา มัณยานนท์ (2565) ศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์เครือข่ายกุดบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพของการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 (2) ระดับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ (3) แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายกุดบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนจำนวน 14 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร จำนวน 14 คน และครู จำนวน 53 คน รวมจำนวน 67 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3) แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายกุดบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ด้านการบริหารงานวิชาการควรจัดอบรมให้ครูมีความรู้ เรื่องการจัดการเรียนการสอนการวัดและประเมินผล จัดสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและทันสมัย มีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและตรงกับความต้องการพัฒนาของสถานศึกษา ด้านทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นครูต้องจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้วางแผน รู้จักคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สร้างองค์ความรู้ และการนำไปใช้ จัดอบรมให้ครูได้มีความรู้เกี่ยวกับสื่อ และเทคโนโลยี จัดอบรมคุณธรรมให้นักเรียนในรูปแบบของค่ายคุณธรรม และบูรณาการในกลุ่มสาระต่าง ๆ

พิทยา ดาคม และคณะ (2565) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4” การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 (2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างาน 4 ฝ่าย จำนวน 269 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามตำแหน่ง และเทียบสัดส่วนตามประสบการณ์การทำงานและระดับการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย

โดยทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ ความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี รองลงมาคือ ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม และด้านทักษะการสื่อสาร ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือด้านทักษะการตัดสินใจ โดยข้อค้นพบในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี คือ ผู้บริหารรู้จักจุดมุ่งหมายและผลโดยส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารรู้จักชุมชนใช้เทคโนโลยีติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หรือหน่วยงานอื่นได้อย่างรวดเร็ว ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม คือผู้บริหารรู้จักประมาณใจและความไว้วางใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานแก่ทีมงาน ผู้บริหารเข้าใจบุคลากรให้โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานหรือแสดงความสามารถด้านทักษะการแก้ปัญหา คือผู้บริหารรู้จักบุคคลโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารรู้จักประมาณใจใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ด้านทักษะการตัดสินใจ คือผู้บริหารรู้จักชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาการทำงานด้วยตนเอง ผู้บริหารรู้จักผลโดยมีกระบวนการเลือกแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านทักษะการสื่อสาร คือผู้บริหารรู้จักเหตุโดยสามารถชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติงานหน้าที่และข้อราชการต่าง ๆ ให้ผู้ร่วมงานทราบด้วยวิธีที่หลากหลาย ผู้บริหารรู้จักตนเองสามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจนเข้าใจง่ายทำให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่ก้าวทันเทคโนโลยี สามารถจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีหลักธรรมในการแก้ปัญหาและเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาให้ถูกจุดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร บริหารจัดการทรัพยากรในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวิธีการกระตุ้นให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์และกล้าแสดงความคิดเห็น มีทักษะที่ดีในการสื่อสาร มีการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารประสานงานที่ชัดเจน เพื่อเพิ่มมาตรฐานการปฏิบัติงาน มุ่งเน้นพัฒนางานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

ภารดี ขาวนรินทร์ (2565) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาองค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 (2) ทดสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบ และ 3) เพื่อยืนยันความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากการระบุคุณสมบัติเพื่อให้ข้อมูลเชิงคุณภาพเลือก ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย 22 สถาบัน จำนวน 500 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ และ (3) ผู้ทรงคุณวุฒิจากการระบุคุณสมบัติเพื่อยืนยันองค์ประกอบทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ของคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยว่า มีความความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ จำนวน 7 คนในการประเมินผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพรรณนาและสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ และแบบตรวจสอบรายการเพื่อยืนยันองค์ประกอบผลการวิจัย พบว่า (1) องค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยมี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ทักษะด้านวิชาการ (2) ทักษะด้านนวัตกรรม (3) ทักษะอารมณ์และสังคม และ (4) ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (2) ผลการทดสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี และ (3) ผลจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า องค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยมีความความถูกต้อง เป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในระดับดีถึงดีมาก

นิภาพร รอดไพบุลย์ (2565) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว” การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงานและขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 263 คน จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ใน

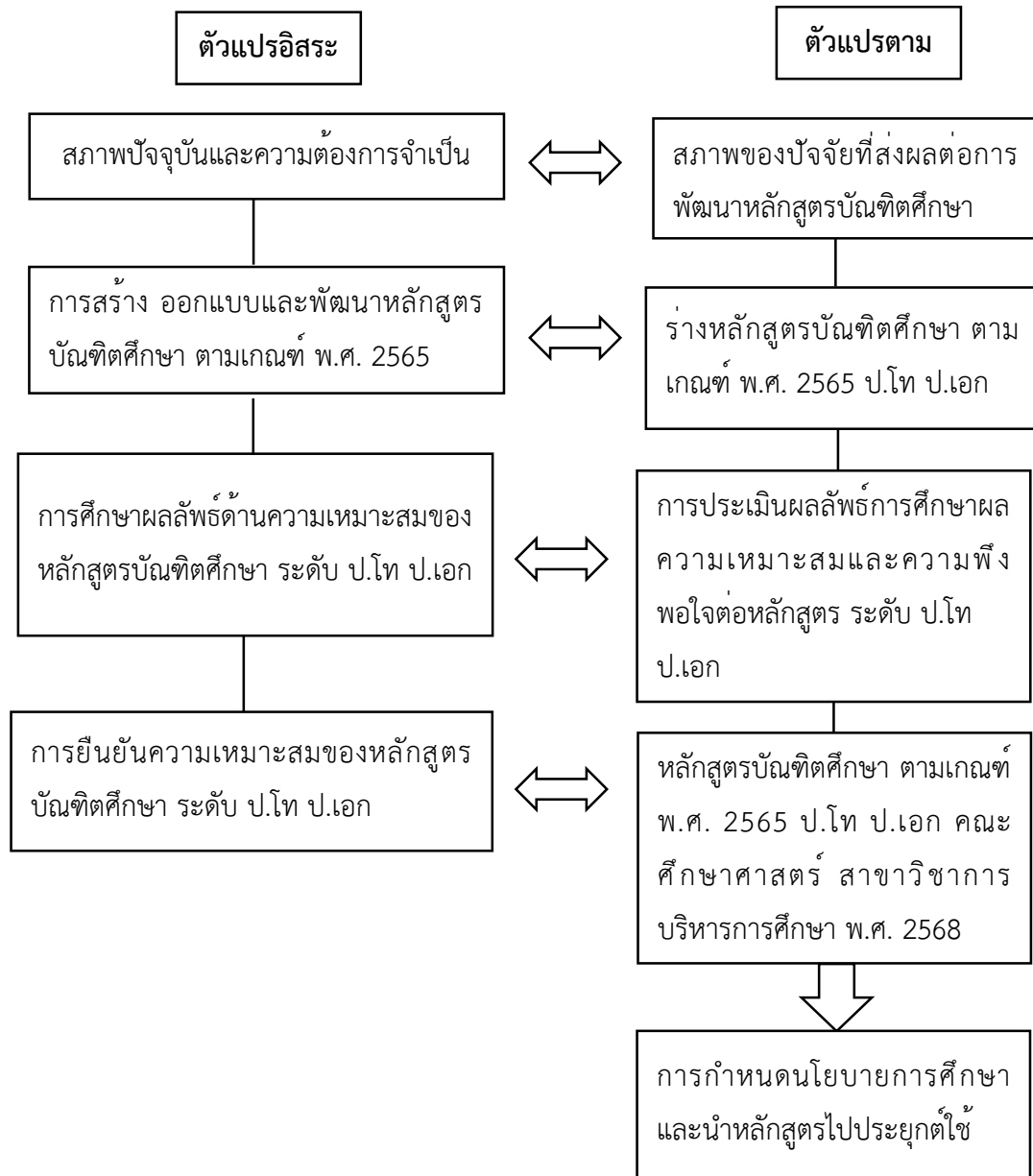
การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .57-.86 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (one way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ (Sheffe's Method) ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ทักษะการสื่อสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้นทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อดิพร เกิดเรือง และคณะ (2564) ศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาไทย” การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาไทย ดำเนินการศึกษาโดยวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า ส่งเสริมการเรียนรู้จากยุคเดิมสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ต้องจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียน การทำงานและการดำรงชีวิต เน้นการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเองโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้มากที่สุด โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ตามหลักสูตรเท่านั้นการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องคำนึงถึงการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ แบ่งปันความรู้และเนื้อหาผ่านเครือข่ายออนไลน์ เน้นการสร้างสรรค์ และการคิดเชิงวิพากษ์เน้นการใช้เครือข่ายออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เนื้อหาการเรียนรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ และส่งเสริมความรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริงมากขึ้น

2.11 สรุปกรอบแนวความคิด

ตารางภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิต และดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” ครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นการศึกษาถึงรูปแบบและกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (outcome based of education) ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย
- 3.2. ตัวแปร
- 3.3. ประเภทของข้อมูล
- 3.4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- 3.5. วิธีการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
- 3.6. การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล
- 3.7. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยและพัฒนา (research and development) มีขั้นตอนการดำเนิน 4 ขั้นตอน ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านประชากร (population) กลุ่มตัวอย่าง (sample) และกลุ่มเป้าหมาย (target group) คือ

1. ประชากร (Population)

การวิจัยและพัฒนา (research and development) มีขั้นตอนการดำเนิน 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (need assessment) โดยการเลือกพื้นที่แบบเจาะจงในชั้นสำรวจ ประกอบด้วย วิทยาเขตร้อยเอ็ด วิทยาเขตอีสาน วิทยาเขตศรีล้านช้าง วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ และวิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และนำมาใช้เป็นประชากร (population) ในการวิจัยประกอบด้วย (1) ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ (2) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (3) นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร และ (4) ศิษย์เก่า ในปี

การศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,300 รูป/คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง (Sample) จำนวน 500 รูป/คน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543)

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยและพัฒนา (research & development) มีขั้นตอนการดำเนิน 4 ระยะ (Research 1, Development 1, Research 2, Development 2) โดยมีรายละเอียดตามระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ระยะที่ 1 (Research 1) ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (PNI: priority needs index) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565) เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) ใช้กลุ่มตัวอย่าง (sample) จำนวน 500 รูป/คน และกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) ใช้วิธีการสำรวจความต้องการจำเป็นในการวิจัยและพัฒนาด้วยแบบสอบถามปลายปิด (close ended questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) และการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลชุดที่ 1 ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) จำนวน 30 รูปคน ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (วิทยาเขตและวิทยาลัย) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลชุดที่ 2 ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบง่าย (unstructured interview) จำนวน 30 รูปคน ซึ่งเป็นศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความตรง (validity) ของข้อคำถามแบบประเมิน (content Validity) โดยใช้สูตร Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าของข้อมูล

ระยะที่ 2 (Development 1) ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมายกร่างหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) แล้วนำรูปแบบฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินผล จำนวน 5 ท่าน ดังนั้น กระบวนการสร้างรูปแบบวิจัยในขั้น Development 1 เป็นการสร้างบนข้อมูลพื้นฐานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผ่านเทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) โดย

การพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งอาศัยความรอบรู้ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543)

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) แบบสนทนากลุ่ม และ (2) แบบประเมินรูปแบบด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบ เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale)

2) การรวบรวมข้อมูล/การวิเคราะห์ข้อมูล คือ (1) การสนทนากลุ่ม (2) การส่งแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา (3) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลผู้สนทนากลุ่ม และ (4) การประเมินรูปแบบการประเมินโดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินที่ได้คืน ดำเนินการวิเคราะห์และแปลความหมายโดยใช้แนวทางของ Sinjaru Thanin (2009)

3) สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความตรงของข้อคำถามแบบประเมิน (content validity) โดยใช้สูตรของ โรวิลเลลีและแฮมเบิลตัน (2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

4) การตรวจสอบแบบสามเส้าของข้อมูลเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 3 (Research 2) ขั้นตอนการศึกษาผลลัพธ์ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) ใช้วิธีการศึกษาผลความเหมาะสมและความพึงพอใจ ใช้กลุ่มตัวอย่าง (sample) จำนวน 300 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (specific) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรอบรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) และโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเป็นร้อยละของประชากรในการพิจารณาว่าถ้าขนาดประชากรเป็นหลักพัน ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10% (ธีรวิภา เอกะกุล, 2543)

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert Scale (มากที่สุด-มาก-ปานกลาง-น้อย-น้อยที่สุด)

2) การรวบรวมข้อมูล/การวิเคราะห์ข้อมูล คือ (1) การใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ จำนวน 250 ชุด (2) การตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และ (3) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

3) สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความตรงของข้อคำถามแบบประเมิน (content validity) โดยใช้สูตรของ Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K (2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบค่า t-test ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ระยะที่ 4

(Development 2) การยืนยันรูปแบบหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) โดยการแปลผลการวิจัยด้วยสถิติเชิงอ้างอิง และเชิงพรรณนาผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (computer programs for statistical computation) รวมทั้งการเผยแพร่ทางวิชาการต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2) สถิติค่า t-test แบบ One Sample เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแต่ละด้านกับค่าเกณฑ์ 3.50

3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นทั้ง 8 กับการพัฒนาหลักสูตร ตามวิธีการของสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation)

4) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

5) วิเคราะห์ความแปรปรวนของสมการถดถอย (ANOVA)

6) การค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Coefficients)

ระยะที่ 5 การสร้างคู่มือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการศึกษา (outcome based of education)

ระยะที่ 6 การนำคู่มือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการศึกษา (outcome based of education) และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ไปประยุกต์ใช้ในชุมชนหรือส่วนงานที่เกี่ยวข้องและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธร ต่อไป

3.2 ตัวแปร

การกำหนดตัวแปร (variable) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (independent variable) และตัวแปรตาม (dependent variable) ซึ่งตัวแปรดังกล่าว ผู้วิจัยได้มาจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว กำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ตัวแปรอิสระ

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (independent variables) ประกอบด้วย

1) สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตศึกษา

2) ร่างหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

3) การประเมินผลลัพธ์การศึกษาผลความเหมาะสมและความพึงพอใจต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

4) การพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่) พ.ศ. 2568

3.2.2 ตัวแปรตาม

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของตัวแปร (dependent variables) ตามที่เกิดจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน (current Condition) หรือความต้องการจำเป็น (needs assessment) และผลจากการวิจัยขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ประกอบด้วย

1) สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

2) ร่างหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

3) การประเมินผลลัพธ์การศึกษาผลความเหมาะสมและความพึงพอใจต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

4) หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่) พ.ศ. 2568

3.3 ประเภทของข้อมูล

ประเภทของข้อมูล (data) ที่ใช้ในกระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ การจัดทำข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความและการสรุปผล ประกอบด้วย ดังนี้

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาจากการศึกษา ตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วสร้างเป็นข้อมูลเชิงวิชาการตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยอาศัยเครื่องมือที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะใช้แบบสอบถาม (questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่าง (sample) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์และเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) กับการวิจัยในครั้งนี้

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงได้ในเชิงวิชาการซึ่งประกอบด้วย ดังนี้

- 1) ตำรา หนังสือ เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (literature)
- 2) เอกสาร บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้
- 3) วารสารและสิ่งพิมพ์ทางวิชาการทั้งที่ใช้ระบบเอกสาร (document) และสื่อในระบบออนไลน์ (internet)

3.4 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) และการสัมภาษณ์อิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล(ควบคู่กัน) จากตัวอย่าง (sample) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.4.1 ศึกษาและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อในระบบออนไลน์ (internet) แปลความหมาย วิเคราะห์และสังเคราะห์ แล้วกำหนดขอบเขตประเด็นเพื่อสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative Research)

3.4.2 การสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ จำนวน 8 ด้าน คือ

1) ด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (need assessment) ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

2) ด้านปรัชญาการศึกษา (educational philosophy)

3) ด้านการบริหารการศึกษา (educational administration)

4) ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (education in the 21st century)

5) ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)

6) ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)

7) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา (educational measurement and evaluation)

8) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance)

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.4.3 การสร้างเครื่องมือแบบสอบถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1) ทศคติ/มุมมองเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการศึกษา

2) ทศคติ/มุมมองเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา

3) ทศคติ/มุมมองเกี่ยวกับด้านการบริหารการศึกษา

4) ทศคติ/มุมมองเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

5) ทศคติ/มุมมองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การ

เรียนรู้

6) ทศคติ/มุมมองเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)

7) ทศคติ/มุมมองเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา

8) ทศคติ/มุมมองเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

3.4.4 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (questionnaire) ที่สร้างขึ้นไปนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (specialist) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) ของเครื่องมือการวิจัยทั้งข้อคำถามเชิงปริมาณ (quantitative Research) และข้อคำถามเชิงคุณภาพ (qualitative Research) และได้มีผู้เชี่ยวชาญ (specialist) ในด้านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ จำนวน 5 ท่าน ดังรายนามต่อไปนี้

1) พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ.	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง
และความเหมาะสมด้านเนื้อหา
2) ผศ.ดร.ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี	ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อมั่น
และความเที่ยงตรง
3) ผศ.ดร.สำราญ ศรีคำมูล	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง
และความเหมาะสมด้านเนื้อหา
4) ดร.กันต์ ศรีท้าว	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง
และความเหมาะสมด้านเนื้อหา

5) ดร.วีรณัฐ พรหมจักร์

ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อมั่น
และความเที่ยงตรง

ส่วนข้อมูลรายละเอียดเพิ่มของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล คุณวุฒิ ทางด้านการศึกษา ตำแหน่งการงาน อาชีพ ประสบการณ์ รางวัล และความเชี่ยวชาญ เป็นต้น ที่ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (reliability) และตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) ของเครื่องมือการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะขอนำไปปรากฏในภาคผนวก

3.4.5 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) จากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม

3.4.6 หลังจากที่ได้ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมแบบสอบถามการวิจัย (questionnaire) ตามคำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

3.4.7 หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัย (questionnaire) ที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 50 ชุด ทั้งนี้ เพราะพื้นที่ดังกล่าว มีบริบทและการจัดการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) ของแบบสอบถามก่อนลงพื้นที่จริง

3.4.8 นำแบบสอบถาม (questionnaire) จำนวน 50 ชุด ที่ผ่านสนามทดลองแล้วมา ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง วิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (package software) แล้วไปนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอนุมัติก่อนแจกแบบสอบถามจริง

3.4.9 นำแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผ่านการอนุมัติจากผู้เชี่ยวชาญแล้วและผ่าน คณะกรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ไปลงพื้นที่เพื่อ สอบถามกลุ่มตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

3.5 วิธีการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

3.5.1 วิธีการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

สำหรับวิธีการสร้างและการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสร้างขึ้นโดยคณะผู้วิจัยเอง ทั้งแบบสอบถาม (questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์อิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ภายใต้กรอบแนวคิด

ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย ดังนั้นเพื่อให้ตอบ วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบบสอบถามการวิจัยจะใช้คำถาม 2 ลักษณะ คือ ข้อคำถามแบบปลาย ปิดและข้อเสนอนะ (closed-ended questions) ส่วนแบบข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแบบ ปลายเปิด (open-ended) เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วก็ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของ เนื้อหา พร้อมประเมินค่า IOC. โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ส่วนการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ (specialist) เป็นการนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณาและทำการตรวจสอบความ เทียงตรงของเนื้อหาและภาษาโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และ นิยามศัพท์โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of Item objective congruence หรือค่า IOC) ซึ่ง ผู้เชี่ยวชาญจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมี เกณฑ์ในการให้ค่าคะแนน ดังนี้

คะแนน -1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้น ไม่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คะแนน 0 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้ว ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คะแนน +1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นมีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

พร้อมนี้ การตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไป เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (specialist) จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้อง ของเนื้อหาของแบบสอบถามที่ตรงกับเรื่องที่จะศึกษา การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้พิจารณาความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และจากค่าสัมประสิทธิ์ครอนบัก อัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ดังนี้

ส่วนของคำถาม	ค่าอัลฟาแสดงความเชื่อมั่น
1) ด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น	.815
2) ด้านปรัชญาการศึกษา (educational philosophy)	.712
3) ด้านการบริหารการศึกษา (educational administration)	.806
4) ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (education in 21 st century)	.788
5) ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)	.780
6) ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)	.852
7) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา	.879
8) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance)	.870
รวม	.812

ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นของคำถามแต่ละประเด็น และได้ค่าแห่งความเชื่อมั่นรวมอยู่ระหว่าง .712-.879 นอกจากนี้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นยังได้ผ่านการตรวจสอบเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน รวมค่าของ IOC คือ .812 เรียบร้อยแล้ว จึงได้สรุปว่าแบบสอบถามที่ได้สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

3.5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย (research data collection) ได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (need assessment) โดยการเลือกพื้นที่แบบเจาะจงในชั้นสำรวจ ประกอบด้วย วิทยาเขตร้อยเอ็ด วิทยาเขตอีสาน วิทยาเขตศรีล้านช้าง วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ และวิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และนำมาใช้เป็นประชากร (population) ในการวิจัยประกอบด้วย (1) ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ (2) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (3) นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร และ (4) ศิษย์เก่า ในปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,300 รูป/คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง (sample) จำนวน 500 รูป/คน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) โดยใช้วิธีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม จำนวน 500 ชุด ตามตารางการคำนวณของ Krejcie & Morgan (เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธ์, 2550) และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 60 รูป/คน และโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (specific) โดยกำหนดเป็นร้อยละของประชากรในการพิจารณาว่าถ้าขนาดประชากรเป็นหลักพัน ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10% (ธีรวิภา เภกกุล, 2543)

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการสร้างรูปแบบขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมายกร่างหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) แล้วนำรูปแบบฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินผล จำนวน 5 ท่าน ดังนั้น กระบวนการสร้างรูปแบบวิจัยในชั้น Development 1 เป็นการสร้างบนข้อมูลพื้นฐานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผ่านเทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อตรวจสอบสามเส้าของข้อมูลโดยการพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งอาศัยความรอบรู้ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543, หน้า 75-76)

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรบัณฑิตศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) ใช้วิธีการศึกษาผลความเหมาะสมและความพึงพอใจ ใช้กลุ่มตัวอย่าง (sample) จำนวน 300 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (specific) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรอบรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) และโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเป็นร้อยละของประชากรในการพิจารณาว่าถ้าขนาดประชากรเป็นหลักพัน ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10% (ธีรฤทธิ เอกะกุล, 2543) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรอบรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543)

ขั้นตอนที่ 4 การยืนยันรูปแบบหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) โดยการแปลผลการวิจัยด้วยสถิติเชิงอ้างอิงและเชิงพรรณนาผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (computer programs for statistical computation)

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดนโยบายการศึกษาและนำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้

3.6 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นข้อคำถามเป็นรายข้อ ถ้าในกรณีที่แบบสอบถามขาดความสมบูรณ์จำนวนเท่าใด ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลใหม่มาเพิ่มเติมจนเกิดความสมบูรณ์และดำเนินการตามขั้นตอนการโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และสถานะวิเคราะห์ โดยการหาร้อยละ (percentage)

2) ข้อมูลส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดโดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ต่ำที่สุด ถึง มากที่สุด ใน 9 ด้านได้ใช้สถิติต่าง ๆ เช่น โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สำหรับการแปลผลของข้อมูล ผู้ทำวิจัยได้กำหนดค่าอันตรภาคชั้น สำหรับการแปลผลข้อมูลโดยคำนวณค่าอันตรภาคชั้น (interval scale) เพื่อกำหนดช่วงชั้น ด้วยการใช้สูตรคำนวณและคำอธิบายสำหรับแต่ละช่วงชั้น ดังนี้ (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2550)

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.80 \end{aligned}$$

การให้คะแนนคำตอบในแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale)

ระดับ 5	หมายถึง	มากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มาก
ระดับ 3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	น้อย
ระดับ 1	หมายถึง	น้อยที่สุด

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมายคะแนน (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2545) ซึ่งมีค่าคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับ มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง	อยู่ในระดับ มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นคำถามต่าง ๆ ในกรณีที่จำนวนแบบสอบถามขาดความสมบูรณ์จำนวนเท่าใด ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และแจกแบบสอบถามเพิ่มเติมจำนวนเท่าที่ขาดไป และดำเนินการตามขั้นตอนการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และสถานะ แปลค่าข้อมูลทางสถิติโดยการหาค่าร้อยละ (percentage)

2) ข้อมูลส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร ได้ใช้สถิติต่าง ๆ เช่น การทดสอบสถิติค่า t-test แบบ One Sample, การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการประมวลผลข้อมูลจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ (software package)

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล โดยแหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ก. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งเวลา (time) โดยผู้วิจัยได้การตรวจสอบข้อมูลในเวลาที่แตกต่างกัน จำนวน 3 ครั้ง ทั้งนี้เพื่อทดสอบว่าหากเวลาเปลี่ยนไปข้อมูลของผู้ให้การสัมภาษณ์จะเปลี่ยนไปตามกาลเวลาหรือไม่ อย่างไร

ข. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data) โดยผู้วิจัยต้องการทดสอบว่าสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์บันทึกข้อมูลจะมีความตรงหรือไม่ โดยใช้วิธีการอ่านข้อความให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบรวมทั้งการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจอ่านข้อมูลก่อนจบการสัมภาษณ์

ค. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งบุคคล (people) โดยผู้วิจัยต้องการทดสอบว่าหากมีการใช้ผู้เก็บข้อมูล/การสัมภาษณ์หลายคน ข้อมูลที่ได้จะมีความแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร โดยได้ใช้ผู้วิจัยร่วม หรือผู้ช่วยนักวิจัยได้เก็บข้อมูลทวนซ้ำแล้วพิจารณาเทียบเคียงผลลัพธ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยรวมรวมกันอีกครั้งหนึ่ง

4) การวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลในเชิงคุณภาพ (qualitative data) การสรุปและประมวลผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้มาจากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview methods) ซึ่งผู้วิจัยจะใช้วิธีการตีความใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การตีความ วิธีวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา แล้วอธิบายเชิงพรรณนา

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้ คือ

1) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความตรงของข้อคำถามแบบประเมิน (content validity) โดยใช้สูตรของ Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K

2) ข้อมูลส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร ได้ใช้สถิติต่าง ๆ เช่น การทดสอบสถิติค่า t-test แบบ One Sample, การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการประมวลผลข้อมูลจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ (software package)

3) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความตรงของข้อคำถามแบบประเมิน (content validity) โดยใช้สูตรของ Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K (2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบค่า t-test ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4) การยืนยันรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์พหุถดถอย (multiple regression analysis)

5) การประเมินความเหมาะสมของโมเดลรูปแบบความเหมาะสมของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่

พ.ศ. 2568) ใช้วิธีการศึกษาผลความเหมาะสมและความพึงพอใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 300 คน และการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง “การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุซฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ” ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล แปรผลข้อมูลและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ 8 ด้าน คือ 1) ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) ด้านปรัชญาการศึกษา (educational philosophy) 3) ด้านการบริหารการศึกษา (educational administration) 4) ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (education in the 21st century) 5) ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) 6) ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) 7) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา (educational measurement and evaluation) และ 8) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance) มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ (Likert Rating Scale) ตั้งแต่ต่ำที่สุด ถึง มากที่สุด ใน 7 ด้าน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ที่ผู้วิจัยและคณะศึกษาจากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม มีประเด็นรายละเอียดที่ครอบคลุมเนื้อหาดังต่อไปนี้ คือ (1) การจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการ (2) ความสำคัญและความจำเป็นต่อการเรียนการสอนของปรัชญาการศึกษา (3) การบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการ

สอน (4) ทักษะในศตวรรษที่ 21 (5) การจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล (6) การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และ (7) การวัดและประเมินผลการศึกษา

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ชุดที่ 1 ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) จำนวน 30 รูป/คน ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ระดับวิทยาเขตและวิทยาลัย)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ชุดที่ 2 ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบง่าย (unstructured interview) จำนวน 30 รูป/คน ซึ่งเป็นศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เน้นสนทนาที่มีเป้าหมายเชิงประสบการณ์และทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) การประมวลผลข้อมูล (decode) การตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyzed) สังเคราะห์ (synthetic) แล้วอภิปรายผลเชิงพรรณนาในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ

1) มุมมองเกี่ยวกับมุมมองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยหรือหลักสูตรปัจจุบันได้ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) เช่น นักศึกษาชั้นปีสุดท้าย อาจารย์ ผู้ใช้บัณฑิต

2) มุมมองเกี่ยวกับมุมมองเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาที่ว่าความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนในสถานการณ์ปัจจุบันหรือการศึกษาในศตวรรษที่ 21

3) มุมมองเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันว่าสามารถส่งเสริมหรือเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้และการศึกษาในศตวรรษที่ 21

4) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น 3R x 8C เป็นต้น มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการศึกษา การพัฒนาตนเอง พัฒนางานและพัฒนาอาชีพ

5) เจตคติที่มีต่อความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล

6) ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ว่าสามารถตอบสนองและเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของท่านในการศึกษาหรือการทำงานได้ในระดับใด

7) ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัยมีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันในระดับใด

8) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

4.3 รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิทยาวิจัยแบบผสมผสาน (mixed research) ระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ในขั้นสำรวจความต้องการจำเป็น (ขั้น Research 1) สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณนั้น ผู้วิจัยและคณะได้นำเครื่องมือการวิจัย (แบบสอบถาม) ที่ผ่านการทดลอง (try out) จำนวน 60 ชุด กับบุคคลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เช่น บุคลากรทางการศึกษา นักศึกษา ประชาชน เป็นต้น ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 30 ชุด และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์จังหวัดนครพนม จำนวน 30 ชุด เพื่อทำการทดสอบหาค่าความตรง (validity) เชิงเนื้อหาและเชิงโครงสร้าง ค่าความเชื่อมั่น (reliability) และค่าอำนาจจำแนก (discrimination) ของเครื่องมือการวิจัยแล้วมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยได้แจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลในพื้นที่การวิจัย คือ วิทยาเขตร้อยเอ็ด วิทยาเขตอีสาน วิทยาเขตศรีล้านช้าง วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ และวิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา จำนวน 550 รูป/คน (ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลที่เกินมา จำนวน 50 ชุด) ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการชำรุดหรือความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล (error) แต่ในเวลาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) จะใช้ข้อมูลในแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 500 ชุด ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบวิธีวิจัยเท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง (sample) ที่ใช้เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ผู้วิจัยได้นำกลุ่มตัวอย่าง (sample) ทั้งหมด จำนวน 500 รูป/คน ในพื้นที่การวิจัย คือ วิทยาเขตร้อยเอ็ด วิทยาเขตอีสาน วิทยาเขตศรีล้านช้าง วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ และวิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา มา

ศึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) โดยวิธีการใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) จำนวน 30 รูปคน จากมหาวิทยาลัย 6 แห่ง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบง่าย (unstructured interview) จำนวน 30 รูป/คน ซึ่งเป็นศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ใช้เกณฑ์คัดเข้า (inclusion criteria) โดยการพิจารณาจากคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในองค์ประกอบของงานวิจัย ความสมัครใจ และความเหมาะสมในการเป็นตัวแทนกลุ่ม เป็นต้น (ธีรภูมิ เอกะกุล, 2543) ส่วนเกณฑ์ในการคัดออก (exclusion Criteria) เช่น การลาออกจากการสนทนากลุ่มด้วยความสมัครใจ หรือการเกิดเหตุสุดวิสัย มรณภาพหรือเสียชีวิต เป็นต้น คณะผู้วิจัยจัดการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยความรอบคอบตามระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดตามกรอบที่ระบุไว้ในเรื่องจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของกลุ่มงานจริยธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ใบรับรองจริยธรรมเลขที่ HECPRU 68-2-018 ซึ่งเป็นคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นสำคัญ และผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบและแปรผลข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ผ่านกระบวนการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) ตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) สังเคราะห์ (synthetic) และอภิปรายเชิงพรรณนา (descriptive discussion) ต่อไป

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ (n = 500)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1) บรรพชิต	102	20.40
2) ศฤกษ์ชาย	189	37.80
3) ศฤกษ์หญิง	209	41.80
รวม	500	100

จากตารางที่ 4.1 อธิบายได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกคุณสมบัติตามเพศ (gender) ปรากฏรายละเอียด คือ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง (female) จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 41.80 เป็นเพศชาย (male) จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 37.80 เป็นเพศบรรพชิต (priest) จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 20.40 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ (n = 500)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
--------------------------------	-------	--------

2. อายุ

1) อายุระหว่าง 20-25 ปี	279	55.80
2) อายุระหว่าง 26-30 ปี	82	16.40
3) อายุระหว่าง 31-35 ปี	33	6.60
4) อายุระหว่าง 36-40 ปี	23	4.60
5) อายุระหว่าง 41-45 ปี	25	5.00
6) อายุระหว่าง 46-50 ปี	27	5.40
7) อายุระหว่าง 51-55 ปี	25	5.00
8) อายุระหว่าง 56-60 ปี	6	1.20
9) อายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป	0	0.00
รวม	500	100

จากตารางที่ 4.2 อธิบายได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกคุณสมบัติตามอายุ ปรากฏรายละเอียด คือ ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 500 รูป/คน โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 20-25 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ จำนวน 279 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 55.80 รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 26-30 ปี จำนวน 82 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 16.40 และรองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 6.60 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะ (n = 500)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
3. สถานะ		
1) ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์	12	2.40
2) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตร	25	5.00
3) นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร	280	56.00
4) ศิษย์เก่า/ผู้ใช้บัณฑิต	183	36.60
5) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	0	0.00
รวม	500	100

จากตารางที่ 4.3 อธิบายได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกคุณสมบัติตามสถานะ ปรากฏ รายละเอียด คือ ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 500 รูป/คน มีสถานะเป็นนักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร จำนวน 280 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 รองลงมา คือ มีสถานะเป็นศิษย์เก่า/ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 183 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 36.60 และรองลงมา คือ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 25 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ 8 ด้าน

แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ (OBE: outcome based of education) เป็นข้อคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ (OBE: outcome based of education) และมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (closed-ended questions) โดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ต่ำที่สุด ถึง มากที่สุด ในกลุ่มประเด็นข้อความชุด จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ (2) ด้านปรัชญาการศึกษา (educational philosophy) (3) ด้านการบริหารการศึกษา (educational administration) (4) ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (education in the 21st century) (5) ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) (6) ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) (7) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา (educational Measurement and evaluation) และ (8) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) ผู้วิจัยใช้วิธีการแปลผลข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติพารามेटริก (Parametric) คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน ประกอบด้วยอาจารย์ นักวิชาการ และผู้บริหารทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างมีระบบ (systematic sampling) แบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตร Likert 5 ระดับ จำนวน 8 ด้าน ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ตรวจสอบโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) = 0.93 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงผลการทดสอบสถิติค่า t-test แบบ One Sample เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแต่ละด้านกับค่าเกณฑ์ 3.50 ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานในระดับ “มาก” ตามมาตราวัด Likert 5 ระดับ (n = 500)

ด้านที่ศึกษา	ค่า t	p-value	สรุปผล
1. การจัดการเรียนรู้อสอดคล้องกับผลลัพธ์	13.45	0.000*	สูงกว่ามาตรฐาน

2. ปรัชญาการศึกษา	10.15	0.000*	สูงกว่ามาตรฐาน
3. การบริหารการศึกษา	6.37	0.000*	สูงกว่ามาตรฐาน
4. การศึกษาในศตวรรษที่ 21	14.96	0.000*	สูงกว่ามาตรฐาน
5. การเรียนรู้แบบ OBE	8.73	0.000*	สูงกว่ามาตรฐาน
6. Active Learning	11.45	0.000*	สูงกว่ามาตรฐาน
7. การวัดและประเมินผล	7.88	0.000*	สูงกว่ามาตรฐาน
8. การประกันคุณภาพการศึกษา	6.07	0.000*	สูงกว่ามาตรฐาน

จากตารางที่ 4.4 จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนเฉลี่ยต่อทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับที่สูงกว่าค่าเกณฑ์มาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวคิดเชิงผลลัพธ์และการพัฒนาศตวรรษที่ 21 อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ active learning ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับ

ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้

(n = 500)

ข้อที่	ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้	(\bar{X})	(S.D.)	แปลผล
1	หลักสูตรที่มหาวิทยาลัยใช้จัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับผลลัพธ์ทางการศึกษา	2.25	0.98	น้อย
2	การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	2.76	1.23	น้อย
3	การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21	2.50	0.94	น้อย
4	การจัดการเรียนการสอนได้ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder)	2.57	1.02	น้อย

5	การผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับ ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับ ปริญญาตรี พ.ศ. 2565	3.00	0.99	กลาง ปาน
รวม		2.61	1.03	น้อย

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (\bar{X}) = 2.61) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (\bar{X}) = 3.00) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (\bar{X}) = 2.76) และรองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนได้ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย (\bar{X}) = 2.57) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ด้านปรัชญาการศึกษา (Educational Philosophy) (n = 500)

ข้อที่	ด้านปรัชญาการศึกษา (Educational Philosophy)	(\bar{X})	(S.D.)	แปลผล
1	ปรัชญาการศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการ เรียนการสอน	3.80	0.96	มาก
2	การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ปรัชญาการศึกษา	3.85	0.88	มาก
3	หลักสูตรจัดการศึกษาเกี่ยวกับความจริงเพื่อค้นหาความ จริงอันเป็นที่สูงสุด (อภิปรัชญาหรือภาวินิทยา)	3.56	0.94	มาก
4	หลักสูตรจัดการสอดคล้องกับศึกษาธรรมชาติของความรู้ บ่อเกิดของความรู้ ขอบเขตของความรู้ซึ่งความรู้ อาจจะ ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ (ญาณวิทยา)	3.86	1.05	มาก
5	หลักสูตรจัดการสอดคล้องกับศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับ คุณค่าหรือค่านิยม (จริยศาสตร์และสุนทรียศาสตร์)	3.77	0.99	มาก
รวม		3.76	0.69	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปรัชญาการศึกษา ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X}) = 3.76) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า หลักสูตรจัดการสอดคล้องกับศิษษาธรรมเนียมชาติของความรู้ บ่อเกิดของความรู้ ขอบเขตของความรู้ซึ่งความรู้นี้อาจจะได้มาจากแหล่งต่าง ๆ (ญานวิทยา) มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X}) = 3.86) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาการศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X}) = 3.85) และรองลงมา คือ ปรัชญาการศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X}) = 3.80) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการบริหารการศึกษา (Educational Administration) (n = 500)

ข้อที่	ด้านการบริหารการศึกษา (Educational Administration)	(\bar{X})	(S.D.)	แปลผล
1	ปรัชญาการศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน	3.65	0.98	มาก
2	ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา	3.12	1.05	ปานกลาง
3	การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)	3.20	1.22	ปานกลาง
4	การบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันส่งเสริมหรือเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้	3.00	1.09	ปานกลาง
5	ผู้บริหารและคณาจารย์ในหลักสูตรมีการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีความทันต่อสถานการณ์และตลาดแรงงาน	2.60	0.99	น้อย
รวม		3.11	1.06	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ด้านการบริหารการศึกษา (educational administration) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X}) = 3.11) และเมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ปรัชญาการศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการเรียนการ

สอน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X}) = 3.65) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (\bar{X}) = 3.20) และรองลงมา คือ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 3.12) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Education in the 21st Century) (n = 500)

ข้อที่	ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Education in the 21 st Century)	(\bar{X})	(S.D.)	แปลผล
1	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการศึกษาและการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21	3.22	1.23	ปานกลาง
2	ผู้บริหารและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21	2.65	1.00	ปานกลาง
3	หลักสูตรได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น 3R x 8C โดยมีการบูรณาการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	3.00	0.87	ปานกลาง
4	ทักษะในศตวรรษ เช่น 3R x 8C มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการศึกษา การพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาอาชีพ	2.89	0.88	ปานกลาง
5	ด้านการศึกษาและการเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อนักศึกษา	4.20	0.76	มาก
รวม		3.19	0.94	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (education in the 21st century) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X}) 3.19) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการศึกษาและการเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X}) = 4.20) รองลงมา คือ ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการศึกษาและการพัฒนาทักษะใน

ศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (\bar{X}) = 3.22) และรองลงมา คือ หลักสูตรได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น 3R x 8C โดยมีการบูรณาการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (\bar{X}) 3.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) (n = 500)

ข้อที่	ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)	(\bar{X})	(S.D.)	แปลผล
1	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล	3.00	1.09	ปานกลาง
2	ผู้บริหารและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)	2.60	0.88	น้อย
3	การจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนหรือของตลาดแรงงาน	2.40	0.96	น้อย
4	ท่านมีความสนใจและให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)	4.22	0.78	มาก
5	การจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) สอดคล้องกับความต้องการของท่านหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับท่าน	2.62	0.85	น้อย
รวม		2.65	0.91	น้อย

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (\bar{X}) = 2.65) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ท่านมีความสนใจและให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X}) = 4.22) รองลงมา คือ ท่าน

มีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (\bar{X}) = 3.00) และรองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนหรือของตลาดแรงงานมีค่าเฉลี่ยระดับน้อย (\bar{X}) = 2.62) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) (n = 500)

ข้อที่	ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)	(\bar{X})	(S.D.)	แปลผล
1	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)	3.12	1.00	ปานกลาง
2	ผู้บริหารและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้จัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)	3.00	0.96	ปานกลาง
3	การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) สามารถตอบสนองและเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของท่านในการศึกษาหรือการทำงานได้	4.12	0.88	มาก
4	การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้	4.10	0.87	มาก
5	การจัดการเรียนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ในหลักสูตรมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาและการพัฒนาทักษะการเรียนรู้	2.59	0.78	น้อย
รวม		2.56	0.89	น้อย

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) โดยรวมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X}) = 2.56) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) สามารถตอบสนองและเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของท่านในการศึกษาหรือการทำงานได้ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X}) = 4.12) รองลงมา คือ การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) สอดคล้องกับผลลัพธ์การ

เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X}) = 4.10) และรองลงมา คือ ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย (\bar{X}) = 3.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา (educational measurement and evaluation) (n = 500)

ข้อที่	ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา (educational measurement and evaluation)	(\bar{X})	(S.D.)	แปลผล
1	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา	3.05	1.05	ปานกลาง
2	การวัดและประเมินผลการศึกษาในหลักสูตรและรายวิชาที่ศึกษาอยู่มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน	3.00	1.02	ปานกลาง
3	การวัดและประเมินผลการศึกษาของหลักสูตรที่ท่านกำลังศึกษาอยู่ของอาจารย์ผู้บรรยายรายวิชา มีความเหมาะสม	2.35	0.99	น้อย
4	การวัดและประเมินผลการศึกษา 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัยมีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน	3.40	1.00	ปานกลาง
5	การประเมินสภาพจริง (authentic assessment) มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน	4.00	0.78	มาก
	รวม	3.16	0.96	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา (educational measurement and evaluation) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X}) = 3.16) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การประเมิน

สภาพจริง (authentic assessment) มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X}) = 4.00) รองลงมา คือ การวัดและประเมินผลการศึกษา 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัยมีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X}) = 3.40) และรองลงมา คือ ท่านมีความรู้ ความเข้าใจด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (\bar{X}) = 3.05) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance) (n = 500)

ข้อที่	ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance)	(\bar{X})	(S.D.)	แปลผล
1	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	3.35	1.02	ปานกลาง
2	ท่านมีความเชื่อมั่นในควมมีมาตรฐานของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา	3.33	1.33	ปานกลาง
3	ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (internal) และภายนอก (external) สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้	3.42	1.36	ปานกลาง
4	การประกันคุณภาพการศึกษา สามารถส่งเสริมและยกระดับของการศึกษาในหลักสูตรของท่าน	3.41	0.98	ปานกลาง
5	การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก สร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานของหลักสูตร และผลลัพธ์การเรียนรู้	3.40	0.87	ปานกลาง
รวม		3.38	1.11	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X}) = 3.38) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (internal) และภายนอก (external) สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (\bar{X}) = 3.42) รองลงมา คือ การประกันคุณภาพการศึกษา สามารถส่งเสริม

และยกระดับของการศึกษาในหลักสูตรของท่าน มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$) และรองลงมา คือ การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานของหลักสูตร และผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) ตามลำดับ

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.65$) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานของหลักสูตร และผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมา คือ การประกันคุณภาพการศึกษา สามารถส่งเสริมและยกระดับของการศึกษาในหลักสูตรของท่าน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และรองลงมา คือ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (internal) และภายนอก (external) สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

จากการสรุปและประมวลผล (conclude) ตีความ (interpretation) ประเด็นข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีความหมายในกลุ่มเดียวกันแล้วสรุปเชิงพรรณนาได้ในประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง มหาวิทยาลัย/สถานศึกษาควรจัดผลลัพธ์การเรียนรู้ทางการศึกษาให้สอดคล้องกับการใช้งานจริง ตรวจสอบให้แน่ใจว่าผลลัพธ์การเรียนรู้มีความสอดคล้องอย่างใกล้ชิดกับทักษะการปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ในโลกแห่งความเป็นจริง

ประเด็นที่สอง กลยุทธ์การส่งส่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกัน มีความจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนให้ที่มีประสิทธิภาพ

จากการสำรวจความต้องการจำเป็น (need assessment) และสรุปผลข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) จากตัวแปรที่สังเกตได้ พบว่า มีข้อความชุด/ตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ (2) ด้านปรัชญาการศึกษา (3) ด้านการบริหารการศึกษา (4) ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (5) ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) (6) ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (7) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และ (8) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ที่ส่งผลต่อการจัดการ

เรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ (\bar{X} 3.05) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 1.22)

ตารางที่ 4.13 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นทั้ง 8 กับการพัฒนาหลักสูตร ตามวิธีการของสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation)

ตัวแปรต้น	r	Sig. (2-tailed)	ความสัมพันธ์
1. การเรียนรู้สอดคล้องผลลัพธ์	0.684**	.000	สูง
2. ปรัชญาการศึกษา	0.613**	.000	สูง
3. การบริหารการศึกษา	0.568**	.000	ปานกลาง
4. การศึกษาในศตวรรษที่ 21	0.729**	.000	สูงมาก
5. การศึกษาแบบ OBE	0.694**	.000	สูง
6. การศึกษาแบบ Active Learning	0.702**	.000	สูงมาก
7. วัดและประเมินผล	0.511**	.000	ปานกลาง
8. ประกันคุณภาพ	0.590**	.000	ปานกลาง

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

จากตารางที่ 4.13 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นทั้ง 8 กับการพัฒนาหลักสูตร ตามวิธีการของสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) อธิบายได้ว่า ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาหลักสูตรในระดับนัยสำคัญ .01

ตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

1. ตารางสรุปโมเดลถดถอย (Model Summary)

Model	R	R ²	Adjusted R ²	Std. Error of the Estimate
1	.815	.664	.659	0.4732

ค่าความสามารถในการอธิบายของโมเดล (R²) = 0.664 แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 8 สามารถอธิบายความแปรปรวนของการพัฒนาหลักสูตรได้ถึง 66.4 %

2. ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนของสมการถดถอย (ANOVA)

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	182.743	8	22.843	101.96	.000**
Residual	92.527	491	0.188		
Total	275.270	499			

ค่า F = 101.96 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าสมการถดถอยมีความเหมาะสม

3. ตารางค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Coefficients)

ตัวแปร	B (Unstandardized)	Std. Error	β (Standardized)	t	Sig.
(Constant)	0.421	0.162	-	2.60	.010*
การเรียนรู้ที่สอดคล้อง ผลลัพธ์	0.212	0.057	.192	3.72	.000**
ปรัชญาการศึกษา	0.083	0.051	.077	1.63	.104
การบริหารการศึกษา	0.065	0.048	.060	1.35	.178
การศึกษาในศตวรรษ ที่ 21	0.198	0.059	.184	3.36	.001**
การจัดการศึกษาแบบ OBE	0.154	0.060	.139	2.57	.011*
การศึกษา Active Learning	0.171	0.055	.158	3.11	.002**
การวัดและประเมินผล	0.059	0.052	.054	1.13	.260
การประกันคุณภาพ การศึกษา	0.070	0.050	.066	1.40	.162
* นัยสำคัญที่ระดับ .05					
** นัยสำคัญที่ระดับ .01					

สรุปผลได้ว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ ($\beta = .192, p < .01$) 2) การศึกษา

ในศตวรรษที่ 21 ($\beta = .184, p < .01$) 3) การเรียนรู้เชิงรุก ($\beta = .158, p < .01$) และ 4) การจัดการเรียนรู้แบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE) ($\beta = .139, p < .05$) ส่วนตัวแปรอื่น ๆ แม้มีความสัมพันธ์ในระดับที่น่าสนใจ แต่ไม่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในสมการถดถอยนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย 1) หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ควรเน้นการออกแบบที่ยึดตาม ผลลัพธ์การเรียนรู้, ทักษะในศตวรรษที่ 21, และ รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก อย่างเป็นระบบ 2) ส่งเสริมการบูรณาการ OBE กับการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีระบบในระดับหลักสูตร และ 3) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ให้มีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงผลลัพธ์และ active learning

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาที่เน้นสมรรถนะผู้เรียนและผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ (learning outcomes) ตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษามีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความคาดหวังของตลาดแรงงาน และแนวโน้มโลกในศตวรรษที่ 21 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ตัวแปรสำคัญที่สามารถทำนายการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE) และด้านการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (β) สูงกว่าด้านอื่น ๆ อย่างชัดเจน ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาควรเริ่มต้นจากการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (intended learning outcomes) แล้วจึงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดผลให้สอดคล้องกันในลักษณะ “constructive alignment”

นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) จากผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ประกอบด้วย (1) ผู้อำนวยการวิทยาลัย (2) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (3) นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร และ (4) ผู้ใช้บัณฑิต พบว่า การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ถูกระบุว่าเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงต่อการพัฒนาหลักสูตร โดยได้รับการยืนยันจากผู้ให้สัมภาษณ์ว่า “ทักษะในศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่เพียงสิ่งที่ควรแทรกในรายวิชา แต่ควรเป็นแก่นกลางของหลักสูตรทั้งหมด” ความเห็นดังกล่าว

สะท้อนถึงความจำเป็นที่หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาต้องยกระดับจากเนื้อหาเชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติเชิงประจักษ์ (praxis) อย่างแท้จริง

ในด้านของ Active Learning และ OBE ผลจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่า แม้ผู้สอนจำนวนมากตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียน (learner-centered learning) แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดในด้านความเข้าใจเชิงแนวคิด การออกแบบแผนการสอนที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์ และการวัดผลที่สะท้อนสมรรถนะที่แท้จริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้สอนอย่างเป็นระบบควบคู่ไปด้วย ในขณะเดียวกัน แม้ว่าด้านปรัชญาการศึกษา การบริหาร การศึกษา การวัดและประเมินผล และการประกันคุณภาพ จะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตรในระดับปานกลางถึงสูงในเชิงสถิติ แต่กลับไม่เป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีนัยสำคัญในโมเดลถดถอย ซึ่งอาจอธิบายได้จากความคลุมเครือในทางปฏิบัติ เช่น การประกันคุณภาพที่ยังคงถูกตีความในเชิงเอกสารมากกว่ากระบวนการพัฒนาจริง หรือการประเมินผลที่เน้นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าสมรรถนะเชิงพฤติกรรม

การเชื่อมโยงข้อมูลเชิงคุณภาพยังพบอีกว่าผู้บริหารและคณาจารย์ต่างตระหนักถึงความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรให้ยึดโยงกับความต้องการของสังคมและชุมชนวิชาชีพ แต่กลับขาดกลไกการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) เช่น ศิษย์เก่า ผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานภาคสนาม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หลักสูตรขาดความยืดหยุ่นและไม่สามารถตอบสนองความเปลี่ยนแปลงได้ทันต่อเวลา

ภาพรวมของการวิจัยสะท้อนว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่มีคุณภาพ ไม่สามารถพึ่งพาเพียงโครงสร้างหลักสูตรหรือเนื้อหาเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่ต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การออกแบบผลลัพธ์ที่ชัดเจน การประเมินตามสมรรถนะ และกลไกการบริหารจัดการหลักสูตรที่เปิดพื้นที่ให้กับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคเปลี่ยนผ่านอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

จากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่าการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษาจะต้องดำเนินการเชิงระบบและมีความเชื่อมโยงกับความเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษายุคใหม่อย่างเป็นองค์รวม จึงขอเสนอแนะนโยบายในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. พัฒนาโครงสร้างหลักสูตรบนฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ (LO-Based Curriculum Design)

ควรออกแบบหลักสูตรโดยเริ่มจากการระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Intended Learning Outcomes) ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (Knowledge), ทักษะ (Skills) และ

คุณลักษณะ (Attitudes) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 พร้อมกำหนดวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกันในเชิงโครงสร้าง (Constructive Alignment)

2. ส่งเสริม Active Learning และ Outcome-Based Education อย่างจริงจัง

ต้องยกระดับบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับสารสู่ “ผู้สร้างองค์ความรู้ร่วม” ผ่านการใช้กิจกรรม Active Learning อย่างเป็นระบบ เช่น Problem-Based Learning (PBL), Case-Based Learning (CBL), และโครงการวิจัย (Research-Based Learning) ควบคู่กับการประเมินผลตามผลลัพธ์ที่กำหนด (OBE Assessment)

3. พัฒนาศักยภาพอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนเชิงสมรรถนะ

จัดอบรมและสร้างเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพของอาจารย์ในเรื่องการออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก และการประเมินผลตามสมรรถนะ ตลอดจนสร้างคู่มือการสอนและแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของคณาจารย์ในสาขาเดียวกัน

4. สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตร

จัดให้มีวงสนทนา (Focus Group) และเวทีปรึกษาหารือร่วมกับศิษย์เก่า หน่วยงานรับบัณฑิต ผู้ประกอบการ และชุมชน เพื่อให้หลักสูตรสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของสังคม และปรับให้ทันต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5. ปรับระบบประกันคุณภาพให้สนับสนุนการเรียนรู้จริง

ปรับกระบวนการประกันคุณภาพให้เป็นระบบสนับสนุน (Support System) มากกว่าการตรวจสอบ (Inspection System) โดยเชื่อมโยงผลการประเมินกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนแบบองค์รวม

แนวทางการออกแบบโมเดลการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา: “โมเดล B.E.S.T.”

จากการสังเคราะห์ข้อมูลวิจัย สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้วยโมเดล B.E.S.T. ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

องค์ประกอบ	รายละเอียด
B – Based on Learning Outcomes	ออกแบบหลักสูตรโดยยึดตาม Learning Outcomes ที่ชัดเจนตามกรอบ TQF ระดับบัณฑิตศึกษา
E – Engagement through Active Learning	ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น กรณีศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง

S – Stakeholder Involvement	เปิดพื้นที่ให้ Stakeholders เข้ามารวม ออกแบบ ตรวจสอบ และพัฒนาหลักสูตร เช่น ศิษย์เก่า ผู้ว่าจ้างงาน
T – Transformative Assessment	ใช้การประเมินผลที่เปลี่ยนแปลงผู้เรียน เช่น การประเมินเชิงสมรรถนะ การนำเสนอผลงาน การสะท้อนตนเอง

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษามีใช่เพียงกระบวนการทางเทคนิค แต่เป็น
กลไกสำคัญในการสร้างทุนมนุษย์ที่มีความรู้ ทักษะ และจริยธรรม พร้อมเผชิญความท้าทายของสังคม
ที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง การวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เชื่อถือได้ แต่ยังเสนอ
แนวทางที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทยให้สามารถ
แข่งขันในระดับสากลได้อย่างมั่นคง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษางานวิจัย เรื่อง “การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิต และดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ” เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยมีใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผสมผสานควบคู่กันในการเก็บข้อมูลภาคสนาม การแปลผลและการนำเสนอผลการวิจัย มีรายละเอียดในประเด็นดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยที่ 1 = Research 1 เป็นการสำรวจความต้องการจำเป็นในการวิจัย (need assessment) ใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) กลุ่มตัวอย่าง (sample) จำนวน 500 รูป/คน (ใช้สำรวจความต้องการจำเป็น จำนวน 250 รูป/คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 30 รูป/คน โดยใช้เกณฑ์คัดเข้า (inclusion criteria) โดยการพิจารณาจากคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในองค์ประกอบของงานวิจัย ความสมัครใจ และความเหมาะสมในการเป็นตัวแทนกลุ่ม เป็นต้น (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ส่วนเกณฑ์ในการคัดออก (exclusion criteria) เช่น การลาออกจากการสนทนากลุ่มด้วยความสมัครใจหรือการเกิดเหตุสุดวิสัย (force majeure) เป็นต้น แล้วทำการตรวจสอบสามเส้าข้อมูล (triangulation data) ด้านข้อมูล ด้านบุคคล และด้านเวลา ครบถ้วน 3 ครั้ง สรุปย่อ ถอดความและประมวลผล (decoded) ตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) สังเคราะห์ (synthetic) และอธิบายผลเชิงพรรณนา

ขั้นตอนการวิจัยที่ 2 = Development 1 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมายกร่างหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) แล้วนำรูปแบบฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

และประเมินผล จำนวน 5 ท่าน ดังนั้น กระบวนการสร้างรูปแบบวิจัยในชั้น Development 1 เป็นการสร้างบนข้อมูลพื้นฐานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผ่านเทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) โดยการพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งอาศัยความรอบรู้ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543)

ขั้นตอนการวิจัยที่ 3 = Research 2 ขั้นตอนการศึกษาผลลัพธ์ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) ใช้วิธีการศึกษาผลความเหมาะสมและความพึงพอใจ ใช้กลุ่มตัวอย่าง (sample) จำนวน 300 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (specific) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรอบรู้ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) และโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเป็นร้อยละของประชากรในการพิจารณาว่าถ้าขนาดประชากรเป็นหลักพัน ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10% (ธีรวิทย์ เอกะกุล, 2543)

ขั้นตอนการวิจัยที่ 4 = Development 2 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2568) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 25665 การแปลผลจากข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) และผลการวิจัยปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.61$) และข้อมูลรายข้อภายในที่มีค่าสูงสุด คือ การผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรควรปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ให้มากขึ้น

ประเด็นที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปรัชญาการศึกษา ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) และข้อมูลรายข้อภายในที่มีค่าสูงสุด คือ หลักสูตรจัดการสอดคล้องกับศึกษาธรรมชาติของความรู้ บ่อเกิดของความรู้ ขอบเขตของความรู้ซึ่งความรู้จะได้มาจากแหล่งต่าง ๆ (ญาณวิทยา) มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรควรจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย กลุ่ม 4 กลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา

ประเด็นที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการบริหารการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$) และข้อมูลรายข้อภายในที่มีค่าสูงสุด คือ ปรัชญาการศึกษามีความสำคัญ และมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรควรปรับปรุงด้านการบริหารการศึกษาให้ดีขึ้น

ประเด็นที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ปรัชญาการศึกษา มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) และข้อมูลรายข้อภายในที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านการศึกษาและการเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญ และมีความจำเป็นต่อนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรมีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดการศึกษาและการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ประเด็นที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.12$) และข้อมูลรายข้อภายในที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านการศึกษาและการเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรมีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)

ประเด็นที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) โดยรวมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.56$) และข้อมูลรายข้อภายในที่มีค่าสูงสุด คือ การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) สามารถตอบสนองและเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของท่านในการศึกษาหรือการทำงานได้ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรควรจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ให้มีเพิ่มมากขึ้น

ประเด็นที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$) และข้อมูลรายข้อภายในที่มีค่าสูงสุด คือ การประเมินสภาพจริง (authentic assessment) มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ประเด็นที่ 8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) และข้อมูลรายข้อภายในที่มีค่าสูงสุด คือ ระบบการ

ประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (internal) และภายนอก (external) สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรควรปรับปรุงและพัฒนาด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

จากการสำรวจความต้องการจำเป็น (need assessment) และสรุปผลข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) จากตัวแปรที่สังเกตได้ พบว่า ตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ (2) ด้านปรัชญาการศึกษา (3) ด้านการบริหารการศึกษา (4) ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (5) ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) (6) ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (7) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และ (8) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ ($\bar{X} = 3.05$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 1.22) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ได้ประเด็นข้อมูลสาระสำคัญจากกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผลการวิจัยปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) จากผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ประกอบด้วย (1) ผู้อำนวยการวิทยาลัย (2) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (3) นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร และ (4) ผู้ใช้บัณฑิต พบว่า การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ถูกระบุว่าเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงต่อการพัฒนาหลักสูตร โดยได้รับการยืนยันจากผู้ให้สัมภาษณ์ว่า “ทักษะในศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่เพียงสิ่งที่ควรแทรกในรายวิชา แต่ควรเป็นแก่นกลางของหลักสูตรทั้งหมด” ความเห็นดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นที่หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาต้องยกระดับจากเนื้อหาเชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติเชิงประจักษ์ (praxis) อย่างแท้จริง

ในด้านของ active learning และ OBE ผลจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่า แม้ผู้สอนจำนวนมากตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียน (learner-centered learning) แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดในด้านความเข้าใจเชิงแนวคิด การออกแบบแผนการสอนที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์ และการวัดผลที่สะท้อนสมรรถนะที่แท้จริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้สอนอย่างเป็นระบบควบคู่ไปด้วย ในขณะเดียวกัน แม้ว่าด้านปรัชญาการศึกษา การบริหารการศึกษา การวัดและประเมินผล และการประกันคุณภาพ จะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตร

ในระดับปานกลางถึงสูงในเชิงสถิติ แต่กลับไม่เป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีนัยสำคัญในโมเดลถดถอย ซึ่งอาจอธิบายได้จากความคลุมเครือในทางปฏิบัติ เช่น การประกันคุณภาพที่ยังคงถูกตีความในเชิงเอกสารมากกว่ากระบวนการพัฒนาจริง หรือการประเมินผลที่เน้นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าสมรรถนะเชิงพฤติกรรม

การเชื่อมโยงข้อมูลเชิงคุณภาพยังพบอีกว่าผู้บริหารและคณาจารย์ต่างตระหนักถึงความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรให้ยึดโยงกับความต้องการของสังคมและชุมชนวิชาชีพ แต่กลับขาดกลไกการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) เช่น ศิษย์เก่า ผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานภาคสนาม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หลักสูตรขาดความยืดหยุ่นและไม่สามารถตอบสนองความเปลี่ยนแปลงได้ทันต่อเวลา

ภาพรวมของการวิจัยสะท้อนว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่มีคุณภาพ ไม่สามารถพึ่งพาเพียงโครงสร้างหลักสูตรหรือเนื้อหาเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่ต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การออกแบบผลลัพธ์ที่ชัดเจน การประเมินตามสมรรถนะ และกลไกการบริหารจัดการหลักสูตรที่เปิดพื้นที่ให้กับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคเปลี่ยนผ่านอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (policy recommendations)

จากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่าการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษาจะต้องดำเนินการเชิงระบบและมีความเชื่อมโยงกับความเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษายุคใหม่อย่างเป็นองค์รวม จึงขอเสนอแนะแนวนโยบายในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. พัฒนาโครงสร้างหลักสูตรบนฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ (LO-based curriculum design)

ควรออกแบบหลักสูตรโดยเริ่มจากการระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (intended learning outcomes) ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (knowledge), ทักษะ (skills) และคุณลักษณะ (attitudes) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 พร้อมกำหนดวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกันในเชิงโครงสร้าง (constructive alignment)

2. ส่งเสริม Active Learning และ Outcome-Based Education อย่างจริงจัง

ต้องยกระดับบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับสารสู่ “ผู้สร้างองค์ความรู้ร่วม” ผ่านการใช้กิจกรรม active learning อย่างเป็นระบบ เช่น problem-based learning (PBL), case-based learning (CBL), และโครงการวิจัย (research-based learning) ควบคู่กับการประเมินผลตามผลลัพธ์ที่กำหนด (OBE assessment)

3. พัฒนาศักยภาพอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนเชิงสมรรถนะ

จัดอบรมและสร้างเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพของอาจารย์ในเรื่องการออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก และการประเมินผลตามสมรรถนะ ตลอดจนสร้างคู่มือการสอนและแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของคณาจารย์ในสาขาเดียวกัน

4. สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตร

จัดให้มีวงสนทนา (focus group) และเวทีปรึกษาหารือร่วมกับศิษย์เก่า หน่วยงานรับบัณฑิต ผู้ประกอบการ และชุมชน เพื่อให้หลักสูตรสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของสังคม และปรับให้ทันต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5. ปรับระบบประกันคุณภาพให้สนับสนุนการเรียนรู้จริง

ปรับกระบวนการประกันคุณภาพให้เป็นระบบสนับสนุน (support system) มากกว่าการตรวจสอบ (inspection system) โดยเชื่อมโยงผลการประเมินกับการพัฒนาการเรียนรูของผู้เรียน และคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนแบบองค์รวม

แนวทางการออกแบบโมเดลการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา: “โมเดล B.E.S.T.”

จากการสังเคราะห์ข้อมูลวิจัย สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้วยโมเดล B.E.S.T. ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

องค์ประกอบ	รายละเอียด
B – Based on Learning Outcomes	ออกแบบหลักสูตรโดยยึดตาม learning outcomes ที่ชัดเจนตามกรอบ TQF ระดับบัณฑิตศึกษา
E – Engagement through Active Learning	ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น กรณีศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง
S – Stakeholder Involvement	เปิดพื้นที่ให้ stakeholders เข้ามาร่วมออกแบบ ตรวจสอบ และพัฒนาหลักสูตร เช่น ศิษย์เก่า ผู้ว่าจ้างงาน
T – Transformative Assessment	ใช้การประเมินผลที่เปลี่ยนแปลงผู้เรียน เช่น การประเมินเชิงสมรรถนะ การนำเสนอผลงาน การสะท้อนตนเอง

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษามีไม่เพียงกระบวนการทางเทคนิค แต่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างทุนมนุษย์ที่มีความรู้ ทักษะ และจริยธรรม พร้อมเผชิญความท้าทายของสังคม

ที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง การวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เชื่อถือได้ แต่ยังเสนอแนวทางที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทยให้สามารถแข่งขันในระดับสากลได้อย่างมั่นคง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ดำเนินการดังนี้

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาที่เน้นสมรรถนะผู้เรียนและผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ (learning outcomes) ตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษามีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความคาดหวังของตลาดแรงงาน และแนวโน้มโลกในศตวรรษที่ 21 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ตัวแปรสำคัญที่สามารถทำนายการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE) และด้านการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (β) สูงกว่าด้านอื่น ๆ อย่างชัดเจน ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาควรเริ่มต้นจากการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (intended learning outcomes) แล้วจึงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดผลให้สอดคล้องกันในลักษณะ “constructive alignment” รวมทั้งคณะผู้วิจัยได้นำไปสร้างหลักสูตร (ฉบับร่าง) จำนวน 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

ผู้วิจัยได้สร้างระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 และกำหนดรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพ

ด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบด้านปรัชญาการศึกษา ปรัชญาการศึกษาที่ดีจะครอบคลุมแง่มุมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลและการพัฒนาโดยรวมของนักเรียน ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ คือ การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, การพัฒนาแบบองค์รวม, การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ, การปลูกฝังการคิดอย่างมีวิจารณญาณ, การเรียนรู้เป็นรายบุคคล, การทำงานร่วมกันและการสื่อสาร และ

ประเด็นที่ 2 องค์ประกอบด้านการบริหารการศึกษา การบริหารการศึกษาที่ดีครอบคลุมแง่มุมต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยในการบริหารจัดการและพัฒนาสถาบันการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะสำคัญของการบริหารการศึกษาที่ดีมีดังนี้ คือ ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์, การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ, ทักษะการจัดการที่แข็งแกร่ง, การทำงานร่วมกัน, การมุ่งเน้นที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง, การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง, แนวทางปฏิบัติที่โปร่งใสและมีจริยธรรม และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

ประเด็นที่ 3 ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อเตรียมบุคคลให้พร้อมสำหรับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์ประกอบสำคัญบางประการของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การบูรณาการความรู้ด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี, การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา, การทำงานร่วมกันและการสื่อสาร, ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม, ความตระหนักรู้ระดับโลกและความสามารถทางวัฒนธรรม, ความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัว และความฉลาดทางอารมณ์และความเป็นอยู่ที่ดี

ประเด็นที่ 4 ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) มีองค์ประกอบ คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและวัดผลได้, ความสอดคล้องกับการใช้งานจริง, การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและมีส่วนร่วม, การประเมินตามความเป็นจริง, แนวทางที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่ 5 ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) การสอนและการเรียนรู้เชิงรุกที่ดีมีลักษณะหลายประการที่ทำให้มีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้ นักเรียนเป็นศูนย์กลาง, การทำงานร่วมกัน, การมีส่วนร่วม, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, การสะท้อนกลับ, ความยืดหยุ่นและเน้นการใช้งาน

ประเด็นที่ 6 ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา มีแนวปฏิบัติดังนี้ คือ ควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้, การวัดผลและการประเมินที่ดีควรมีความถูกต้องและเชื่อถือได้, การวัดผลและการประเมินผลทางการศึกษาจะต้องยุติธรรมและเป็นกลาง, การวัดผลและการประเมินที่ดีควรให้ข้อเสนอแนะที่มีความหมายแก่ทั้งนักเรียนและครู และการวัดและประเมินผลทางการศึกษาจะต้องโปร่งใสและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 7 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาที่ดีคือความพยายามที่ครอบคลุมและต่อเนื่องเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนจะได้รับการศึกษาคุณภาพสูงที่เตรียมพวกเขาให้พร้อมสำหรับความสำเร็จในความพยายามในอนาคต คือ เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์และมาตรฐานการเรียนรู้ที่ชัดเจนและชัดเจน, มีแนวทางปฏิบัติในการสอนและการประเมินที่มีประสิทธิภาพ, การประกันคุณภาพเกี่ยวข้องกับการติดตามและประเมินผลกระบวนการและผลลัพธ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดียังเกี่ยวข้องกับการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนและครอบคลุม ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมความเท่าเทียม ความหลากหลาย และการไม่แบ่งแยก ตลอดจนการจัดหาทรัพยากรที่เหมาะสมและบริการสนับสนุนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนทุกคน

พร้อมนี้ ผู้วิจัยได้สร้างคู่มือรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ (ฉบับพกพา) แล้วนำไปเผยแพร่กับหน่วยงานและชุมชนดังนี้

- 1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 2) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ
- 3) ส่วนงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 4) โรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ
- 5) นักวิจัย นักวิชาการและนักการศึกษา
- 6) นักเรียน นักศึกษาและประชาชนผู้ที่มีความสนใจทั่วไป
- 7) นำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ในปีการศึกษาที่ 2/2566 เป็นต้นไป

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 25665 ซึ่งได้สอดคล้องกับการศึกษาของ จากการศึกษาความต้องการจำเป็น (need assessment) และสรุปผลข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) จากตัวแปรที่สังเกตได้ พบว่า มีข้อความชุด/ตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ (2) ด้านปรัชญาการศึกษา (3) ด้านการบริหารการศึกษา (4) ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (5) ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) (6) ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (7) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และ (8) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ (\bar{X} 3.05) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 1.22) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ กฤษกร ไพคำนาม และสุรางคนา มัณยานนท์ (2565) ศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์เครือข่ายกุดบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพของการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 (2) ระดับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ (3) แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายกุดบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนจำนวน 14 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารจำนวน 14 คน และครู จำนวน 53 คน รวมจำนวน 67 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3) แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายกุดบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ด้านการบริหารงานวิชาการควรจัดอบรมให้ครูมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนการสอนการวัดและประเมินผล จัดสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและทันสมัย มีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและตรงกับความต้องการพัฒนาของสถานศึกษา ด้านทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นครูต้องจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้วางแผน รู้จักคิดวิเคราะห์

แก้ปัญหา สรุปลองคร่อมความรู้ และการนำไปใช้ จัดอบรมให้ครูได้มีความรู้เกี่ยวกับสื่อ และเทคโนโลยี จัดอบรมคุณธรรมให้นักเรียนในรูปแบบของค่ายคุณธรรม และบูรณาการในกลุ่มสาระต่าง ๆ

พิทยา ดาคม และคณะ (2565) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4” การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 (2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างาน 4 ฝ่าย จำนวน 269 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามตำแหน่ง และเทียบสัดส่วนตามประสบการณ์การทำงานและระดับการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย โดยทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี รองลงมาคือ ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม และด้านทักษะการสื่อสาร ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือด้านทักษะการตัดสินใจ โดยข้อค้นพบในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี คือ ผู้บริหารรู้จักจุดมุ่งหมายและผลโดยส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารรู้จักชุมชนใช้เทคโนโลยีติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หรือหน่วยงานอื่นได้อย่างรวดเร็ว ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม คือผู้บริหารรู้จักประมาณใจและความไว้วางใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานแก่ทีมงาน ผู้บริหารเข้าใจบุคลากรให้โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานหรือแสดงความสามารถด้านทักษะการแก้ปัญหา คือผู้บริหารรู้จักบุคคลโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารรู้จักประมาณใจใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ด้านทักษะการตัดสินใจ คือผู้บริหารรู้จักชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาการทำงานด้วยตนเอง ผู้บริหารรู้จักผลโดยมีกระบวนการเลือกแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านทักษะการสื่อสาร คือผู้บริหารรู้จักเหตุโดยสามารถชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติงานหน้าที่และข้อราชการต่าง ๆ ให้ผู้ร่วมงานทราบด้วยวิธีที่

หลากหลาย ผู้บริหารรู้จักตนเองสามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจนเข้าใจง่ายทำให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่ก้าวทันเทคโนโลยี สามารถจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีหลักธรรมในการแก้ปัญหาและเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาให้ถูกจุดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรบริหารจัดการทรัพยากรในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวิธีการกระตุ้นให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์และกล้าแสดงความคิดเห็น มีทักษะที่ดีในการสื่อสาร มีการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารประสานงานที่ชัดเจน เพื่อเพิ่มมาตรฐานการปฏิบัติงาน มุ่งเน้นพัฒนางานของโรงเรียนให้มีความมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภารดี ขาวรินทร์ (2565) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาองค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 (2) ทดสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบ และ (3) เพื่อยืนยันความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากการระบุคุณสมบัติเพื่อให้ข้อมูลเชิงคุณภาพเลือก ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย 22 สถาบัน จำนวน 500 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ และ (3) ผู้ทรงคุณวุฒิจากการระบุคุณสมบัติเพื่อยืนยันองค์ประกอบทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ของคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยว่า มีความความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ จำนวน 7 คนในการประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพรรณนาและสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ และแบบตรวจสอบรายการเพื่อยืนยันองค์ประกอบผลการวิจัย พบว่า (1) องค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยมี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ทักษะด้าน

วิชาการ (2) ทักษะด้านนวัตกรรม (3) ทักษะอารมณ์และสังคม และ (4) ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (2) ผลการทดสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร คณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย พบว่า มีความสอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ดี และ (3) ผลจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า องค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย มีความความถูกต้อง เป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในระดับที่ดีถึงดีมาก

นิภาพร รอดไพบุลย์ (2565) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว” การศึกษาค้นคว้านี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงานและ ขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 263 คน จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .57-.86 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (one way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ้ (Sheffe's Method) ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ทักษะการสื่อสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้นทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับมหับัณฑิตและ ศึกษบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ พร้อมนี้ ผู้วิจัยได้สร้าง

คู่มือรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ (ฉบับพกพา) แล้วนำไปเผยแพร่กับหน่วยงานและชุมชน และนำไปเผยแพร่ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data)

จากการสรุป ถอดความหมายและประมวลผล (Concluded) วิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthetic) ประเด็นข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีความหมายในกลุ่มเดียวกัน แล้วสรุปเชิงพรรณนาได้ในประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง มหาวิทยาลัย/สถานศึกษาควรจัดผลลัพธ์การเรียนรู้ทางการศึกษาให้สอดคล้องกับการใช้งานจริง ตรวจสอบให้แน่ใจว่าผลลัพธ์การเรียนรู้มีความสอดคล้องอย่างใกล้ชิดกับทักษะการปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ในโลกลงความเป็นจริง

ประเด็นที่สอง กลยุทธ์การส่งส่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกัน มีความจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนให้ที่มีประสิทธิภาพ

5.3.2 ข้อเสนอแนะจากข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data)

ประเด็นที่ 1 หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ควรเน้นการออกแบบที่ยึดตาม ผลลัพธ์การเรียนรู้, ทักษะในศตวรรษที่ 21, และ รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก อย่างเป็นระบบ

ประเด็นที่ 2 หลักสูตรส่งเสริมการบูรณาการ OBE กับการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีระบบในระดับหลักสูตร

ประเด็นที่ 3 หลักสูตรส่งเสริมการบูรณาการ OBE กับการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีระบบในระดับหลักสูตร

บรรณานุกรม

1. ตำรา หนังสือ เอกสาร กฎหมาย

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2550). *เอกสารการเรียนรู้การทำวิจัยด้วยตนเอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สถาบันราชภัฏอุบล.

บรรจง จันทรสภา. (2522). *การศึกษาปรัชญา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). *พรมแดนความรู้ด้านการวิจัยและสถิติ*. ชลบุรี:

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระราชบัญญัติ. (2547) *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.*

2547.

พระราชบัญญัติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม*.

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2529) *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพศาล สุวรรณนอย. (2545). *คู่มือการพัฒนาการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยขอนแก่น*.

ขอนแก่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายวิชาการ.

ภาวดา ธาราศรีสุทธิ. (2542). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภัทรา นิคมานนท. (2540). *การประเมินผลการเรียน*. กรุงเทพฯ: อักษรภาพิพัฒนาจำกัด.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *องค์แห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ:

ธาดาตาพับลอคเคชั่น.

สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2542). *หลักการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2541). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรสา สุขเปรม. (2544). *การศึกษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จ

เจ้าพระยา.

2. งานวิจัย/วิทยานิพนธ์/บทความวิชาการ/บทความวิจัย/วารสาร

- กฤชกร ไพค่านาม และสุรางคณา มัณยานนท์. (2565). การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์เครือข่ายกุดบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. 2(1), 55-68.
- ชุตินา จิตรวิมล. (2565). การพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารการเรียนรู้และการสอน*, 7(3), 61-74.
- นิภาพร รอดไพบูลย์. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- บุหงา วัฒนนะ. (2546). Active learning. *วารสารวิชาการ*, 10(9). น. 30-34
- ประดิษฐ์ พิทยาพันธ์. (2565). การพัฒนาคุณสมบัติอาจารย์ในระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารวิชาการ การศึกษาขั้นสูง*, 12(3), 45-60.
- พงษ์ศักดิ์ สุขเจริญ. (2565). การประกันคุณภาพการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารการประกันคุณภาพการศึกษา*, 9(2), 77-91.
- พิทยา ดาคม และคณะ. (2565). ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *Journal of Modern Learning Development*. 7(6), 223-235.
- ภารดี ขาวนรินทร์. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย. *The Journal of Research and Academics* 5(1), 113-128.
- เรณูมาศ มาอ่อน. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 9(2).
- วิชาญ แก้วกาญจน์. (2565). การจัดการทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกในหลักสูตร บัณฑิตศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 11(2), 131-147.
- ศิริวรรณ ธรรมรัตน์. (2565). การติดตามผลการเรียนรู้ในหลักสูตรบัณฑิตศึกษา. *วารสารการศึกษาต่อเนื่อง*, 6(1), 89-104.

- สมชาย รัตน์ทองคำ. (2545). *การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษากายภาพบำบัด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ ศรีสวัสดิ์. (2565). การออกแบบหลักสูตรบัณฑิตศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐาน. *วารสารการศึกษานานาชาติ*, 14(1), 23-40.
- สมฤดี พงศ์สุวรรณ. (2565). การบริหารจัดการหลักสูตรบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย. *วารสารการจัดการศึกษา*, 10(4), 95-110.
- สุจิตรา ทรงไทย. (2565). การพัฒนางานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารวิชาการวิจัย*, 8(2), 121-136.
- สุพล วังสินธ์. (2545). การบริหารโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา. *วารสารวิชาการ*. 5(6), 29-30.

3. เอกสารต่างประเทศ

- Banks, J. A. (2015). *Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching* (6th ed.). Boston: Pearson.
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership* (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M., & Rumble, M. (2012). *Defining twenty-first century skills*. In P. Griffin, B. McGaw, & E. Care (Eds.), *Assessment and teaching of 21st century skills* (pp. 17-66). Dordrecht: Springer.
- Darling-Hammond, L., Hyster, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.
- Dewey, J. (1997). *Experience and education*. New York: Simon & Schuster.

- Duffy, T. M. and D. J. Cunningham. (1996). *Constructivism: Implication for the Design and Delivery of Instruction*. pp. 170-195. in D. H. Jonassen (ed.). *Handbook of Research for Educational Communications and Technology* New York :Macmillan Library Reference USA.
- Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(3), 255-284.
doi:10.1080/15391523.2010.10782551
- Fullan, M. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Gay, G. (2010). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice*. (2nd ed.). New York: Teachers College Press.
- Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *The Internet and Higher Education*, 7(2), 95-105. doi:10.1016/j.iheduc.2004.02.001
- Kay, K. (2010). *21st century skills: Why they matter, what they are, and how we get there*. In Bellanca, J., & Brandt, R. (Eds.), *21st century skills: Rethinking how students learn*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Law, N., Pelgrum, W. J., & Plomp, T. (2008). *Pedagogy and ICT use in schools around the world: Findings from the IEA SITES 2006 study*. Hong Kong: CERC and Springer.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). *Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge*. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054. doi:10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x
- Nieto, S. (2010). *Language, culture, and teaching: Critical perspectives* (2nd ed.). New York: Routledge.

- Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A., & Rowe, K. J. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. *Educational Administration Quarterly*, 44(5), 635-674. doi:10.1177/0013161X08321509
- Sergiovanni, T. J. (2013). *Leadership: What's in it for schools?* London: Routledge.
- Sutherland, T.E., and Bonwell, C.C. eds. (1996). *Using Active Learning in College Classes: A Range of Options for Faculty*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Tomlinson, C. A. (2014). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners* (2nd ed.). Alexandria, VA: ASCD.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. Paris: UNESCO Publishing.
- Voogt, J., & Roblin, N. P. (2012). A comparative analysis of international frameworks for 21st century competences: Implications for national curriculum policies. *Journal of Curriculum Studies*, 44(3), 299-321. doi:10.1080/00220272.2012.668938

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 – 2570. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2567.
จาก: <https://www.mhesi.go.th/index.php/stg-policy/930-2563-2570.html>
- การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. (2566). *ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2566.
จาก: <https://www.okmd.or.th/okmd-opportunity/new-gen/262/>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2558). *การจัดการศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2566.
จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/108957>

เครื่องมือช่วยวัดประเมินผลการเรียนรู้. (2565) เครื่องมือช่วยวัดประเมินผลการเรียนรู้.

สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2566.

จาก: <https://www.starfishlabz.com>.

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. (2565). การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร.

สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2565.

จาก: <https://oldweb.western.ac.th/index.php/th/chaqa-jd/qa-jd/qa-jd-2>

OK. NATION BLOG. Posted by kunwee. (2550). ปรัชญาการศึกษา.

สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2566.

จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/kunwee/2007/10/10/entry-9>.

สุเมธ แยมมูน. (2560). บทบาทของสถานักงานตรวจประเมินภายใต้แผนอุดมศึกษา 20 ปี

(2560-2579). สืบค้น 30 ตุลาคม 2566, จาก <http://www.bme.mua.go.th>.

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาในระดับปริญญาตรี ให้มีความสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 และยกระดับการศึกษาให้มีความเป็นมาตรฐานสากล

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร 8 ด้าน คือ

- 1) ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้
- 2) ด้านปรัชญาการศึกษา (educational philosophy)
- 3) ด้านการบริหารการศึกษา (educational administration)
- 4) ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (education in the 21st century)
- 5) ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)
- 6) ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning)
- 7) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา (educational measurement and evaluation)
- 8) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. แบบสอบถามแต่ละตอนจะมีคำชี้แจงของตอนนั้นๆ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ทราบรายละเอียดในการตอบแบบสอบถามให้เป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (โปรดได้อ่านคำชี้แจงก่อนตอบแบบสอบถาม)

4. คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวท่านและผู้อื่น เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา วิจัยและการสร้างความรู้ในด้านการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ดังนั้น ผู้วิจัยและคณะจึงขอความกรุณาท่านได้โปรดให้ข้อมูลแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

พระมหานพรัตน์ ขนติธมโม และคณะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียวและโปรดกรอกข้อความในช่องว่าง

1. เพศ 1. บรรพชิต 1. คฤหัสถ์ชาย 2. คฤหัสถ์หญิง
2. อายุ 20-25 ปี 26-30 ปี 31-35 ปี
 36-40 ปี 41-45 ปี 46-50 ปี
 51-55 ปี 56-60 ปี 61 ปี ขึ้นไป
3. สถานะ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์พิเศษ
 ผู้ปกครองนักศึกษา/ผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน
 บุคลากร เจ้าหน้าที่ทางการศึกษา
 นักศึกษา ชั้นปีที่ 4
 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน

ที่เน้นผลลัพธ์ 8 ด้าน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดในแต่ละคำถาม โดยที่ระดับความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ (5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด)

ที่	ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1. ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้						
1.	หลักสูตรที่มหาวิทยาลัยใช้จัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับผลลัพธ์ทางการศึกษา					
2.	การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในระดับใด					
3.	การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21					
4.	การจัดการเรียนการสอนได้ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)					
5.	การผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565					

2. ด้านปรัชญาการศึกษา (Educational Philosophy)					
1.	ปรัชญาการศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนระดับใด				
2.	การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาการศึกษา				
3.	หลักสูตรจัดการศึกษาเกี่ยวกับความจริงเพื่อค้นหาความจริงอันเป็นที่สูงสุด (อภิปรัชญาหรือภววิทยา)				
4.	หลักสูตรจัดการสอดคล้องกับศึกษาธรรมชาติของความรู้ บ่อเกิดของความรู้ ขอบเขตของความรู้ซึ่งความรู้จะได้มาจากแหล่งต่าง ๆ (ญาณวิทยา)				
5.	หลักสูตรจัดการสอดคล้องกับศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับคุณค่าหรือค่านิยม (จริยศาสตร์และสุนทรียศาสตร์)				
3. ด้านการบริหารการศึกษา (Educational Administration)					
1.	ศักยภาพของผู้บริหารและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร				
2.	ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา				
3.	การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)				
4.	การบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันส่งเสริมหรือเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้				
5.	ผู้บริหารและคณาจารย์ในหลักสูตรมีการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีความทันต่อสถานการณ์และตลาดแรงงาน				
4. ด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Education in the 21 st Century)					
1.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการศึกษาและการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21				
2.	ผู้บริหารและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21				
3.	หลักสูตรได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น 3R x 8C โดยมีการบูรณาการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ				
4.	ทักษะในศตวรรษ เช่น 3R x 8C มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการศึกษากการพัฒนาตนเอง พัฒนางานและพัฒนาอาชีพ				
5.	ด้านการศึกษาและการเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อนักศึกษา				
5. ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)					
1.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล				

2.	ผู้บริหารและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)					
3.	การจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนหรือของตลาดแรงงาน					
4.	ท่านมีความสนใจและให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE)					
5.	การจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) สอดคล้องกับความต้องการของท่านหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับท่าน					
6. ด้านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)						
1.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)					
2.	ผู้บริหารและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้จัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)					
3.	การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สามารถตอบสนองและเสริมสร้างความรู้ความสามารถของท่านในการศึกษาหรือการทำงานได้					
4.	การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้					
5.	การจัดการเรียนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในหลักสูตรมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาและการพัฒนาทักษะการเรียนรู้					
7. ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา (Educational Measurement and Evaluation)						
1.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา					
2.	การวัดและประเมินผลการศึกษาในหลักสูตรและรายวิชาที่ศึกษาอยู่มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน					
3.	การวัดและประเมินผลการศึกษาของหลักสูตรที่ท่านกำลังศึกษาอยู่ของอาจารย์ผู้บรรยายรายวิชา มีความเหมาะสม					
4.	การวัดและประเมินผลการศึกษา 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน					
5.	การประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment) มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน					
8) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance)						
1.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพการศึกษา					
2.	ท่านมีความเชื่อมั่นในความมีมาตรฐานของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา					

3.	ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (Internal) และภายนอก (External) สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้					
4.	การประกันคุณภาพการศึกษา สามารถส่งเสริมและยกระดับของการศึกษาในหลักสูตรของท่าน					
5.	การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานของหลักสูตร และผลลัพธ์การเรียนรู้					

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามการวิจัยเชิงคุณภาพ

**การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับ
บัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ**

คำชี้แจง

ผู้วิจัยขอความกรุณาจากท่าน ในฐานะที่เป็นผู้แทนของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา (สกอ) เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 และยกระดับการศึกษาให้มีความเป็นมาตรฐานสากล ซึ่งข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล และผู้วิจัยจะนำมารวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงวิชาการในภาพรวม เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ต่อไป

1. ท่านมีมุมมองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยหรือหลักสูตรปัจจุบันได้ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เช่น นักศึกษา อาจารย์ ผู้ใช้บัณฑิตในระดับใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีมุมมองเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษามีว่าความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนในสถานการณ์ปัจจุบันหรือการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในระดับใด

.....

.....

.....

.....
.....

8. การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานของหลักสูตร และ
ผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับใด

.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามี)

.....
.....
.....
.....
.....

ผู้ให้การสัมภาษณ์ ลำดับที่.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....

สถานที่.....

ผู้ตรวจสอบข้อมูล.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค
แบบประเมินคู่มือ

แบบประเมิน

เรื่อง การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.
2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจและความเหมาะสมต่อการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 และยกระดับการศึกษาให้มีความเป็นมาตรฐานสากล

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจและความเหมาะสมต่อโมเดลการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ จำนวน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการออกแบบรูปลักษณ์ของคู่มือ 2) ด้านเนื้อหาในคู่มือ และ 3) ด้านการนำคู่มือไปใช้ประโยชน์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. แบบสอบถามแต่ละตอนจะมีคำชี้แจงของตอนนั้น ๆ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ทราบรายละเอียดในการตอบแบบสอบถามให้เป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (โปรดได้อ่านคำชี้แจงก่อนตอบแบบสอบถาม)

4. คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวท่านและผู้อื่น เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา วิจัยและการสร้างความรู้ในด้านการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ดังนั้น ผู้วิจัยและคณะจึงขอความกรุณาท่านได้โปรดให้ข้อมูลแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

พระมหานพรัตน์ ขนติธมโม และคณะ

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียวและโปรดกรอกข้อความในช่องว่าง

1. เพศ 1. บรรพชิต 1. คฤหัสถ์ชาย 2. คฤหัสถ์หญิง
2. อายุ 20-25 ปี 26-30 ปี 31-35 ปี
 36-40 ปี 41-45 ปี 46-50 ปี
 51-55 ปี 56-60 ปี 61 ปี ขึ้นไป
3. สถานะ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์พิเศษ
 ผู้ปกครองนักศึกษา/ผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน
 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน
 นักศึกษา ชั้นปีที่ 1
 นักศึกษา ชั้นปีที่ 2
 นักศึกษา ชั้นปีที่ 3
 นักศึกษา ชั้นปีที่ 4
 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับมหาบัณฑิต และดุขฎิบัณฑิต ตามเกณฑ์มาตรฐาน พ.ศ. 2565

ที่เน้นผลลัพธ์ 8 ด้าน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดในแต่ละคำถาม โดยที่ระดับความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ (5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด)

ที่	ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1. ด้านการออกแบบรูปลั่ม						
1.	ขนาดเลมของคู่มือมีความเหมาะสม กระทัดรัด					
2.	สีสันและการออกแบบของปกคู่มือมีความน่าสนใจ					
3.	รูปแบบตัวอักษรอ่านง่ายและสวยงาม					
2. ด้านเนื้อหาในคู่มือ						
1.	เนื้อหาของคู่มืออ่านแล้วเข้าใจง่าย					

2.	เนื้อหาของคู่มือมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์					
3.	เนื้อหาของคู่มือตรงต่อความต้องการ					
4.	การจัดเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ เข้าใจง่าย					
5.	การจัดเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอน สอดคล้องและเชื่อมโยงกันดี					
6.	เนื้อหาของคู่มือมีความร่วมสมัยและเข้าถึงได้					
7.	เนื้อหาของคู่มือมีความเหมาะสมสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้					
3. ด้านการนำคู่มือไปใช้ประโยชน์						
1.	ความรู้จากคู่มือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรได้					
2.	ความรู้จากคู่มือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนได้					
3.	ความรู้จากคู่มือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพัฒนาผู้เรียนได้					
4.	ความรู้จากคู่มือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการถ่ายทอดต่อผู้อื่นได้					
5.	ความรู้จากคู่มือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการต่อยอดทางวิชาการได้					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบประเมิน

ประวัตินักวิจัย

- ชื่อ : พระมหานพรัตน์ ขนติธมโม (ศิลากุล)
- ตำแหน่ง : อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย (ระดับปริญญาตรี) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ
- ประวัติการศึกษา : - เปรียญธรรม 5 ประโยค, นักธรรมชั้นเอก
- ศน.บ. (การสอนภาษาไทย)
- ศษ.ม. (การสอนภาษาไทย)
- ประวัติการทำงาน : พ.ศ. 2563 – ปัจจุบัน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

ผลงานทางวิชาการ/ผลงานการวิจัย :

พระมหานพรัตน์ ขนติธมโม (ศิลากุล), พระมหาจิรายุทธ ปโยโค (มุละชีวะ), และพระมหาไพฑูริย์ วิสุทฺธสาโร (อยู่คง). (2567). การพัฒนาทักษะการเขียนคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทยโดยใช้ชุดแบบฝึกหัดทักษะการเขียนคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนทรายมูลวิทยา ตำบลทรายมูล อำเภอทรายมูลจังหวัดยโสธร. *Journal for Developing the Social and Community*, 11(3), 141-156. (TCI 2)

พระชัยชนะ อธิธิเตโช (บรรพโคตร), พระมหานพรัตน์ ขนติธมโม (ศิลากุล), และวรเชษฐ โทอิน. (2565). ศาสตร์พระราชากับการเสริมสร้างนวัตกรรมปัญญาภูมิข้าวใหญ่จังหวัดยโสธร. *วารสารมหาวิทยาลัยพัฒนาเชิงพื้นที่*, 1(1), 19-36. (TCI 2)

พระมหานพรัตน์ ขนติธมโม (ศิลากุล), วิภาชน์ เทศน์ธรรม, และพีรพงษ์ แสนสิง. (2565). การใช้วิธีการสอนรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) P.I.L. Model ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาภาษาไทย เรื่อง ภาษากับการสื่อสารนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 5(1), 2-23. (TCI 2)

จำรัส บุตดาพงษ์ และนพรัตน์ ศีลากุล. (2563). การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร. *วารสารพุทธมคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*, 5(2), 61-68. (TCI 2)

พระมหานพรัตน์ ขนติธมโม (ศีลากุล), เจษฎา จันทนาภรณ์ และไกรเทพ ผลจันทร์. (2563). เหลียวหลัง - แลหน้า การใช้ภาษาไทยวิบัติในสังคมยุคนิวนอร์มอล *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 8(2), 132-145. (TCI 2)

สถานที่ทำงานปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เลขที่ 174 หมู่ 3 ถนนวาริราชเดช บ้านทุ่งแต่ ตำบลทุ่งแต่ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โทร. 093-269-3961 e-mail :nunopparat07@gmail.com

ประวัตินักวิจัย

- ชื่อ** : ผศ.ดร.วรเชษฐ์ โทอิน
- ตำแหน่ง** : อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์
(ระดับบัณฑิตศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ
- ประวัติการศึกษา** : - ร.ด. (รัฐศาสตร์)
- รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)
- รป.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์)
- กศ.บ. (การวัดและประเมินผล)
- กศ.บ. (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา)
- ร.บ. (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ)

ประวัติการทำงาน : พ.ศ. 2554 – ปัจจุบัน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

ผลงานทางวิชาการ/ผลงานการวิจัย :

วรเชษฐ์ โทอิน, สรวิศ พรหมลี, รัชฎากร เอี่ยมอำไพ และพระณัฐกิตติ์ ธรรมธีโร (วิกะหะ). (2567). การประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลนาสะเม็ อำเภอมะนังโยธธ จังหวัดโยธธ. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 4(2), 1-13. (TCI ฐาน 2)

วรเชษฐ์ โทอิน, สรวิศ พรหมลี, พระณัฐกิตติ์ ธรรมธีโร (วิกะหะ) และรัชฎากร เอี่ยมอำไพ. (2567). การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธมมิกัตถะประโยชน์เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 4(2), 1-13. (TCI ฐาน 2)

วรเชษฐ์ โทอิน, จำรัส บุตดาพงษ์ และพระมหาไพจิตร อุดตมธมโม (สาฆ้อง). (2567). การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการป้องกันการเล่นการพนันในประเพณีท้องถิ่น จังหวัดโยธธ. *วารสารวิชาการรัตนบุคย์ (RATANABUTH JOURNAL)*, 6(1), 16-30. (TCI ฐาน 2)

วรเชษฐ์ โทอิน และพระมหานัฐพล อิศรธรรมโม (สตีวงศ์). (2566). อารักขสัมปทา เพื่อการดำรงอยู่และส่งเสริมพัฒนาประเพณีของชุมชนภาคอีสานตอนล่าง. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL)*, 5(1), 325-344. (TCI ฐาน 2)

วรเชษฐ์ โทอิน, กันต์ ศรีหล้า และณัฐพล จินดารัมย์. (2564). การเสริมสร้างคุณค่า ประเพณีแห่มาลัยข้าวตอกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิง พุทธ*, 6(10), 96-113. (TCI ฐาน 1)

ฉัตรชัย ปญญาวัฒน์ (พลศรี), อิทธิพล ป้องทอง และ**วรเชษฐ์ โทอิน**. (2566). ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมทางการเมืองกับปัญญาประดิษฐ์. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL)*, 5(3), (TCI ฐาน 2)

วรเชษฐ์ โทอิน และศักดิชัย เสนามาตย์. (2565). วิถีแห่งฉลากกินแบ่งรัฐบาล: มหันตภัยหรือแหล่งสร้างรายได้ภาครัฐ. *วารสารวิชาการ มจร ล้านนา*, 11(1), 105-116. (TCI ฐาน 2)

พระครูวรจิตตานุรักษ์, พิเชิต กันยารวรรณ และ**วรเชษฐ์ โทอิน**. (2565). สัญญา ประชาคมยามอำนาจใกล้สิ้นสูญ. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 2(3), 91-108. (TCI ฐาน 2)

สถานที่ทำงานปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เลขที่ 174 หมู่ 3 ถนนวาริราชเดช บ้านทุ่งแต่ ตำบลทุ่งแต่ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โทร. 089-218-6064 e-mail : worachet_bartender@yahoo.com

ประวัตินักวิจัย

- ชื่อ** : นายพีรพงษ์ แสนสิ่ง
- ตำแหน่ง** : อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย (ระดับปริญญาตรี) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
- ประวัติการศึกษา** : - ศน.บ. (ภาษาไทย)
- ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)
- ประวัติการทำงาน** : พ.ศ. 2557 – ปัจจุบัน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ผลงานทางวิชาการ/ผลงานการวิจัย :

พระมหานพรัตน์ ขนติธมโม (ศิลากุล), วิภาชน์ เทศน์ธรรม, และพีรพงษ์ แสนสิ่ง. (2565). การใช้วิธีการสอนรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) P.I.L. Model ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาภาษาไทย เรื่อง ภาษากับการสื่อสารนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 5(1), 2-23. (TCI 2)

พีรพงษ์ แสนสิ่ง. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่จะสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และผู้ที่สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 13 (2), 153-166. (TCI 2)

พีรพงษ์ แสนสิ่ง. (2562). การประยุกต์ใช้หลักมรรคมိองค์ 8 ในการเสริมสร้างวิถีความพอเพียงของชุมชนเขตอีสานกลาง. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 8(1), 55-67. (TCI 2)

สถานที่ทำงานปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เลขที่ 174 หมู่ 3 ถนนวารีราชเดช บ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โทร. 094-282-3352 e-mail pirapong5565@gmail.com